

Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

Випуск 4

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Баштанник Віталій Володимирович – доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», Дніпро (Україна)

Заступник головного редактора:

Хожило Ірина Іванівна – доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», Дніпро (Україна)

Члени редколегії:

Акімова Л. М. – доктор наук з державного управління, професор, заступник Голови Національного агентства кваліфікацій, Київ (Україна)

Бородін Є. І. – доктор історичних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту державного управління, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», Дніпро (Україна)

Гугнін О. М. – доктор філософії, професор, Жешувський політехнічний університет імені І. Лукашевича, Жешув (Польща)

Карпа М. І. – доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри публічного управління та адміністрування, Університет Григорія Сковороди в Переяславі, Переяслав (Україна)

Крушельницька Т. А. – доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», Дніпро (Україна)

Липовська Н. А. – доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», Дніпро (Україна)

Маматова Т. В. – доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління

і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», Дніпро (Україна)

Наумов В. – доктор філософії, Інститут політичних досліджень імені Йохана Скитта при Тартуському університеті, Тарту (Естонія)

Рагімов Ф. В. – кандидат наук з державного управління, член правління Громадської наукової організації «Фундація публічно-правових ініціатив», доцент кафедри кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Дніпро (Україна)

Сорокіна Н. Г. – доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», Дніпро (Україна)

Тарасенко Т. М. – доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», Дніпро (Україна)

Чикаренко І. А. – доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», Дніпро (Україна)

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 865 від 21.03.2024 року

Наказом МОН України № 886 від 2 липня 2020 року (додаток № 4) журнал включено до категорії «Б» Переліку наукових фахових видань України зі спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування. Журнал до 20.07.2022 р. мав назву «Державне управління та місцеве самоврядування».

Відповідні зміни внесено до Переліку наукових фахових видань України:

Наказ МОН України від 10.10.2022 р. № 894 (додаток № 2).

Журнал ухвалено до друку Вченою радою Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» 26.12.2024 р., протокол № 14

Офіційний сайт видання: www.journals.politehnica.dp.ua/index.php/public

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

УДК 351:551.7(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-1>

Єлизавета БОДРЯГО

аспірантка кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна), e-mail: bodriah.y.a@ntu.one

ORCID: 0000-0002-7138-5855

Ірина ЧИКАРЕНКО

доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна), e-mail: irina_chikarenko@ukr.net

ORCID: 0000-0001-7381-7773

Бібліографічний опис статті: Бодряго, Є., & Чикаренко, І. (2024). Державна політика у сфері охорони навколишнього середовища та геологічної спадщини: проблеми і шляхи вдосконалення. *Публічне управління та місцеве самоврядування*, 4, 3–10, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-1>

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ТА ГЕОЛОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ: ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Анотація. Здійснено аналіз основних положень державної політики України, яка стосується питань охорони навколишнього середовища та геологічної спадщини. Виявлено її прогалини та недоліки, а також ключові проблеми та виклики, з якими стикається країна під час її реалізації. Показано, що питання охорони навколишнього середовища й збереження геологічної спадщини віднесені до ключових напрямів діяльності Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, вони імplementовані у розроблену Міністерством Державну екологічну політику (Закон України від 28.02.2019 № 2697-VIII «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»). Особливий акцент приділено пріоритетним напрямам реалізації державної екологічної політики в умовах повномасштабної збройної агресії РФ та антропогенних змін, спричинених господарською діяльністю людини – прямими та побічними впливами на природу (клімат, ґрунт, водойми тощо).

Доведено, що гібридні загрози, зростання антропогенного тиску та природні катастрофи обумовлюють необхідність удосконалення державної екологічної політики, зокрема у сфері забезпечення екологічної безпеки, а також підвищують актуальність питань охорони навколишнього середовища та збереження геологічної спадщини як важливої складової національної безпеки й сталого розвитку держави в цілому. Разом з тим, окремий нормативний акт, а саме «Державна політика у сфері охорони геологічної спадщини», наразі відсутній за наявності інших регулюючих документів у галузі. Втім, урахувавши жакливі наслідки збройної агресії РФ та необхідність відродження (по можливості) природно-ландшафтного потенціалу нашої країни, вважаємо за доцільне розробити окремий документ, спрямований на охорону, збереження та популяризацію геологічних пам'яток природи й геологічної спадщини в цілому.

Ключові слова: державна екологічна політика, державна політика у сфері охорони довкілля, навколишнє середовище, екологічна безпека, геологічна спадщина, природні ресурси, сталий розвиток, публічне управління, європейський досвід, збереження біорізноманіття, природоохоронні території.

Yelyzaveta BODRIAHO

Postgraduate Student at the Department of Public Administration and Local Self-Government, Dnipro University of Technology (Dnipro, Ukraine), e-mail: bodriah.y.a@ntu.one

ORCID: 0000-0002-7138-5855

Iryna CHYKARENKO

Doctor of Public Administration, Professor, Head of the Department of Public Administration and Local Self-Government, Dnipro University of Technology (Dnipro, Ukraine), e-mail: irina_chikarenko@ukr.net

ORCID: 0000-0001-7381-7773

To cite this article: Bodriah, Ye., & Chykarenko, I. (2024). Derzhavna polityka u sferi okhorony navkolyshnoho seredovyshcha ta heolohichnoi spadshchyny: problemy i shliakhy vdoskonalennia [State

policy in the field of environmental protection and geological heritage: problems and ways to improve]. *Public Administration and Local Government*, 4, 3–10, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-1>

STATE POLICY IN THE FIELD OF ENVIRONMENTAL PROTECTION AND GEOLOGICAL HERITAGE: PROBLEMS AND WAYS TO IMPROVE

Abstract. *The main provisions of Ukraine's state policy concerning environmental protection and geological heritage conservation are analyzed. The analysis identifies its gaps, shortcomings, and key issues and challenges the country faces in its implementation. It is shown that environmental protection and geological heritage conservation are core priorities of the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine. These priorities are embedded in the State Environmental Policy developed by the Ministry (Law of Ukraine dated February 28, 2019, No. 2697-VIII "On the Basic Principles (Strategy) of the State Environmental Policy of Ukraine until 2030"). Special emphasis is placed on the priority directions for implementing state environmental policy under conditions of large-scale armed aggression by the Russian Federation and anthropogenic changes caused by human economic activities – both direct and indirect impacts on nature (climate, soil, water bodies, etc.).*

It is demonstrated that hybrid threats, increasing anthropogenic pressure, and natural disasters necessitate improvements in state environmental policy, particularly in ensuring environmental safety, and underscore the importance of environmental protection and geological heritage conservation as vital elements of national security and sustainable development for the country as a whole. However, a dedicated regulatory document – "State Policy in the Field of Geological Heritage Conservation" – is currently absent despite other regulatory documents in this area. Given the devastating consequences of the armed aggression by the Russian Federation and the need to restore (where possible) the natural and landscape potential of our country, it is deemed appropriate to develop a specific document aimed at protecting, preserving, and promoting geological natural monuments and geological heritage as a whole.

Key words: *State environmental policy, state policy in the field of environmental protection, environment, environmental safety, geological heritage, natural resources, sustainable development, public administration, European experience, biodiversity conservation, protected areas.*

Актуальність проблеми. Охорона навколишнього середовища та геологічної спадщини є важливими складовими національної безпеки й сталого розвитку держави. Україна володіє значними геологічними ресурсами та унікальними природними утвореннями, які як об'єкти наукового дослідження мають важливе значення не тільки для розвитку природничих наук, а й представляють собою значну цінність для суспільства в цілому. До складу геологічної спадщини входять відслонення мінералів і гірських порід у природному заляганні, відслонення викопних решток палеофауни і палеофлори, а також унікальні ландшафтні форми, які формувалися протягом мільйонів років (печери, водоспади, каньйони тощо).

Геологічна спадщина України викликає неабиякий науковий інтерес, що обумовлено її значним потенціалом для здійснення наукових пошуків, екологічних та інших досліджень, розвитку нових напрямів та освітніх програм у цій сфері, проте наразі цей потенціал залишається здебільшого невикористаним. Це підкреслює необхідність розроблення й впровадження ефективної системи охорони геологічних пам'яток, зокрема шляхом створення національних геопарків і спеціальних природоохоронних зон. Міжнародний досвід свідчить, що геопарки виступають не лише об'єктами охорони, а й осередками просвітницької роботи та сталого розвитку, залу-

чаючи територіальні громади до збереження і популяризації природного надбання. Через своє географічне положення Україна вже потерпає від змін клімату, що проявляється у зростанні кількості природних катастроф, таких як посухи, зсуви ґрунту, паводки. Крім того, повномасштабна збройна агресія РФ загрожує життю та здоров'ю громадян, сільськогосподарському виробництву, інфраструктурі (насамперед, критичній), а також об'єктам національного значення. Усе зазначене посилює антропогенний та природний тиск на геологічну спадщину, а також актуалізує потребу в її захисті.

З огляду на зростаючі ризики та загрози зовнішнього середовища, викликані природними й антропогенними факторами, а також в умовах необхідності долаття гібридних загроз, зокрема, пов'язаних з війною, вивчення потенціалу геологічної спадщини для забезпечення національного розвитку, питання охорони геологічних пам'яток та інших об'єктів є надзвичайно актуальними. Це вимагає невідкладних заходів на державному рівні, зокрема через формування та реалізацію відповідної державної політики у сфері охорони геологічної спадщини як частини навколишнього середовища, удосконалення нормативно-правової бази, посилення контролю за використанням геологічних ресурсів та розвитку екологічної свідомості населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням охорони геологічної спадщини та обґрунтуванню її цінності для суспільства, визначенню особливостей та ролі в розвитку певної території та / або країни в цілому, зокрема, крізь призму її національного, історико-культурного, туристичного та екологічного значення; структуризації та систематизації видів та типів геологічних об'єктів; узагальненню досвіду розв'язання проблем практичного використання та збереження геологічних пам'яток природи та історії їх дослідження; запровадженню новітніх підходів та інструментів під час проведення так званих «польових досліджень» щодо відкриття нових об'єктів геологічної спадщини та оцінювання унікальності вже існуючих пам'яток природи, екологічним аспектам їх впливу на довкілля та нормам екологічного права приділено увагу у публікаціях наступних авторів: В. Альохін, Г. Анісімова, С. Благодир, А. Богуцький, Ю. Бондар, В. Брусак, А. Бубняк, І. Бубняк, О. Гавриленко, Ш. Гончі, В. Гриценко, К. Деревська, Ж. Есік, Ю. Зінко, С. Ісаєв, М. Космачова, Я. Кравчук, Д. Кричевська, В. Манюк, Т. Надь, Н. Олах, К. Руденко, Л. Самойленко, Д. Фодор, О. Шевчук, Я. Шепеші тощо.

Втім, питанням публічного управління у сфері збереження та популяризації геологічних пам'яток не приділено уваги майже жодним із науковців. Тому вважаємо, що для наукової галузі публічного управління та адміністрування дослідження цих питань є актуальним і таким, що набуває особливої важливості не тільки у мирні часи, а й під час війни, що обумовлено потребою в їх охороні та захисті від руйнувань або повних знищень, які можуть привести до природних катастроф, а також цінністю та суспільною значущістю для майбутніх поколінь.

Визначення мети статті. Метою статті є аналіз основних положень державної політики України у галузі охорони навколишнього середовища, виявлення її недоліків, а також ключових проблем і викликів, з якими стикається країна під час її реалізації, та обґрунтування шляхів удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні питаннями охорони навколишнього середовища опікується Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України (Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, 2020), яке було утворено 27 травня 2020 року. Саме це Міністерство формує та реалізує відповідну державну політику, зокрема, у сфері охорони довкілля; екологічної та інших видів безпеки (у межах своїх повноважень); охорони, раціонального викорис-

тання та відтворення біоресурсів; геологічного вивчення та раціонального використання надр; здійснення державного геологічного контролю тощо (Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, 2020).

Зазначені ключові напрями діяльності Міністерства інтегруються у розроблений ним Державній екологічній політиці, яка являє собою «діяльність державних органів, спрямована на забезпечення конституційного права кожного на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди» (Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, 2020).

У Законі України від 28.02.2019 № 2697-VIII «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (Про основні засади державної екологічної політики України, 2019), зазначається, що питання збереження довкілля останнім часом вийшли на перший план і є пріоритетними для виконання, що обумовлено сучасними процесами глобалізації та суспільними трансформаціями. Разом із тим, для досягнення сталого, збалансованого розвитку України потрібне вжиття термінових заходів, одним із яких є підвищення ефективності публічного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища й регулювання використання природних ресурсів, що пов'язане, насамперед, із неузгодженістю дій органів виконавчої влади (на центральному й місцевому рівнях) з органами місцевого самоврядування, а також із незадовільним станом системи державного моніторингу навколишнього природного середовища (Про основні засади державної екологічної політики України, 2019).

У розділі I згаданого Закону (Про основні засади державної екологічної політики України, 2019) зазначається, що офіційно: «До складу природно-заповідного фонду України входять 8246 територій та об'єктів площею 3,98 мільйона гектарів (6,6 відсотка загальної площі країни) та 402,5 тисячі гектарів у межах акваторії Чорного моря. Частка земель природно-заповідного фонду в Україні є недостатньою і залишається значно меншою, ніж у більшості держав-членів Європейського Союзу, де частка таких земель становить у середньому 21 відсоток площі держав-членів Європейського Союзу», а також зазначена критика чинної нормативної бази, яка виявляє ряд проблем, зокрема: «відсутність чітко визначеної стратегії розвитку заповідної справи, неефективність управлінської системи, недостатнє фінансове та матеріально-технічне забезпечення організацій, які займаються при-

родно-заповідним фондом. Додатково, існуюча система охорони територій і об'єктів не відповідає сучасним вимогам, відсутня єдина система оплати праці та соціальних гарантій для працівників. Низький рівень екологічної освіти та обізнаності населення також сприяє ризику нецільового використання та втрати територій і об'єктів природно-заповідного фонду. Ці фактори суттєво підвищують загрозу втрати зарезервованих і потенційно перспективних для заповідання цінних природних комплексів» (Про основні засади державної екологічної політики України, 2019).

У Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки» (Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки, 2020) у загальній частині (підпункт «Тенденції та основні проблеми соціально-економічного розвитку регіонів») зауважено, що: «Внаслідок ведення бойових дій постраждало 20 відсотків природоохоронних територій, 160 територій Смарагдової мережі (29 тис. кв. кілометрів) та 16 водноболотних угідь, що охороняються Рамсарською конвенцією (6,3 тис. кв. кілометрів), перебувають під загрозою знищення. Станом на 1 жовтня 2023 р. зафіксовано майже 2,6 тис. фактів завдання шкоди навколишньому природному середовищу внаслідок ведення бойових дій на суму майже 48,7 млрд. доларів США (без урахування наслідків руйнування греблі Каховської гідроелектростанції). Серед найбільш постраждалих областей – Донецька, Житомирська, Київська, Луганська, Миколаївська, Сумська, Чернігівська та Харківська» (Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки, 2020).

Завдання, викладені в Постанові в межах напряму «Захист та відновлення навколишнього природного середовища», охоплюють сім основних аспектів. У розділі «Туризм» Постанови сформульовано шість завдань, які спрямовані на підготовку та ефективне використання рекреаційно-туристичного потенціалу території України. Додаток до Постанови, що містить «Показники моніторингу досягнення цілей Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки», був складений на основі даних Міністерства інфраструктури.

У цьому додатку представлено аналітичну інформацію (у табличному вигляді), яка відображає стратегічну мету «Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, кліматичному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах». Що,

стосується Дніпропетровського регіону, то за аналітичними даними, наведеними у розділі «Описове прогнозоване значення показника у 2023 році», передбачається певна тенденція до зростання у 2024–2025 роках.

Разом із тим, окрім розглянутого нами вище Закону України від 28.02.2019 № 2697-VIII «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (Про основні засади державної екологічної політики України, 2019) існують інші нормативні документи, які безпосередньо врегульовують діяльність у галузі охорони довкілля та геологічної спадщини. Так, основним нормативно-правовим актом у сфері геологічної спадщини є такі Закони України, як «Про природно-заповідний фонд України» (редакція від 01.01.2024) (Про природно-заповідний фонд України, 2024) та «Про охорону навколишнього природного середовища» (редакція від 29.06.2024) (Про охорону навколишнього природного середовища, 2024). Дослідження основних положень вказаних нормативних актів виявляє певні обмеження в галузі захисту геологічної спадщини. Ці законодавчі документи надають визначення, характеристики та класифікацію природно-заповідного фонду України (далі – ПЗФУ), а також визначають правові основи для організації, охорони та раціонального використання цього фонду, включаючи відновлення природних комплексів і об'єктів. Важливо підкреслити, що ПЗФУ вважається національним багатством, для якого встановлено спеціальний режим охорони, відновлення та використання. Згідно зі статтею 3 (Про природно-заповідний фонд України, 2024) до ПЗФУ відносяться природні території та об'єкти, такі як природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи та заповідні урочища. Окрім того, до ПЗФУ також входять штучно створені об'єкти, зокрема ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва (Про природно-заповідний фонд України, 2024).

Заповідники та заказники розподіляються на ландшафтні, лісові, ботанічні, загальнозоологічні, орнітологічні, ентомологічні, іхтіологічні, гідрогеологічні, загальногеологічні, палеонтологічні та карстово-спелеологічні. Пам'ятки природи, у свою чергу, класифікуються на комплексні, ботанічні, зоологічні, гідрогеологічні та геологічні.

Слід зазначити, що питанням охорони навколишнього середовища та екологічній безпеці приділялася увага майже з часів отримання

Україною незалежності, що насамперед було пов'язано із наслідками Чорнобильської катастрофи. Так, у статті 16 Конституції України, прийнятій на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року (Конституція України, 1996, с. 141) зазначено, що «забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави» (Конституція України, 1996, с. 141). Трохи пізніше, 05 березня 1998 року, Постановою Верховної Ради України № 188/98-ВР було затверджено Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки (Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, 1998). У розділі «Регіональна екологічна політика» в основних напрямках та підпункті сім передбачається: «збалансування бюджетних витрат на охорону природи на загальнодержавному та місцевому рівнях, що ґрунтується на пропорційності між внеском регіону в бюджетні надходження та станом природного середовища в регіоні» (Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, 1998).

Збалансування бюджетних витрат на охорону природи є ключовим аспектом регіональної екологічної політики. Це забезпечує справедливий розподіл ресурсів, що враховує як внесок регіонів у загальнодержавний бюджет, так і їх екологічний стан. Такий підхід сприятиме підвищенню ефективності екологічних заходів і поліпшенню якості природного середовища, що, в свою чергу, забезпечить сталий розвиток регіонів.

У документі (Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, 1998) (розділ VIII. Міжнародне співробітництво) визначені суб'єкти співробітництва у галузі охорони навколишнього середовища, а саме: «співробітництво з міжнародними організаціями системи ООН у галузі охорони довкілля (ЮНЕП – Програма ООН по навколишньому природному середовищу, ЄЕК ООН – Європейська Економічна комісія ООН, ПРООН – Програма розвитку ООН, МАГАТЕ – Міжнародне агентство по атомній енергетиці ООН, ФАО – Організація по продовольству та сільському господарству, Центр ООН по населених пунктах, Комісія сталого розвитку, Глобальний Екологічний Фонд та інші)» (Конституція України, 1996, с. 141).

Завдяки такій взаємодії Україна має доступ до міжнародного досвіду, ресурсів, технологій та

інновацій у галузі охорони довкілля. Співробітництво з організаціями, такими як ЮНЕП, ПРООН, МАГАТЕ, ФАО та іншими, може сприяти залученню фінансування, розвитку наукових програм, а також впровадженню сучасних методів та інструментів екологічного менеджменту. Це, у свою чергу, створює умови для поліпшення якості природного середовища, сприяє сталому розвитку, підвищує екологічну безпеку і зміцнює позиції країни на міжнародній арені.

Отже, постає питання про удосконалення державної екологічної політики, зокрема, у частині охорони та збереження геологічної спадщини, з акцентом на забезпечення так званого «екологічного інтересу» та балансу між різними сферами та напрямками її реалізації.

У цьому контексті викликає науковий інтерес публікація Г. Анісімової (Анісімова, 2018), в якій аналізуються сутність та концептуальні основи екологічного інтересу в екологічному праві та досліджується його зв'язок з іншими правовими категоріями. Авторка досліджує вплив екологічних інтересів на правове регулювання в цій сфері та пропонує власне визначення терміну «інтерес» як правової категорії, а також здійснює його класифікацію. Особливу увагу приділено ролі природно-правової доктрини у формуванні засад захисту екологічних інтересів. Завершує дослідження визначення напрямків удосконалення державної екологічної політики та законодавства, серед яких авторка виділяє такі напрями, які мають на меті створення комплексної системи правових інструментів для захисту екологічних інтересів і формування сталого розвитку (Анісімова, 2018), які, на наш погляд, є дещо декларативними і недостатньо конкретизованими.

Так, до таких напрямів Г. Анісімова рекомендує віднести, по-перше, узгодження українського екологічного законодавства з міжнародними стандартами і директивами ЄС, що сприятиме вдосконаленню національної правової бази. По-друге, пропонується розробити Екологічний кодекс України, який систематизував би екологічні норми, включаючи нове визначення «законного екологічного інтересу» для кращого врегулювання потенційних конфліктів між публічними та приватними інтересами (до речі, у вітчизняному законодавчому полі наразі існує низка кодексів, які тим чи іншим чином пов'язані з питаннями довкілля, а саме: Кодекс України «Про надра» (Кодекс України про надра, 1994), Водний кодекс України (Водний кодекс України, 1995), Земельний кодекс України (Земельний кодекс України, 2024), Лісовий кодекс України (Лісовий кодекс України, 2024)).

Окрім того, за думкою авторки, важливою є необхідність оновлення нормативно-правової бази для водних, лісових та геологічних ресурсів, де поняття «інтерес» використовується для балансу прав користувачів, проте потребує вдосконалення для якіснішого захисту природних об'єктів (Анісімова, 2018).

Також, ураховуючи сучасні екологічні виклики, авторка наголошує на потребі ухвалення спеціальних законів, спрямованих на забезпечення екологічної безпеки та охорону геологічної спадщини, оскільки чинне законодавство поки що недостатньо охоплює цю сферу. Разом із тим, конкретних норм і пропозицій щодо правового захисту природної та геологічної спадщини авторка не наводить, що, на наш погляд, є необхідним, і потребує більш чіткого окреслення та подальшого затвердження в законодавстві.

Проведений нами аналіз основних положень державної політики у сфері охорони навколишнього середовища, а також релевантної нормативної бази та наукових джерел, дозволив окреслити проблемне поле її здійснення. Так, до ключових проблем формування та реалізації державної політики у сфері охорони геологічної спадщини, зокрема, у сучасний період, можна віднести:

- недостатнє врахування цінності геологічної спадщини та її суспільної значущості для забезпечення потреб майбутніх поколінь;
- невизнання геологічної спадщини як важливого потенціалу для науково-дослідної та освітньої діяльності, а також проведення наукових пошуків;
- слабка популяризація геологічної спадщини для широкого загалу та недостатня просвітницька робота, що обмежує розуміння її значення суспільством;
- низьке бюджетне фінансування проєктів, спрямованих на вивчення та збереження геологічної спадщини, що ускладнює її дослідження та охорону;
- недосконале нормативно-правове забезпечення щодо захисту геологічної спадщини, яке б відповідало сучасним міжнародним стандартам та викликам екологічної безпеки.

Висновки. Загалом аналіз стану формування та реалізації державної політики у сфері охорони довкілля в Україні виявив низку клю-

зових проблем і викликів, що потребують нагальних рішень. Незважаючи на визнання важливості збереження екологічних ресурсів і геологічної спадщини як частини національної безпеки та сталого розвитку, державна політика в цій сфері залишається недостатньо ефективною. Існування недоліків і проблем у цій сфері пов'язано з недостатнім нормативним регулюванням, обмеженим фінансуванням і неузгодженістю з міжнародними стандартами, що ускладнює процеси охорони та збереження геологічної спадщини.

Важливим напрямом вдосконалення державної політики є формування національного Екологічного кодексу, створення геопарків та спеціальних охоронних зон, а також проведення просвітницької роботи серед населення. Впровадження таких заходів допоможе зберегти природну спадщину для майбутніх поколінь, зміцнить екологічну безпеку та підвищить роль України на міжнародній арені як держави, яка відповідально підходить до захисту довкілля та сталого розвитку.

Ураховуючи жакливі наслідки збройної агресії РФ та необхідність відбудови нашої країни та відродження її природно-ландшафтного потенціалу, вважаємо за доцільне розробити Державну політику у сфері охорони геологічної спадщини, яка наразі як окремий документ відсутня, і окремі аспекти якої імплементовані до Державної екологічної політики на період до 2030 року.

Отже, для забезпечення довгострокової екологічної безпеки та ефективного використання геологічної спадщини необхідно вдосконалити законодавство, розробити чітку стратегію розвитку природоохоронної діяльності, а також підвищити рівень екологічної свідомості населення та розширити міжнародне співробітництво в цій сфері.

Перспективою подальших досліджень є пошук ефективних підходів, інструментів та моделей, використання яких органами публічного управління дозволить підвищити ефективність управлінської діяльності у сфері охорони та популяризації геологічної спадщини, а також забезпечити раціональний розподіл інвестиційних ресурсів, потрібних для підтримки належного стану геологічних пам'яток, що вимагають підвищеної уваги з боку суспільства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України : офіційний сайт. URL: <https://mepr.gov.ua/>
2. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : закон України від 28.02.2019 № 2697-VIII. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=82408
3. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п>
4. Про природно-заповідний фонд України : закон України від 16.06.1992 № 2456-12. Редакція від 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>
5. Про охорону навколишнього природного середовища : закон України від 25.06.1991 № 1264-12. Редакція від 29.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
6. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Редакція від 01.01.2020, підстава 27-IX. Відом. Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
7. Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки : Постанова Верховної Ради України від 05.03.1998 № 188/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188/98-%D0%B2%D1%80>
8. Кодекс України про надра : Закон України від 27.07.1994 № 132/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-вр#Text>
9. Водний кодекс України : Закон України від 06.06.1995 № 213/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-вр#Text>
10. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III, чинний, поточна редакція – Редакція від 08.11.2024, підстава – 3993-IX, 3994-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>.
11. Лісовий кодекс України: Закон України від 21.01.1994 № 3852-XII, чинний, поточна редакція – Редакція від 08.11.2024, підстава – 3993-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3852-12#Text>.
12. Анісімова Г. В. Актуальні проблеми законодавчого забезпечення екологічних інтересів у державній політиці України. *Теорія і практика правознавства : електронне наукове видання*. 2018. № 2. URL: https://www.academia.edu/121762770/Actual_problems_of_legislative_environmental_protection_in_Ukraines_state_policy

REFERENCES:

1. Ministerstvo zakhystu dovkillia ta pryrodnykh resursiv Ukrainy : ofitsiyni sait [Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine: official website]. Retrieved from: <https://mepr.gov.ua/> [in Ukrainian].
2. Pro osnovni zasady (stratshiiu) derzhavnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy na period do 2030 roku : zakon Ukrainy vid 28.02.2019 № 2697-VIII [On the Basic Principles (Strategy) of the State Environmental Policy of Ukraine for the Period up to 2030: Law of Ukraine dated February 28, 2019, No. 2697-VIII]. Retrieved from: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=82408 [in Ukrainian].
3. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratshii rehionalnoho rozvytku na 2021–2027 roky : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 05.08.2020 № 695 [On the Approval of the State Regional Development Strategy for 2021–2027: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 5, 2020, No. 695]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п> [in Ukrainian].
4. Pro pryrodno-zapovidnyi fond Ukrainy : zakon Ukrainy vid 16.06.1992 № 2456-12 [On the Nature Reserve Fund of Ukraine: Law of Ukraine dated June 16, 1992, No. 2456-12]. Edition as of January 1, 2024. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12> [in Ukrainian].
5. Pro okhoronu navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha : zakon Ukrainy vid 25.06.1991 № 1264-12 [On Environmental Protection: Law of Ukraine dated June 25, 1991, No. 1264-12]. Edition as of June 29, 2024. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> [in Ukrainian].
6. Konstytutsiia Ukrainy : Zakon vid 28.06.1996 № 254k/96-VR. Redaktsiia vid 01.01.2020, pidstava 27-IX [Constitution of Ukraine: Law dated June 28, 1996, No. 254k/96-VR. Edition as of January 1, 2020, based on 27-IX]. *Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 1996. No. 30. Article 141. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
7. Pro Osnovni napriamy derzhavnoi polityky Ukrainy u haluzi okhorony dovkillia, vykorystannia pryrodnykh resursiv ta zabezpechennia ekolohichnoi bezpeky : Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid

05.03.1998 № 188/98-VR [On the Main Directions of the State Policy of Ukraine in the Field of Environmental Protection, Use of Natural Resources, and Ensuring Environmental Safety: Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine dated March 5, 1998, No. 188/98-VR]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188/98-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

8. Kodeks Ukrainy pro nadra : Zakon Ukrainy vid 27.07.1994 № 132/94-VR [Code of Ukraine on Subsoil: Law of Ukraine dated July 27, 1994, No. 132/94-VR]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-вр#Text> [in Ukrainian].

9. Vodnyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 06.06.1995 № 213/95-VR [Water Code of Ukraine: Law of Ukraine dated June 6, 1995, No. 213/95-VR]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-вр#Text> [in Ukrainian].

10. Zemelnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 25.10.2001 № 2768-III, chynnyi, potochna redaktsiia – Redaktsiia vid 08.11.2024, pidstava – 3993-IX, 3994-IX [Land Code of Ukraine: Law of Ukraine dated October 25, 2001, No. 2768-III, current edition – Edition as of November 8, 2024, based on 3993-IX, 3994-IX]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> [in Ukrainian].

11. Lisovyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21.01.1994 № 3852-XII, chynnyi, potochna redaktsiia – Redaktsiia vid 08.11.2024, pidstava – 3993-IX [Forest Code of Ukraine: Law of Ukraine dated January 21, 1994, No. 3852-XII, current edition – Edition as of November 8, 2024, based on 3993-IX]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3852-12#Text> [in Ukrainian].

12. Anisimova, H. V. (2018). Aktualni problemy zakonodavchoho zabezpechennia ekolohichnykh interesiv u derzhavnii politytsi Ukrainy [Current Issues of Legislative Support for Environmental Interests in Ukraine's State Policy]. *Teoriia i praktyka pravoznavstva : elektronne naukove vydannia – Theory and Practice of Jurisprudence: electronic scientific publication*. No. 2. Retrieved from: https://www.academia.edu/121762770/Actual_problems_of_legislative_environmental_protection_in_Ukraines_state_policy [in Ukrainian].

УДК 342.725:314.151.3(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-2>

Вадим КОВТУН

аспірант кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна), e-mail: kovtun.va.v@nmu.one

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-5205-9045>

Бібліографічний опис статті: Ковтун, В. (2024). Механізми публічного управління інтеграцією внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Публічне управління та місцеве самоврядування*, 4, 11–19, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-2>

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІНТЕГРАЦІЄЮ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Анотація. Інтеграція внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні є одним із ключових викликів сучасної державної політики, актуальність якого зумовлена масштабністю міграційних процесів, що стали наслідком повномасштабного вторгнення. Установлено, що процес інтеграції потребує системного підходу, що враховує соціально-економічні, правові та регіональні особливості. У статті досліджено сучасні механізми публічного управління інтеграцією ВПО та виявлено основні бар'єри, які перешкоджають ефективному виконанню програм адаптації.

Метою роботи є розроблення практичних рекомендацій для вдосконалення політики інтеграції ВПО на різних рівнях управління, зокрема державному, місцевому та громадському. Для досягнення мети використано системний підхід, що поєднує методи аналізу нормативно-правової бази, моніторинг реалізації програм інтеграції, а також вивчення міжнародного досвіду підтримки переселенців. Дослідження проведено із застосуванням порівняльного аналізу, що дозволило встановити диспропорції в ресурсному забезпеченні регіонів.

Результати дослідження засвідчили, що основними проблемами інтеграції ВПО є відсутність довгострокової стратегії, недостатність фінансування програм житлового забезпечення, складні бюрократичні процедури реєстрації та соціальні бар'єри у відносинах між переселенцями та місцевими громадами. Виявлено, що громади з різним рівнем економічного розвитку демонструють суттєву нерівність у можливостях підтримки ВПО, що створює ризики соціальної напруги. Окремо досліджено роль громадських організацій та міжнародних інституцій, які сприяють реалізації програм гуманітарної допомоги.

У висновках акцентовано на необхідності створення єдиної національної стратегії інтеграції ВПО, яка враховуватиме регіональні особливості та забезпечуватиме гнучкість фінансових механізмів. Рекомендовано вдосконалити нормативно-правову базу, запровадити цифрові платформи для обліку ВПО, а також розширити програми перекваліфікації та соціальної адаптації. Розроблено практичні заходи для органів місцевого самоврядування, зокрема щодо створення інтеграційних центрів і залучення ресурсів місцевого бізнесу.

Перспективи подальших досліджень включають розроблення критеріїв оцінювання ефективності політики інтеграції, аналіз впливу автоматизації адміністративних процесів на доступність послуг для ВПО, а також дослідження довгострокових соціально-економічних наслідків міграційних процесів. Такий підхід дозволить не лише підвищити ефективність інтеграційних програм, але й сприятиме сталому розвитку громад, що приймають ВПО.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи, інтеграція, публічне управління, соціальна адаптація, стратегії, фінансові механізми, регіональні особливості.

Vadym KOVTUN

Postgraduate Student at the Department of Public Administration and Local Self-Government, Dnipro University of Technology (Dnipro, Ukraine), e-mail: kovtun.va.v@nmu.one

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-5205-9045>

To cite this article: Kovtun, V. (2024). Mekhanizmy publichnoho upravlinnia intehratsiiei vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini [Mechanisms of Public Governance for the Integration of Internally Displaced Persons in Ukraine]. *Public Administration and Local Government*, 4, 11–19, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-2>

MECHANISMS OF PUBLIC GOVERNANCE FOR THE INTEGRATION OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS IN UKRAINE

Abstract. *The integration of internally displaced persons (IDPs) in Ukraine is one of the key challenges of modern state policy, the relevance of which is due to the scale of migration processes resulting from the full-scale invasion. It is established that the integration process requires a systematic approach that takes into account socio-economic, legal and regional peculiarities. The article examines the current mechanisms of public management of IDP integration and identifies the main barriers that impede the effective implementation of adaptation programmes.*

The aim of the work is to develop practical recommendations for improving the IDP integration policy at various levels of government, including the state, local and public. To achieve this goal, a systematic approach was used that combines methods of analysing the legal framework, monitoring the implementation of integration programmes, and studying international experience in supporting IDPs. The study was conducted using a comparative analysis, which allowed us to identify disproportions in the resource provision of the regions.

The results of the study showed that the main problems of IDP integration are the lack of a long-term strategy, insufficient funding for housing programmes, complex bureaucratic registration procedures and social barriers in relations between IDPs and local communities. It is found that communities with different levels of economic development demonstrate significant inequalities in the ability to support IDPs, which creates risks of social tension. The role of NGOs and international institutions that facilitate the implementation of humanitarian aid programmes is also studied.

The conclusions emphasise the need to create a unified national strategy for the integration of IDPs, which will take into account regional peculiarities and ensure the flexibility of financial mechanisms. It is recommended that the regulatory framework be improved, digital platforms for IDP registration should be introduced, and retraining and social adaptation programmes should be expanded. Practical measures for local governments have been developed, including the creation of integration centres and the involvement of local business resources.

Prospects for further research include the development of criteria for assessing the effectiveness of integration policy, analysis of the impact of automation of administrative processes on the availability of services for IDPs, and research on the long-term socio-economic consequences of migration processes. Such an approach will not only increase the effectiveness of integration programmes but also contribute to the sustainable development of communities hosting IDPs.

Key words: *internally displaced persons, integration, public administration, social adaptation, strategies, financial mechanisms, regional peculiarities.*

Актуальність проблеми. Інтеграція внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) в Україні є складною та багатовимірною проблемою, яка набуває особливої актуальності в умовах тривалої повномасштабної війни та соціально-економічних викликів. Великий обсяг переміщень населення внаслідок бойових дій створює значний тиск на приймаючі громади, державну систему соціального захисту, ринок праці, систему охорони здоров'я та освітні установи. З одного боку, необхідно забезпечити такі базові права і потреби ВПО, як доступ до житла, харчування, освіти, медицини та працевлаштування. З іншого боку, інтеграція цих осіб у громади потребує створення умов для їх соціальної адаптації, збереження культурної ідентичності та сприяння активній участі в громадському житті.

Основним викликом є відсутність цілісного та системного підходу до інтеграції ВПО, що проявляється в недостатній координації між різними рівнями влади, обмеженості ресурсів, неефективності комунікації між державними установами, громадянським суспільством та самими ВПО. Крім того, специфіка регіонального розвитку України вимагає врахування локальних особливостей кожної громади,

зокрема її економічного потенціалу, інфраструктурної спроможності та соціокультурного контексту.

Ця проблема має як наукову, так і практичну значущість. З наукового погляду необхідно дослідити ефективність наявних механізмів публічного управління інтеграцією ВПО, визначити їхні сильні та слабкі сторони, а також розробити нові підходи до управління цими процесами. Практичний аспект включає створення рекомендацій для органів державної влади та місцевого самоврядування, спрямованих на підвищення ефективності політики інтеграції, оптимізацію ресурсів і сприяння сталому розвитку приймаючих громад. Це дослідження також має сприяти формуванню стратегії довгострокової підтримки ВПО, інтегрованої в загальнодержавну систему соціально-економічного розвитку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових досліджень, присвячених механізмам публічного управління інтеграцією внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні, дозволяє виділити ключові аспекти проблеми, окреслити досягнення в цій сфері та виявити прогалини, які потребують подальшого вивчення. Зокрема, в роботі Ю. Легези

та В. Шевирталова детально розглянуто механізми соціальної інтеграції ВПО, наголошено на необхідності системного підходу, що передбачає скоординовану участь державних органів, громадянського суспільства та міжнародних партнерів. Виявлено, що відсутність чіткої національної стратегії створює численні перешкоди для адаптації ВПО в нових соціальних умовах (Легеза Ю., Шевирталов В., 2023). В. Шевирталов також фокусує увагу на проблемах правового статусу ВПО, зокрема недоліках законодавчого забезпечення, що значно ускладнюють доступ до базових соціальних послуг (Шевирталов В., 2024).

На необхідності підвищення інтеграційної спроможності ВПО акцентує А. Дяченко у своєму дослідженні. Автором встановлено, що ключовими бар'єрами є нерівномірність ресурсного забезпечення регіонів, що створює дисбаланс між можливостями місцевих громад і потребами переселенців. Запропоновані автором підходи включають оптимізацію ресурсів і розроблення локальних інтеграційних програм (Дяченко А., 2018), Л. Тихончук і М. Боровик досліджують регіональні моделі інтеграції ВПО, наголошуючи на важливості децентралізації управління та посилення ролі місцевих громад у процесах адаптації (Тихончук Л., 2023).

У монографії під редакцією С. Булеци та ін. детально проаналізовано механізми забезпечення прав ВПО, зокрема через призму національного та міжнародного досвіду. Виявлено, що гармонізація законодавства України з міжнародними стандартами залишається критично важливим завданням для ефективного забезпечення прав переселенців (Булеца С., 2017). Е. Зейтуллаєва розглядає гендерний вимір інтеграційної політики, наголошуючи, що гендерноорієнтований підхід у соціальних програмах сприяє врахуванню специфічних потреб жінок і чоловіків (Зейтуллаєва Е., 2018).

Попри значний прогрес у вивченні інтеграції внутрішньо переміщених осіб в Україні, залишаються аспекти, які потребують подальшого аналізу. Зокрема, встановлено недостатнє дослідження взаємозв'язків між соціально-економічними, правовими та організаційними аспектами інтеграції, що ускладнює формування системного підходу. Важливою прогалиною є брак досліджень впливу регіональних особливостей, як-от економічний розвиток, інфраструктура та демографія, на ефективність інтеграції ВПО, що обмежує адресність політик.

Мета статті – розроблення єдиної стратегії інтеграції ВПО, вдосконалення механізмів координації та впровадження сучасних цифрових

рішень, й для цього запропоновано проаналізувати сучасний стан інтеграції внутрішньо переміщених осіб в Україні, враховуючи соціально-економічні, правові та організаційні аспекти.

Виклад основного матеріалу. Інтеграція внутрішньо переміщених осіб в Україні є складним процесом, який потребує збалансованого підходу, що враховує соціально-економічні, правові та організаційні аспекти. З моменту початку війни на сході України у 2014 році та особливо після повномасштабного вторгнення російської федерації у 2022 році проблема інтеграції ВПО набула критичного значення. Спланована заздалегідь збройна агресія росії спрямована проти територіальної цілісності України, спричинила масштабні процеси внутрішньої та зовнішньої міграції населення. Станом на 1 січня 2023 року кількість внутрішньо переміщених осіб в Україні перевищила 10 мільйонів, що підкреслює нагальність розв'язання проблеми їх адаптації (Легеза Ю., Шевирталов В., 2023). Основними завданнями є забезпечення доступу до житла, медицини, освіти, працевлаштування, а також правова підтримка цих осіб. Нормативно-правова база та управлінські механізми, які регулюють процес інтеграції, формують основу для розв'язання цих питань, однак їх реалізація зіштовхується з численними викликами, що ускладнюють ефективне виконання визначених цілей.

Нині інтеграція ВПО регулюється низкою законодавчих актів, зокрема Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», а також підзаконними актами, як-от Постанова Кабінету Міністрів України № 509 і Постанова Кабінету Міністрів України № 505. Попри наявність законодавчого підґрунтя, реалізація програм інтеграції часто обмежена недостатнім фінансуванням, слабкою координацією між центральними та місцевими органами влади, а також нерівномірністю регіональної підтримки.

На практиці соціально-економічні аспекти інтеграції демонструють значну нерівномірність у доступі до базових послуг. Наприклад, Програма «Прихисток», яка мала на меті забезпечення тимчасового житла для ВПО, виявилася ефективною в перші місяці реалізації, але згодом зіткнулася з проблемою недостатнього фінансування, що обмежує її довгостроковий вплив. Закон України «Про житловий фонд соціального призначення», хоча і передбачає механізми будівництва соціальних житлових приміщень, досі знаходиться на стадії реалізації, що ускладнює розв'язання питання довгострокового житла.

Таблиця 1

Соціально-економічні, правові та організаційні аспекти інтеграції ВПО в Україні

Аспект	Проблеми та виклики	Нормативна база	Механізми реалізації та інструменти
Соціально-економічний	Нестача житла, обмеження доступу до працевлаштування, нерівність у послугах	Закон України «Про житловий фонд соціального призначення»	Програми будівництва соціального житла, «Прихисток», гранти на бізнес
Правовий	Ускладнені процедури реєстрації, недостатня деталізація законодавства	Закон України «Про забезпечення прав і свобод ВПО», Постанова КМУ № 509	Мобільні центри реєстрації, спрощення процедур
Організаційний	Відсутність ефективної координації, дефіцит ресурсів на місцях ООН	Державні програми підтримки, рекомендації	Координаційні ради, залучення міжнародної допомоги

Джерело: сформовано автором.

Правовий аспект інтеграції потребує більшої деталізації в частині регулювання реєстрації та соціального забезпечення. Закон «Про забезпечення прав і свобод ВПО» закладає фундаментальні права, але його виконання ускладнюється відсутністю чіткого механізму розподілу фінансування між центральними та місцевими органами влади. Наприклад, мобільні центри реєстрації, що функціонують у віддалених громадах, суттєво покращили доступ до адміністративних послуг, однак їх кількість є недостатньою для повного покриття потреб.

Організаційна складова частина інтеграції демонструє значну варіативність у регіональному контексті. Більш розвинені громади, як-от у Київській чи Львівській областях, активно створюють координаційні ради для підтримки ВПО, тоді як менш забезпечені регіони покладаються на ініціативи громадянського суспільства і волонтерів. Наприклад, у Харківській області було реалізовано проект із залучення міжнародної допомоги для відновлення інфраструктури, що забезпечило нові можливості для соціальної адаптації ВПО.

Таким чином, сучасна практика інтеграції ВПО в Україні свідчить про наявність прогалин у нормативному регулюванні та потребу в покращенні координації, фінансування й адаптації до регіональних особливостей. Це вимагає системного підходу, який включатиме як вдосконалення законодавчої бази, так і розроблення нових інструментів управління інтеграційними процесами.

Інтеграція внутрішньо переміщених осіб у громади України суттєво залежить від регіональних особливостей, які включають економічну спроможність регіону, його демографічну ситуацію, інфраструктурний розвиток, доступність соціальних послуг, культурні та історичні фактори. Регіональна специфіка впливає на те,

як громади адаптуються до значного припливу ВПО, зокрема у спроможності забезпечувати їхні базові потреби, створювати умови для працевлаштування, а також сприяти їх соціальній адаптації (табл. 2).

Різні області України демонструють неоднорідний підхід до інтеграції ВПО. Такі економічно розвинені регіони, як Київська, Львівська та Дніпропетровська області, мають ширші можливості для підтримки ВПО, зокрема через активну участь громадських організацій, волонтерських рухів та міжнародних донорів. Натомість менш розвинені регіони, особливо ті, що зазнали значного руйнування інфраструктури через воєнні дії, зіштовхуються з труднощами в забезпеченні навіть базових потреб переміщених осіб.

На практиці інтеграція ВПО у громади залежить від багатьох факторів, які варіюються залежно від регіону. Наприклад, у Львівській області завдяки відносно стабільній економіці та активній участі громадських організацій, зокрема «Карітас», вдалося створити програми перекваліфікації для ВПО, що сприяє їх працевлаштуванню. Однак у регіонах, які знаходяться ближче до зон бойових дій, як-от Запорізька область, спостерігається значний тиск на соціальні служби через велику кількість переселенців, що ускладнює надання базових послуг (Логвинова М., 2019, с. 72–73).

Економічна спроможність регіонів також впливає на можливість інтеграції. У Київській області було реалізовано програму будівництва соціального житла для ВПО, що стало ефективним рішенням для багатьох переселенців. Натомість у менш економічно розвинених регіонах, як-от Чернівецька область, відсутність фінансування для подібних проєктів створює значні виклики, що призводить до перевантаження наявної житлової інфраструктури.

Таблиця 2

Вплив регіональних особливостей на інтеграцію ВПО в громади України

Регіональні особливості	Вплив на інтеграцію ВПО	Основні фактори, що сприяють інтеграції	Основні фактори, що заважають інтеграції
Економічна спроможність регіону	Зростання доступу до працевлаштування, підтримка бізнес-ініціатив	Програми перекваліфікації, залучення інвестицій	Нестача вакансій, низький рівень заробітної плати
Розвиненість інфраструктури	Доступ до житла, транспорту, освіти	Наявність соціального житла, ефективна логістика	Руйнування інфраструктури, нестача фінансування
Демографічна ситуація	Швидкість соціальної адаптації, рівень напруги в громаді	Молоді активні громади, залучення місцевих ініціатив	Перевантаження послуг, демографічне старіння
Географічна близькість до зон бойових дій	Тиск на соціальні служби, міграція в інші регіони	Підтримка гуманітарних організацій	Постійна загроза безпеці, відтік кваліфікованих кадрів

Джерело: сформовано автором.

Демографічна ситуація також є важливим фактором. У молодих та активних громадах, наприклад, у Закарпатській області, інтеграція ВПО проходить швидше завдяки залученню місцевих ініціатив і волонтерів. Натомість у громадах з населенням старшого віку, як в окремих селах Полтавської області, спостерігається менша активність у підтримці переселенців через обмежені можливості місцевого населення (Логвинова М., 2020, с. 30–31).

Управління інтеграцією внутрішньо переміщених осіб в Україні базується на системі механізмів, які включають законодавчі інструменти, адміністративні структури, фінансові програми та міжвідомчу координацію. Ці механізми формуються на основі багаторівневої моделі управління, де ключову роль відіграють центральні органи влади, місцеве самоврядування, громадські організації та міжнародні партнери. Основна мета цих механізмів полягає в забезпеченні соціального захисту, створенні умов для адаптації та інтеграції ВПО в приймаючі

громади, а також збереженні їхніх прав у нових соціально-економічних умовах (табл. 3).

На практиці центральний рівень механізмів управління відіграє ключову роль у формуванні нормативно-правової бази та фінансуванні програм. Наприклад, Міністерство соціальної політики розробляє загальнонаціональні програми підтримки ВПО, як-от адресна допомога для покриття витрат на проживання. Однак ці програми зіштовхуються з труднощами через затримки у фінансуванні та недостатню гнучкість у врахуванні регіональних потреб.

Регіональні механізми управління забезпечують виконання національних програм на місцях. Обласні адміністрації формують координаційні ради, які сприяють розподілу ресурсів та гуманітарної допомоги. Наприклад, у Дніпропетровській області ефективно діє регіональна програма реабілітації ВПО, яка включає заходи перекваліфікації та психологічної підтримки. Водночас регіони, які безпосередньо межують із зонами бойових дій, наприклад, Харківська

Таблиця 3

Аналіз наявних механізмів публічного управління інтеграцією ВПО в Україні

Рівень механізмів	Структурні елементи управління	Основні функції	Взаємодія з іншими суб'єктами
Центральний	Міністерство соціальної політики України, Кабінет Міністрів України, Офіс Президента	Розроблення законодавства, формування національних програм	Координація з міжнародними організаціями
Регіональний	Обласні адміністрації, регіональні координаційні ради	Виконання державних програм, розподіл ресурсів	Взаємодія з центральною владою та громадами
Місцевий	Громадські організації, ради громад, волонтерські ініціативи	Надання адресної допомоги, інтеграція в громади	Співпраця з регіональними структурами
Міжнародний	ООН, ЄС, міжнародні гуманітарні організації	Гуманітарна допомога, фінансування проектів	Взаємодія з центральними та регіональними органами

Джерело: сформовано автором.

область, зіштовхуються з перевантаженням системи соціальних послуг. На місцевому рівні громади відіграють важливу роль у забезпеченні інтеграції ВПО через підтримку ініціатив, спрямованих на їх соціальну адаптацію. Наприклад, у Львівській області окремі громади запровадили програми сприяння працевлаштуванню ВПО через ваучери на перекваліфікацію. Однак у менш економічно розвинених громадах, як-от сільські райони Чернівецької області, відсутність інфраструктури значно обмежує можливості ефективної інтеграції.

Міжнародні механізми забезпечують гуманітарну та фінансову підтримку, що є критично важливою для регіонів, які зазнали найбільших руйнувань. Програми ООН і ЄС сприяють будівництву тимчасового житла, відновленню зруйнованої інфраструктури і створенню освітніх можливостей для ВПО. Наприклад, у рамках програми ООН були реалізовані проекти з відновлення соціального житла в Київській та Чернігівській областях. Проте недостатня інтеграція міжнародної допомоги в національну систему управління часто призводить до неефективного використання ресурсів (Булеца С., 2017).

Інтеграція внутрішньо переміщених осіб в Україні залишається складним завданням через низку системних проблем та бар'єрів, які стосуються як обмежень ресурсного характеру, так і управлінських недоліків. Ці бар'єри формуються на перетині економічних, соціальних, адміністративних та правових факторів, що ускладнюють створення ефективних умов для соціальної адаптації та інтеграції ВПО у приймаючі громади. Одним із ключових бар'єрів є недостатність фінансових ресурсів як на центральному, так і на місцевому рівнях (Дяченко А., 2017, с. 63). Попри те, що фінансування інтеграційних програм здійснюється за рахунок державного бюджету, його обсяг не відповідає потребам, особливо в громадах, які приймають значну кількість переміщених осіб. Це призводить до обмеження доступу до житла, медичних послуг, освіти та працевлаштування.

Додатковим бар'єром є слабка координація між різними рівнями управління. Відсутність чіткої системи взаємодії між центральними та місцевими органами влади ускладнює реалізацію програм інтеграції. Наприклад, громади часто зіштовхуються з необхідністю самостійно розв'язувати питання щодо соціального забезпечення ВПО, без достатньої підтримки з боку держави. Це своєю чергою створює нерівність у наданні послуг залежно від спроможності конкретного регіону.

На практиці значним викликом є також відсутність актуальної та повної інформації про кількість і потреби ВПО в кожному регіоні. Це ускладнює планування та розподіл ресурсів, адже офіційна статистика часто не враховує значної кількості переміщених осіб, які не зареєстрували свій статус. Крім того, складні та бюрократизовані процедури реєстрації перешкоджають доступу до соціальних послуг, що особливо впливає на вразливі категорії, як-от люди похилого віку та особи з інвалідністю.

Іншим бар'єром є нестача житлового фонду для забезпечення довгострокового проживання ВПО. Тимчасові програми, зокрема розміщення в гуртожитках чи приватних будинках, лише частково розв'язують цю проблему, тоді як будівництво соціального житла потребує значних інвестицій і часу. Крім того, багато переселенців зіштовхуються з дискримінацією на ринку оренди житла, що ускладнює їх самостійне забезпечення місцем проживання.

Соціальні бар'єри включають недостатню інтеграцію ВПО в місцеві громади, що нерідко супроводжується упередженням і напруженістю у стосунках між місцевими жителями та переселенцями (Логвинова М., 2018, с. 30–31). Це пов'язано з конкуренцією за обмежені ресурси, наприклад, робочі місця, а також із культурними відмінностями. Наприклад, у невеликих громадах, де соціальні зв'язки між місцевими жителями є тісними, переселенці можуть зіштовхуватися з відчуженістю, що впливає на їх адаптацію.

Суттєвим управлінським бар'єром є низький рівень підготовки кадрів на місцевому рівні. У багатьох громадах відсутні спеціалісти, які мають досвід роботи з ВПО, що ускладнює вирішення їхніх специфічних потреб. Наприклад, у деяких сільських громадах адміністративний апарат має обмежені можливості для організації програм працевлаштування або надання психологічної підтримки.

Ефективна інтеграція внутрішньо переміщених осіб в Україні вимагає системного підходу, що враховує потреби різних категорій переселенців, а також ресурсні можливості держави, місцевого самоврядування та громадянського суспільства. Практичні рекомендації для вдосконалення політики інтеграції мають бути спрямовані на усунення виявлених проблем і бар'єрів, які гальмують цей процес.

Органи місцевого самоврядування мають орієнтуватися на розроблення локальних програм адаптації ВПО, які враховують специфіку кожної громади. Це включає створення центрів інтеграції, де переселенці можуть отримати

доступ до інформаційних, освітніх та соціальних послуг, а також консультації щодо працевлаштування. Наприклад, упровадження ваучерів на перекваліфікацію дозволить адаптувати професійні навички ВПО до потреб локального ринку праці. Особливу увагу слід приділити підвищенню спроможності громад щодо інтеграції через залучення ресурсів місцевого бізнесу та співпрацю з волонтерськими ініціативами.

Громадські організації мають продовжувати відігравати важливу роль у реалізації програм інтеграції ВПО. Рекомендації для них включають активну участь у моніторингу потреб переселенців та розроблення проєктів, спрямованих на соціальну адаптацію та побудову взаємодії між переселенцями та місцевими жителями. Важливим напрямом є організація культурно-освітніх заходів, які сприятимуть зниженню напруженості в стосунках між місцевими громадами та переселенцями.

На практиці ці рекомендації можуть бути реалізовані через комплексний підхід, заснований на партнерстві між державними органами, місцевим самоврядуванням та громадянським суспільством. Наприклад, розроблення пілотних проєктів інтеграції в окремих регіонах із залученням міжнародної допомоги може слугувати моделлю для масштабування в інших громадах. Такі проєкти мають включати комплексні заходи – від будівництва житла до створення освітніх програм і психологічної підтримки ВПО.

Висновки. Встановлено, що інтеграція внутрішньо переміщених осіб в Україні є багатовимірним завданням, яке потребує чіткої

координації між державними, місцевими та громадськими структурами. Основними викликами цього процесу є відсутність довгострокової стратегії, яка поєднувала б нормативно-правове забезпечення, фінансові інструменти та адаптаційні програми з урахуванням регіональних особливостей. Виявлено, що наявна система управління має значні прогалини у сфері фінансування, інфраструктурної підтримки та регіонального планування, що знижує ефективність програм інтеграції.

Рекомендації для вдосконалення політики інтеграції передбачають створення національної стратегії, яка враховує гнучкі механізми фінансування, розвиток цифрових платформ для обліку та моніторингу ВПО, а також посилення регіональних програм соціальної адаптації. Місцевим громадам рекомендовано зосередитися на розвитку інтеграційних центрів, партнерстві з бізнесом і громадськими організаціями, а також реалізації програм професійної перекваліфікації. Важливим напрямом є також розширення житлових програм із залученням міжнародних ресурсів.

Перспективи подальших досліджень охоплюють аналіз впливу автоматизації процесів на ефективність реєстрації та надання послуг для ВПО, вивчення демографічних і соціально-економічних наслідків інтеграції переселенців у громади, а також розроблення критеріїв щодо оцінки ефективності політики інтеграції. Такий підхід дозволить забезпечити сталість інтеграційних процесів і сприяти зменшенню соціальної напруги в приймаючих громадах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Легеза Ю. О., Шевирталов В. С. Публічне управління процесами соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. № 1. С. 125–128. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.1.21>.
2. Шевирталов В. С. Правовий статус внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Таєрійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2024. № 2. С. 73–78. <https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2024.2.10>.
3. Дяченко А. В. Напрями підвищення рівня інтеграційної спроможності внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. № 3. С. 62–68. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/dums_2018_3_10.pdf (дата звернення: 16.12.2024).
4. Тихончук Л., Боровик М. Публічне управління інтеграційними процесами внутрішньо переміщених осіб у приймаючі громади. *Механізм регулювання економіки*. 2023. № 3 (101). С. 50–54. <https://doi.org/10.32782/mer.2023.101.07>.
5. Механізм забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб: національний та міжнародний аспекти / [С.Б. Булеца, О.І. Котляр, Я.В. Лазур та ін.]; за заг. ред.: д-ра юрид. наук, проф. О.Я. Рогаца; д-ра юрид. наук, проф. М.В. Савчина; к.ю.н., доц. М.В. Менджул. Ужгород: PIK-Y, 2017. 348 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/17480/1/Mechanism%20of%20Providing%20Right%27s%20of%20IDP.pdf> (дата звернення: 16.12.2024).

6. Зейтуллаєва Е. Гендерний вимір політики адаптації внутрішньо переміщених осіб. *Актуальні проблеми державного управління*. 2018. № 2. С. 131–137. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/apdyo_2018_2_25.pdf (дата звернення: 16.12.2024).

7. Логвинова М. О. Регіональні особливості розміщення внутрішньо переміщених осіб в Україні у місцях компактного проживання. *Державна політика у сфері трудової міграції: правові, економічні, демографічні, освітні аспекти: матеріали міждисциплінарного круглого столу* (м. Київ, 18 грудня 2019 р.) / за ред. І. С. Сахарук, А. М. Магомедової. Київ: ФОП Маслаков. 2020. С. 71–76. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/33352/1/I.Semenist_derzhavna%20politika%20y%20sferi%20migratsii_2020.pdf#page=71 (дата звернення: 16.12.2024).

8. Логвинова М. О. Просторово-часові особливості внутрішнього переміщення населення в Україні. *Наукові записки Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка. Географічні науки*. 2020. № 2. С. 134–142. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/kshsgs_2019_10_6.pdf (дата звернення: 16.12.2024).

9. Про житловий фонд соціального призначення: Закон України від 12.01.2006 р. № 3334-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3334-15#Text> (дата звернення: 16.12.2024).

REFERENCES:

1. Legeza, Y., & Shevitalov, V. (2023). Publichne upravlinnia protsesamy sotsialnoi intehtatsii vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini [Public management of social integration processes of internally displaced persons in Ukraine]. *Dnipro Scientific Journal of Public Administration, Psychology, and Law*, 1, 125–128. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.1.21> [in Ukrainian].

2. Shevitalov, V. (2024). Pravovyi status vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini [Legal status of internally displaced persons in Ukraine]. *Tavriyskyi Naukovo Visnyk. Seriya: Publichne upravlinnia ta administruvannia – Tavriyskyi Scientific Bulletin. Series: Public Administration and Management*, 2, 73–78. <https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2024.2.10> [in Ukrainian].

3. Dyachenko, A. (2018). Napriamy pidvyshchennia rinvia intehtatsiinoi spromozhnosti vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini [Directions for increasing the integration capacity of internally displaced persons in Ukraine]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia – State Administration and Local Self-Government*, 3, 62–68. Retrieved from http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/dums_2018_3_10.pdf (date of access: 16.12.2024) [in Ukrainian].

4. Tykhonchuk, L., & Borovyk, M. (2023). Publichne upravlinnia intehtatsiinyh protsesamy vnutrishno peremishchenykh osib u pryimaiuchi hromady [Public management of integration processes of internally displaced persons into host communities]. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky – Mechanism of Economic Regulation*, 3(101), 50–54. <https://doi.org/10.32782/mer.2023.101.07> [in Ukrainian].

5. Buletsa, S., Kotliar, S., & Lazur, Ya., et al. (2017). *Mekhanizm zabezpechennia prav vnutrishno peremishchenykh osib: Natsionalnyi ta mizhnarodnyi aspekty* [Mechanism for ensuring the rights of internally displaced persons: National and international aspects]. (Ed. by Rogach, O., Savchyn, M., Mendzhul, M.). Uzhhorod: RIK-U. Retrieved from <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/17480/1/Mechanism%20of%20Providing%20Right%27s%20of%20IDP.pdf> (date of access: 16.12.2024) [in Ukrainian].

6. Zeitulayeva, E. (2018). Hendernyi vymir polityky adaptatsii vnutrishno peremishchenykh osib [Gender dimension of internally displaced persons adaptation policy]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia – Current Problems of Public Administration*, 2, 131–137. Retrieved from http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/apdyo_2018_2_25.pdf (date of access: 16.12.2024) [in Ukrainian].

7. Lohvynova, M. (2020). Rehionalni osoblyvosti rozmishchennia vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini u mistsiakh kompaktnoho prozhyvannia [Regional peculiarities of the placement of internally displaced persons in Ukraine in compact living spaces]. In *Derzhavna polityka u sferi трудової міграції: Materialy kruhloho stolu* [State policy in the sphere of labor migration: Materials of the round table]. (Kyiv, December 18, 2019) (pp. 71–76). Kyiv: FOP Maslakov. Retrieved from https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/33352/1/I.Semenist_derzhavna%20politika%20y%20sferi%20migratsii_2020.pdf#page=71 (date of access: 16.12.2024) [in Ukrainian].

8. Lohvynova, M. (2020). Prostorovo-chasovi osoblyvosti vnutrishnoho peremishchennia naselennia v Ukraini [Spatial and temporal peculiarities of internal displacement of population in Ukraine]. *Naukovi zapysky Sumskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. A. S. Makarenka. Heohrafichni nauky – Scientific Notes of Sumy State Pedagogical University. Geographical Sciences*, 2, 134–142. Retrieved from http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ksuhsgs_2019_10_6.pdf (date of access: 16.12.2024) [in Ukrainian].

9. Zakon Ukrainy «Pro zhyttovy fond sotsialnoho pryznachennia» [The Law of Ukraine «On the social housing fund»]. (2006). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3334-15#Text> (date of access: 16.12.2024) [in Ukrainian].

УДК 35.071.5:342.26+342.9](477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-3>

Олександр КОРНІЄНКО

аспірант кафедри регіональної політики, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна), e-mail: oleksandr_korniyenko@knu.ua

ORCID: 0000-0002-3318-0269

Бібліографічний опис статті: Корнієнко, О. (2024). Теоретичні підходи до територіальної організації влади як об'єкта публічного управління. *Публічне управління та місцеве самоврядування*, 4, 20–28, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-3>

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАДИ ЯК ОБ'ЄКТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Анотація. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю обґрунтування теоретичних підходів до територіальної організації влади як одного з визначальних об'єктів публічного управління. Від ефективного функціонування представницької чи виборчої влади на мікрорівні, на рівні громад, на районному та обласному рівнях залежить територіальний розвиток, справедливий розподіл ресурсів, що є необхідними для воєнного та повоєнного відновлення. Позитивний результат від застосування ефективних управлінських підходів сприятиме сталому та стійкому розвитку територій.

Розуміння концепції територіальної організації влади вимагає окреслення теоретичних меж, що сприятимуть вибору шляхів забезпечення ефективної територіальної організації владних відносин на різних рівнях. Представлена наукова розвідка висвітлює різні теоретичні підходи, включаючи теорію систем, теорію організації, теорію мереж задля того, щоб мати можливість дослідити територіальну організацію влади через призму характерних властивостей, що є домірними до теоретичних підходів в рамках публічного управління. Застосовуючи ці підходи, ми отримуємо розуміння про наявний потенціал властивостей, виокремленого з кожного теоретичного підходу.

Реформування адміністративно-територіального устрою, визначення нових меж адміністративно-територіальних одиниць, перехід до децентралізації, що визнана найуспішнішою реформою в Україні, в тому числі міжнародною спільнотою, передбачає необхідність аналізу класичних підходів та пошуку нових аспектів формування теоретичних підходів, адаптованих до умов сьогодення, що є практично орієнтованими. В цьому контексті, важливими завданнями, що ставляться перед державою є управління ефективністю систем територіальної організації влади, завершення реформи децентралізації, адаптування до умов зовнішньої агресії, питання повоєнної відбудови.

Зазначено, що сучасний євроінтеграційний вектор трансформування територіальної організації влади потребує аналізу, ґрунтовного дослідження наявної європейської практики, що налічує значний практичний та науковий доробок вказаної проблематики та переймання досвіду реалізації окремих підходів в разі практичної доцільності, що й обумовлюватиме вибір наступних тематик наукових розвідок.

Ключові слова: територіальна організація влади, системний підхід, організаційний підхід, мережевий підхід, публічне управління, органи влади.

Oleksandr KORNIYENKO

Postgraduate Student at the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine), e-mail: oleksandr_korniyenko@knu.ua

ORCID: 0000-0002-3318-0269

To cite this article: Korniyenko, O. (2024). Teoretychni pidkhody do terytorialnoi orhanizatsii vlad y yak obiekta publichnoho upravlinnia [Theoretical approaches to the territorial organization of power as an object of public administration]. *Public Administration and Local Government*, 4, 20–28, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-3>

THEORETICAL APPROACHES TO TERRITORIAL POWER ORGANIZATION AS A PUBLIC ADMINISTRATION OBJECT

Abstract. *The research is relevant because it is necessary to substantiate the theoretical approaches to territorial power organization as one of the key factors of public administration. Efficient functioning of the representational or electoral authority at the micro, community, district and regional levels determines territorial development, fair distribution of the resources necessary for reconstruction amidst and after the war. Positive outcome of the efficient managerial approaches is likely to facilitate sustainable and unhindered territorial development.*

To understand the territorial power organization concept, we need to outline the theoretical hallmarks determining choices of the ways to ensure efficient territorial power organization at various levels. The research paper exhibits various theoretical approaches, including the systems theory, the organization theory, the network theory in order to be able to research the territorial organization of authority through the lens of the peculiar qualities consistent with the theoretical approaches within the frames of public administration. The specified approaches help us understand the available potential of qualities identified within each theoretical approach.

Reformation of the administrative territorial governance, establishment of new boundaries of the administrative territorial units, transfer to decentralization recognized as the most successful reform in Ukraine, including by the international community, call for analysis of the classic approaches and search of the new aspects of formation of the theoretical approaches adapted to our time and aimed at practical application. In this context, the government's primary objectives are to manage efficiency of the territorial power organization systems, complete the decentralization reform, adapt to the outside aggression environment, rebuild whatever has been destroyed during the war.

Notably, today's European integration vector of transformation of the territorial power organization requires analysis, comprehensive research of the existing European practice embracing a substantial scientific and practical study of the specified issue and sufficient experience of implementation of the certain approaches whenever it is feasible, and this will determine the choices of further scientific research topics.

Key words: *territorial power organization, systemic approach, organizational approach, network approach, public administration, public authority.*

Актуальність проблеми. Сучасні трансформаційні зміни в системі публічного управління пов'язані з впливом факторів ендегенного та екзогенного характеру. Одним із значущих об'єктів управління публічної сфери є територіальна організація влади. Науковці стверджують, що в умовах глобальної невизначеності дослідження складних територіальних суспільних систем є актуальною проблематикою, яка потребує ґрунтовного аналізу теоретичних підходів та практичних узагальнень. Представлена проблематика наукової розвідки передбачає аналіз класичних теоретичних підходів, уможливлючи виявлення невикористаного потенціалу унікальних властивостей, що враховуватимуться в процесі моделювання територіальної організації влади.

Новий інтеграційний підхід сприятиме адаптивній та ефективній територіальній організації владних відносин, яка використовує як сильні сторони відповідного місцевого рівня так і централізовану підтримку, створюючи систему, яка є стійкою до змін, залишаючись водночас підзвітною та згуртованою.

Дане дослідження спрямоване на аналіз і порівняння теоретичних підходів до територіальної організації влади, спрямованих на виявлення сильних сторін і обмежень кожного задля досягнення ефективного і справедливого управління. Представлені нижче теоретичні підходи: організаційний, мережевий, системний – пропонують різні ідеї, зумовлені їх специфікою для сприяння ефективному управлінню.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Значний науковий доробок присвячено проблематиці територіальної організації влади. Актуальність вивчення даного питання не зменшується, оскільки процес реформування триває. Б. Калиновський констатує, що реформування територіальної організації влади (далі – ТОВ) необхідно здійснювати відповідно до міжнародних стандартів. Я. Качан, Д. Красівський досліджують організаційно-правові засади територіальної організації влади в Україні. Г. Лук'янова розглядає реформування територіальної організації влади в Україні як чинник удосконалення публічного управління. М. Черняк наголошує на важливості модернізації територіальної організації влади на регіональному рівні. Х. Хомик описує принципи поділу влади в системі публічного управління, виходячи з досвіду Європейського Союзу.

Широкий спектр джерел, що охоплює теоретичні дослідження організацій представлено Ю. Білявською, Л. Жуковською, Г. Монастирським. М. Гончарова, Г. Мірошніченко розглядають становлення та розвиток сучасних організацій, що набувають «ознак самостійного організму, що бореться за виживання та комфортне існування...». В. Приходько, В. Прокопенко виокремлюють атрибутивні ознаки організацій як системи.

Основи теорії систем представлено у посібниках О. Гладкої, П. Грицюк, О. Джоші, К. Сороки. Методологію системного підходу

описує О. Кустовська, Н. Фоміцька; системний аналіз прийняття рішень висвітлюють Б. Бродський, Т. Гречко, К. Сорока та інші дослідники.

Тематика мережевого підходу привертає увагу значної кількості дослідників. К. Богуславська досліджує мережевий підхід, причини виникнення та типологію мереж. Базові принципи мережевої взаємодії у мережевих системах на місцевому рівні окреслюють Ю. Борисенко, Т. Маматова. Мережеву структуру публічної політики та управління характеризує С. Ситник. Н. Васюк, Л. Гаєвська досліджують мережеве управління на рівні публічного управління. Р. Войтович трактує виникнення і функціонування мережевого суспільства як нову форму соціальної організації. С. Ганаба досліджує мережеву взаємодію як новий вид соціальних відносин. Н. Новіченко представлено напрями розвитку цифрових компетентностей публічних службовців у дисертаційному дослідженні. Базові питання теорії складних мереж висвітлюють Д. Ланде А. Снарський, І. Субач та Д. Олійник розглядає формування «робочих мереж», як технологію залучення громадян в управління. Принципи інформаційної мережі «Електронний уряд» розглянуто у дисертаційному дослідженні Юсіфбейлі Рашид Расул Огли.

Як випливає з проведеного аналізу наукових джерел, що присвячено розгляду теоретичних підходів територіальної організації влади як об'єкта публічного управління, з'ясовано, що питання підвищення ефективності функціонування територіальної організації влади на основі поєднання принципів синергії організаційного, мережевого та системного підходів ще не виступали предметом спеціального дослідження, що підтверджує актуальність обраної проблематики.

Мета статті – виявлення специфіки територіальної організації влади як об'єкта публічного управління.

Завдання статті: виокремити найбільш доцільні для територіальної організації владних відносин властивості на базі різних теоретичних підходів: організаційного, мережевого, системного; провести порівняльний аналіз теоретичних підходів щодо територіальної організації влади; запропонувати новий інтеграційний підхід, що поєднає на основі принципів синергії невикористаний потенціал властивостей відповідно до кожного з вищенаведених теоретичних підходів, виходячи із загальнометодологічного тлумачення вказаної синергії як важливого джерела для ефективного функціонування територіальної організації влади.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблематика територіальної організації влади перебуває у центрі уваги наукової спільноти. Д. Красівський, Я. Качан, досліджуючи організаційно-правові засади територіальної організації влади в Україні, зазначають, що застосування принципів децентралізації, місцевого самоврядування та громадської участі сприятиме побудові ефективної та демократичної системи організації влади на територіальному рівні (Качан, Красівський, 2023). Наголошують на доцільності вивчення передового досвіду моделей місцевого самоврядування та децентралізації влади країн Європейського Союзу та адаптуванню їх до українських реалій (Качан, Красівський, 2023, с.40).

Х. Хомик у результаті дослідження (Хомик, 2024, с. 3) удосконалено теоретичні підходи щодо встановлення кореляційних залежностей впливу принципу поділу влади на публічне управління, що визначаються наступними факторами: контроль та збалансованість влади, прозорість та підзвітність, стійкість до кризових ситуацій, інновації та розвиток, легітимність та довіра.

І. Степанець у науковій розвідці пропонує розглядати територіальну організацію влади як систему галузево-ієрархічної взаємодії видів та форм влади у межах певного чітко визначеного просторового поля. Трансформація та модернізація територіальної організації влади в Україні може бути ефективною за умови дотримання принципів в суспільно-географічних межах: системності та комплексності, узгодженості з адміністративно-територіальним устроєм, просторово-часової єдності, послідовності (Степанець, 2018, с. 168–169).

М. Черняком побудовано модель модернізації територіальної організації влади в Україні та перераховано її основні аспекти: «перехід до багаторівневого врядування; впровадження контрактного підходу у взаємодії між центральними та територіальними органами влади; створення мережевих публічно-управлінських структур і перерозподіл функцій на регіональному рівні» (Черняк, 2020, с. 24).

На основі аналізу даних наукових розвідок виявлено декілька різних варіацій трансформації та модернізації ТОВ на основі принципів організаційно-правового, суспільно-географічного, просторового характеру. Дослідники звертають увагу на актуальність вивчення європейського досвіду моделей місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Вважаємо за необхідне розглянути класичні теоретичні підходи до ТОВ у межах системології, тобто, теорії

організації, теорії систем та теорії мереж задля виокремлення властивостей, потенціал яких сприятиме підвищенню ефективності територіальної організації влади.

Деякі аспекти теорії організації.

Л. Жуковська розглядає організацію як складну систему, що представлена об'єктивною структурою і як функцію управління. Особливе значення надано процесам самоорганізації та розумінню суті і закономірностей розвитку організацій, без якого «не можна ні управляти ними, ні ефективно використовувати їх потенціал, ні освоювати сучасні технології їх діяльності» (Жуковська, 2011, с. 6). М. Гончарова, Г. Мірошніченко також наголошують на важливості того факту, що в сучасних умовах «організація набуває всіх ознак самостійного організму, що бореться за виживання та комфортне існування...» (Гончарова, Мірошніченко, 2014, с. 6). В. Приходько та В. Прокопенко характеризують організації за такими атрибутивними ознаками: динамічність, цілеорієнтованість, відкритість; наявність інтерфейсів (точки перетину) з іншими системами й організаціями; складаються з визначеної кількості підсистем всередині більш масштабної організації; чіткість у визначенні кількісних і якісних ресурсів; емерджентність, тобто організація як система характеризується деякою новою якістю, що не є простою сумою властивостей підсистем, що її складають; адаптивність; гомеостатичність; наявність зворотного зв'язку та ієрархічність побудови (Приходько, Прокопенко, 2011, с. 12). О. Кустовською організацію визначено як «соціально-економічну систему, що поєднує групу людей, котрі сумісно реалізують певну спільну мету і діють на основі певних принципів і правил» (Кустовська, 2005). До організацій також відноситься органи державної влади, органи місцевого самоврядування (Кустовська, 2005).

Деякі аспекти теорії систем. Т. Гречко зазначено, що «властивість – сторона об'єкта, яка обумовлює його відмінність від інших об'єктів або схожість з ними і проявляється при взаємодії з іншими об'єктами, залежать від способу взаємодії об'єкта і суб'єкта» (Гречко, 2014). «Об'єкт є своїми властивостями не тільки перед суб'єктом, а й перед іншими об'єктами» (Гречко, 2014). Н. Фоміцька виокремлює такі властивості систем: цілісність, умовність кордонів, емерджентність, гомеостатичність – це здібність системи довгий час функціонувати без суттєвого зниження ефективності (Фоміцька, 2015, с. 7). Водночас, К. Сорока серед властивостей виділяє: цілісність; якісну визначеність; відмежованість відносно середовища; гетерогенність

і структурованість; взаємодію частин системи між собою; взаємодію і зв'язок з навколишнім середовищем; наявність інтегральних характеристик; емерджентність; наявність цілей та їх сукупності, ціленаправленість (Сорока, 2004, с. 17).

Деякі аспекти теорії мереж. Базові питання теорії складних мереж висвітлюють О. Ланде, А. Снарський, І. Субач. Науковою спільнотою увага прикута найбільше до соціальних мереж (Снарський, Субач, Ланде, 2023). Теоретично у складних мережах виділяють три основних напрями: дослідження статистичних властивостей, які характеризують поведінку мереж; створення моделі мереж; передбачення поведінки мереж за зміни структурних властивостей. У прикладних дослідженнях зазвичай застосовують такі типові для мережевого аналізу характеристики, як розмір мережі, мережна щільність, рівень центральності тощо (Снарський, Субач, Ланде, 2023, с. 12).

Р. Войтович здійснює ґрунтовний аналіз особливостей виникнення і функціонування мережевого суспільства, трактуючи її як нову форму соціальної організації, причиною виникнення якої є глобалізація (Войтович, 2010). Структурними елементами мережевого суспільства називає інформаційні структури, економічні структури, політичні структури, глобальні міждержавні структури тощо. Все це вказує на те, що саме категорія управління найбільш адекватно характеризує реалізацію організаційно-контрольних і стратегічних функцій в межах окремої мережі, оскільки, тим самим, має на меті визначення спільного знаменника взаємодії учасників мережі на основі їх прагнення досягти консенсусу (Войтович, 2010, с. 18).

Н. Васюк, Л. Гаєвська, уточнюють поняття «механізми мережевого управління» в діяльності органів публічної влади, висновують про необхідність створення горизонтальної інфраструктури мережевого управління, зокрема, експертно-консультативно-дорадчих груп при органах публічної влади (Васюк, Гаєвська, 2023, с. 17). Базові цінності та принципи мережевої взаємодії у мережевих системах місцевого розвитку окреслюють Ю. Борисенко, Т. Маматова (Борисенко, Маматова, 2017). Запропоновано сім принципів мережевої взаємодії, які забезпечують результативність функціонування мережевих систем місцевого розвитку: добровільність, спільність цілей і дії, взаємна вигода, пріоритетність зв'язків, колегіальність прийняття рішень, конгруентність, структурування діяльності і поділ обов'язків (Борисенко, Маматова, с. 23). Під мережевою системою міс-

цевого розвитку, автори розуміють «систему, яка утворює нову структуру на основі взаємодії сукупності однорідних і неоднорідних самостійних учасників мережі, пов'язаних певними інтеграційними відносинами з метою максимально ефективного використання наявного ресурсного потенціалу, які керуються загальними довгостроковими цілями розвитку території і діють за єдиними узгодженими правилами на основі визнаної учасниками системи цінностей в умовах множинності лідерства, множинності рівнів взаємодії і використання спільних комунікаційних каналів» (Борисенко, Маматова, с. 21, 22).

Д. Олійник вивчає «робочі мережі» (“network”), сучасну технологію, яка вказує на перехід до нових мобільних організаційних структур, кінцевою метою яких є рівноправність і вмотивованість всіх учасників управлінського процесу. Характерними ознаками таких мереж є самоорганізація, посилення ролі громадянського суспільства, перехід від ієрархічних до мережових структур управління (Олійник, 2013, с. 281). Фундаментом для ефективного мережевого управління є електронне управління, що сприяє конгруентності між органами влади завдяки цифровим інструментам.

Очевидно, що усі сучасні моделі електронного управління зумовлені розвитком інформаційної цивілізації та є перспективними. Умовами реалізації цих моделей є: організація соціальної мережі, ефективний зворотній зв'язок і технічна підтримка на високому рівні (Юсіфбейлі, 2023, с. 108). Е-урядування ґрунтується на принципах техніко-технологічного спрямування, до яких належать сумісність, розвиток (відкритість), стандартизація, регулятивність, ефективність, безпека даних, нові завдання, єдина інформаційна база (Юсіфбейлі, 2023, с. 75). Напрями розвитку цифрових компетентностей публічних службовців: рекомендації та можливі варіанти дій описує у дисертаційному дослідженні Н. Новіченко (Новіченко, 2023, с. 187).

Слід зробити певні узагальнення. *По-перше*, теорія систем пропонує цілісне бачення, розглядаючи територіальні підсистеми як взаємопов'язані компоненти в рамках більш широкої системи управління, а саме територіальної суспільної системи. Головним пріоритетом є забезпечення певної збалансованості системи ТОВ, зокрема підсистем органів місцевого самоврядування і органів місцевої виконавчої влади. Відповідно до цього підходу принцип збалансованості підкреслює важливість підтримки зв'язку та координації між органами влади задля реалізації згуртованої політики. *По-друге*, теорія мережі пропонує сучасну пер-

спективу, розглядаючи територіальну організацію як мережу владних відносин, що виникають на основі співпраці, взаємодії, партнерства між органами влади на місцевому, регіональному та державному рівнях для покращення управління. Теорія мережі забезпечує основу для формування багаторівневого врядування, смарт ідей. *По-третьє*, теорія організації вказує на чіткий розподіл влади, ресурсів, функцій, ієрархії відносин, повноважень. Високу ефективність проведення контролю та здійснення аналізу практики централізованих підходів і децентралізованих та контролю. Кожен з теоретичних підходів пропонує специфічні властивості, що є відмінними від інших характеристик. Поміж тим поєднання певних якостей та рис призводить до виникнення нових властивостей у суб'єктів системи ТОВ, формуючи певну унікальність функціонування територіальної організації, артикулюючи різні аспекти публічного управління. Для наочності представимо результати даного дослідження у формі табл. 1 та рис. 1.

На рис. 1. представлено інтегральний підхід на основі виокремлення властивостей теоретичних підходів, згруповано сильні та слабкі сторони теоретичних підходів.

Даний підхід передбачає раціональне, синергетичне поєднання властивостей, виокремлених з різних теоретичних підходів: теорії мереж, теорії систем, теорії організацій та є комплементарними по відношенню один до одного. Наслідком такого поєднання може бути побудова динамічної моделі територіальної організації влади, що буде домірною до сучасних викликів, загроз, відрізнятиметься адаптивністю. Мережі розглядаються як спосіб взаємодії суб'єктів систем територіальної організації влади.

Висновки. Виокремлено найбільш доцільні для територіальної організації владних відносин властивості на базі різних теоретичних підходів, а саме: горизонтальність зв'язків, адаптивність, плюралізм взаємодій, синергетичність, відкритість, емерджентність, поліцентричність, гомеостатичність, субсидіарність, зворотність зв'язків, еквіфінальність, цілеспрямованість, комунікаційність, композиційність, цілісність.

Проведено порівняльний аналіз теоретичних підходів щодо територіальної організації влади, на основі якого виокремлено деякі аспекти системного, організаційного та мережевого підходів, серед яких найбільш значущими є: територіальні підсистеми – це взаємопов'язані компоненти в рамках більш

Таблиця 1

Позитивні та негативні сторони теоретичних підходів

Назва теоретичного підходу	Позитивні сторони	Негативні сторони
Організаційний підхід	Забезпечується чіткий розподіл влади, ресурсів, функцій, ієрархії відносин, повноважень. Висока ефективність проведення контролю, аналіз практики централізованих підходів і децентралізованих.	Жорстке ієрархічне структурування, виникнення бар'єрів між органами влади і громадськістю.
Системний підхід	Сприяє прийняттю ефективних рішень. Вироблення політики органами влади відбувається комплексно з врахуванням соціальних, економічних та екологічних факторів, передбачено наявність зворотного зв'язку. ТОВ розглядається як структура, що розвивається на основі віднайдення балансу між централізацією та децентралізацією, враховуючи динаміку змін суспільних потреб. Можлива співпраця між різними рівнями влади.	В разі негайного прийняття рішень потребує часових витрат, що зумовлює сповільнене прийняття рішень.
Мережевий підхід	Характерна гнучкість і інклюзивність, інноваційність. Управління більш адаптивне та партисипативне, враховуються думки громадян та заінтересованих сторін, учасників.	Проблема координування і підзвітності у великих мережах зі значною кількістю учасників.

Джерело: авторська розробка.

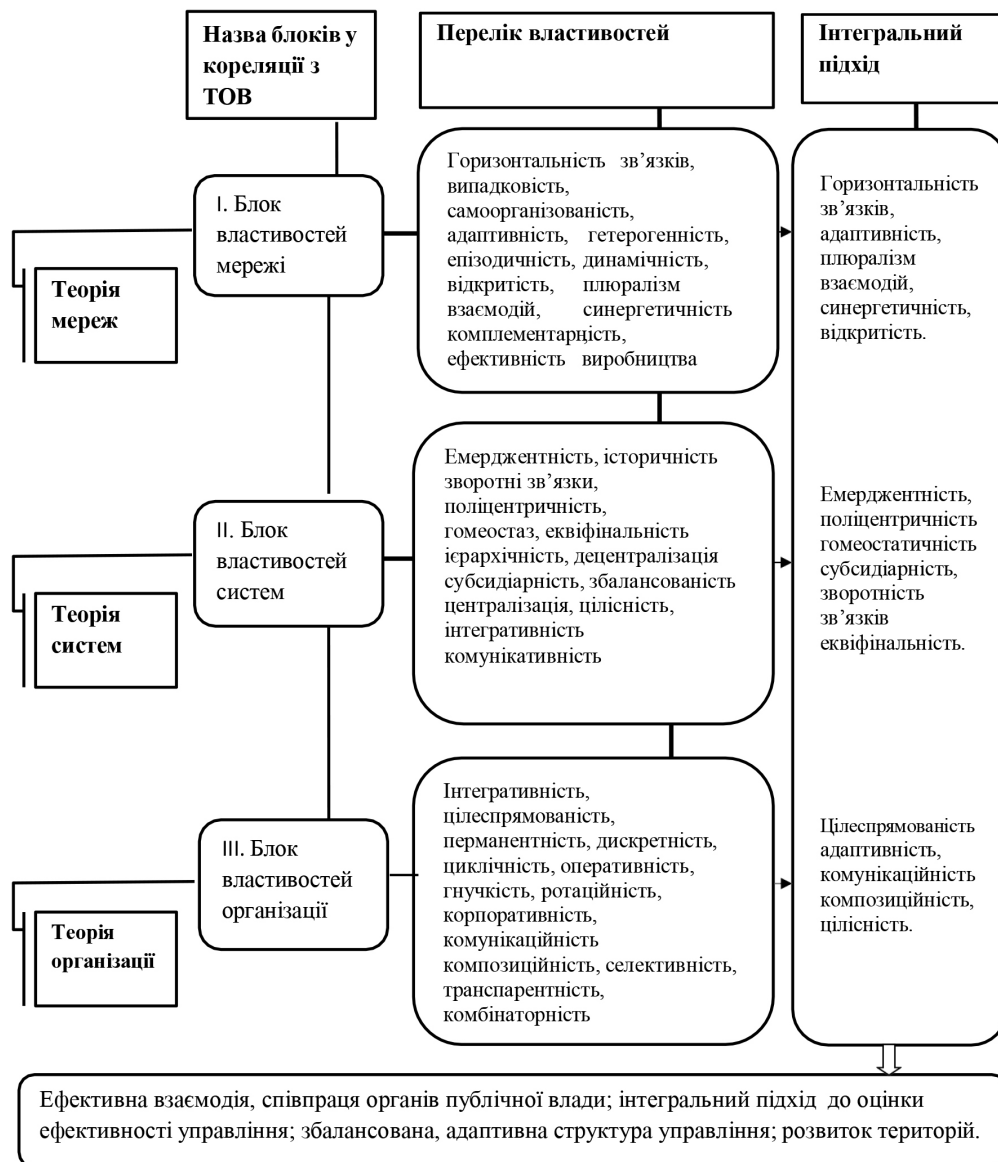

Рис. 1. Інтегральний підхід підвищення ефективності територіальної організації влади

Джерело: авторська розробка на основі матеріалів (Бродський, 2022; Фоміцька 2015; Кустовська 2005; Колтун 2010).

широкої системи управління; пріоритетність надається принципу збалансованості, що підкреслює важливість підтримки зв'язку та координації між органами влади задля реалізації згуртованої політики; територіальна організація розглядається як мережа владних відносин, що виникають на основі співпраці, взаємодії, партнерства між органами влади на різних рівнях публічного управління; важливість чіткого розподілу влади, ресурсів, функцій, ієрархії відносин, повноважень.

Запропоновано новий інтеграційний підхід, що поєднує на основі принципів синергії невикористаний потенціал властивостей відповідно до організаційного, мережевого, системного підходів, виходячи із загальнометодологічного тлумачення вказаної синергії як важливого джерела для ефективного функціонування територіальної організації влади. Ключовими властивостями інтегрального підходу є емер-

джентність, поліцентричність, гомеостатичність, зворотність зв'язків, цілеспрямованість, адаптивність, комунікаційність.

Розглядаючи територіальну організацію влади через призму різних теоретичних підходів, отримуємо багатовимірне уявлення про те, як влада, ресурси та відповідальність функціонують на різних територіях. Акцентовано увагу на необхідності ефективного узгодження територіальної організації владних відносин щодо виявлення, розподілу та використання ресурсного потенціалу на мікрорівні, на рівні громад, районному, обласному рівнях.

У статті підкреслюється важливість теоретичних перспектив в оцінці територіальної організації влади як основного елемента публічного управління, наголошуючи на доцільності збалансування інтегрального підходу, що враховує як центральні, регіональні так і місцеві інтереси.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Красівський Д. О., Качан Я. В. Тенденції та проблеми у сфері територіальної організації влади. *Ефективність державного управління* : зб. наук. пр. 2023. Вип 1. С. 74–75.
2. Хомик Х. Р. Реалізація принципу поділу влади в системі публічного управління провідних держав-членів Європейського Союзу: досвід для України: дис.д-ра філософії. Спец. 281 Публічне управління та адміністрування. Київ. 2024. 229 с.
3. Степанець І. М. Регіональний вимір територіальної організації влади в Україні. Дис. канд. геогр. наук.: спец. 11.00.02 – економічна та соціальна географія. 2018. 228 с.
4. Черняк М. Є. Модернізація територіальної організації влади як чинник регіонального розвитку : дис.д-ра філософії. Спец. 281 Публічне управління та адміністрування. ХарPI НАДУ. 2020. 241с.
5. Жуковська Л. Е. Теорія організацій: навч.посіб. Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2011.
6. Гончарова М., Мірошніченко Г. Теорія організації : навчальний посібник. Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2014. 28 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/download/123456789/80555/3/Goncharova_organization.pdf?jsessionid=9F3EC142B10F498A24DF063944E43113.
7. Теорія організації: навч. посібник. В. В. Приходько, В. І. Прокопенко, Т. В. В. Малий та ін. За ред. І.В. Шереметьєвої. Д.: Національний гірничий університет, 2011. 258 с.
8. Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень: курс лекцій. Тернопіль: Економічна думка. 2005. 124 с.
9. Гречко Т. К. Системний аналіз і прийняття інноваційних рішень : навчально-методичний посібник. Донецьк : ДонДУУ. 2014. 246 с.
10. Фоміцька Н. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень : опорний конспект лекцій. Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр». 2015. 60с.
11. Сорока К. О. Основи теорії систем і системного аналізу: навч. посібник. ХНАМГ. 2004. 291 с.
12. Снарський А. О., Ланде Д. В., Субач І. Ю. Основи теорії складних мереж: навч. пос. IC33I КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ: ТОВ «Інжиніринг», 2023. 225 с.
13. Войтович Р. Мережеве суспільство як нова форма соціальної організації в умовах глобалізації. *Політичний менеджмент*. 2010. № 5. С. 3–18. URL: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0000692984>.
14. Васюк Н., Гаєвська Л. Механізми мережевого управління в діяльності органів публічної влади: сутність понять. *Аспекти публічного управління*. 2023. Том 11. № 2. С. 17–23.
15. Борисенко Ю. В., Маматова Т. В. Базові цінності та принципи мережевої взаємодії у мережевих системах місцевого розвитку. *Аспекти публічного управління*. 2017. № 5(12). С. 17–26.
16. Олійник Д. Сучасні методи оцінки ефективності діяльності органів державної влади в Україні. *Ефективність державного управління*. Збірник наукових праць. 2013. Вип. 34. С. 275–283.

17. Юсіфбейлі Рашид Расул Огли. Електронне врядування як механізм публічного управління та адміністрування: дис. д-ра філософії. Спец. 281 Публічне управління та адміністрування. Київ. 2023. 275 с.
18. Новіченко Н. В. Цифрові компетентності публічних службовців. Дис. Публічне управління та адміністрування. Дніпро 2023. 232 с.
19. Бродський Ю. Б. Системний аналіз та теорія прийняття рішень: навч. посіб. в 3-х частинах. Частина 1: Системологія. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка». 2022. 92 с.
20. Колтун В. Емерджентність системи місцевого самоврядування міста. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2010. № 4. С. 149–156. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2010_4_21.

REFERENCES:

1. Krasivskiy, D.O., & Kachan, Ya.V. (2023). Tendentsii ta problemy u sferi Terytorialnoi orhanizatsii vlady [Trends and problems in the sphere of territorial organization of power]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia : zb. nauk. pr. – Efficiency of public administration*, 1, 74–75 [in Ukrainian].
2. Khomyk, Kh.R. (2024). Realizatsiia pryntsyphu podilu vlady v systemi publichnoho upravlinnia providnykh derzhav-chleniv Yevropeiskoho Soiuzu: dosvid dlia Ukrainy [Implementation of the principle of separation of powers in the system of public administration of the leading member states of the European Union: experience for Ukraine]. *Doctor's thesis*. Kyiv, 229 p. [in Ukrainian].
3. Stepanets, I. M. (2018). Rehionalnyi vymir terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini [The regional dimension of the territorial organization of power in Ukraine]. *Candidate's thesis*. 228 p. [in Ukrainian].
4. Cherniak, M. Ye. (2020). Modernizatsiia terytorialnoi orhanizatsii vlady yak chynnyk rehionalnoho rozvytku [Modernization of the territorial organization of power in Ukraine as a factor of regional development]. *Doctor's thesis*. KharRI NADU, 241 p. [in Ukrainian].
5. Zhukovska, L. E. (2011). *Teoriia orhanizatsii [Theory of organization]* : navch.posib. Odesa: ONAZ im. O.S. Popova. [in Ukrainian].
6. Honcharova, M., & Miroshnychenko, H. (2014). *Teoriia orhanizatsii [Theory of organization]* : navchalnyi posibnyk. Sumy : DVNZ "UABS NBU", 28 p. Retrieved from: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/download/123456789/80555/3/Goncharova_organization.pdf;jsessionid=9F3EC142B10F498A24DF063944E43113 [in Ukrainian].
7. *Teoriia orhanizatsii* (2011). *[Theory of organization]* : navch. posibnyk. V. V. Prykhodko, V. I. Prokopenko, D.: Natsionalnyi hirnychiy universytet. 258 p. [in Ukrainian].
8. Kustovska, O. V. (2005). *Metodolohiia systemnoho pidkhodu ta naukovykh doslidzhen [Methodology of system approach and scientific research]* : kurs lektsii. Ternopil: Ekonomichna dumka, 124 p. [in Ukrainian].
9. Hrechko, T. K. (2014). *Systemnyi analiz i pryiniattia innovatsiinykh rishen [System analysis and adoption of innovative solutions]* : navchalno-metodychnyi posibnyk. Donetsk : DonDUU. 246 p. [in Ukrainian].
10. Fomitska, N. V. (2015). *Metodolohiia systemnoho pidkhodu ta naukovykh doslidzhen [Methodology of system approach and scientific research]* : oporny konspekt lektsii. Vyd-vo KharRI NADU "Mahistr", 60 p. [in Ukrainian].
11. Soroka, K. O. (2004). *Osnovy teorii system i systemnoho analizu [Fundamentals of system theory and system analysis]* : navch. posibnyk. KhNAMH, 291 p. [in Ukrainian].
12. Snarskyi, A. O., Lande, D. V., & Subach, I. Yu. (2023). *Osnovy teorii skladnykh merezh [Fundamentals of the theory of complex networks]* : navch. pos. ISZZI KPI im. Ihoria Sikorskoho. Kyiv: TOV "Inzhynirynh", 225 p. [in Ukrainian].
13. Voitovych, R. (2010). Merezheve suspilstvo yak nova forma sotsialnoi orhanizatsii v umovakh hlobalizatsii [Network society as a new form of social organization in the context of globalization]. *Politychnyi menedzhment*, 5, 3–18. Retrieved from: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0000692984> [in Ukrainian].
14. Vasiuk, N., & Haievska, L. (2023) Mekhanizmy merezhevoho upravlinnia v diialnosti orhaniv publichnoi vlady: sutnist poniat [Mechanisms of network management in the activities of public authorities: the essence of concepts]. *Aspekty publichnoho upravlinnia*, 11, 2, 17–23 [in Ukrainian].
15. Borysenko, Yu. V., & Mamatova, T. V. (2017). Bazovi tsinnosti ta pryntsyphu merezhevoi vzaiemodii u merezhevyykh systemakh mistsevoho rozvytku [Basic values and principles of network interaction in network systems of local development]. *Aspekty publichnoho upravlinnia*, 5(12), 17–26 [in Ukrainian].
16. Oliinyk, D. (2013). Suchasni metody otsinky efektyvnosti diialnosti orhaniv derzhavnoi vlady v Ukraini [Modern methods for assessing the effectiveness of the activities of public authorities in Ukraine]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia. Zbirnyk naukovykh prats*, 34, 275–283 [in Ukrainian].

17. Yusifbeili Rashyd Rasul Ohly. (2023). Elektronne vriaduvannia yak mekhanizm publichnoho upravlinnia ta administruvannia [E-governance as a mechanism of public administration and management]. *Doctor's thesis*. Kyiv, 275 p. [in Ukrainian].
18. Novichenko, N. V. (2023). Tsyfrovi kompetentnosti publichnykh sluzhbovtsiv [Digital competencies of civil servants] : Dys. Publichne upravlinnia ta administruvannia. Dnipro, 232 p. [In Ukrainian].
19. Brodskyi, Yu. B. (2022). *Systemnyi analiz ta teoriia pryiniattia rishen [Systems analysis and decision theory]* : navch. posib. Chastyna 1: Systemolohiia. Zhytomyr: Derzhavnyi universytet «Zhytomyrska politekhnika», 92 p. [in Ukrainian].
20. Koltun V. (2010). Emerdzhentnist systemy mistsevoho samovriaduvannia mista [Emergence of the local government system of the city]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezidentovi Ukrainy*, 4, 149–156. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2010_4_21 [in Ukrainian].

УДК 351.77

DOI <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-4>

Viacheslav KUCHERENKO

Postgraduate Student at the Department of State Administration and Local Self-Government, Dnipro University of Technology (Dnipro, Ukraine)

ORCID: 0009-0002-5728-1803

To cite this article: Kucherenko, V. (2024). International cooperation of Ukraine in the context of healthcare sector development: analysis of management challenges. *Public Administration and Local Government*, 4, 29–35, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-4>

INTERNATIONAL COOPERATION OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF HEALTHCARE SECTOR DEVELOPMENT: ANALYSIS OF MANAGEMENT CHALLENGES

Abstract. The article notes that the international community has provided Ukraine with significant funding for reforming many areas of public life and improving the public administration system. In particular, significant results have been achieved in the field of healthcare thanks to the implementation of the medical reform. International organizations have been active partners in the reform. It has been established that for the first time the issue of international technical cooperation, in which the Ukrainian state acted as a full participant in international interaction, was implemented at the state level in the legal field in 1999 at the initiative of the President of Ukraine. Subsequently, a number of other regulatory legal acts were adopted that regulate issues in the field of international technical assistance. The Ukrainian state mainly receives international technical assistance and implements it on the basis of a project approach. The main subject here, which has the relevant powers, is the Government of Ukraine and a number of central government bodies. It was found that in the area of coordination of the implementation of such projects, the weak point is the direction of effective management of international aid projects. It was determined that one of the subjects of public administration that irregularly reports to the government is the Ministry of Health of Ukraine. This was a consequence of the inconsistency of the current regulatory framework, which currently lacks, in the context of public administration, a methodology for analyzing the impact of project results and their implementation on the functioning of the health care system and its future results. It was determined that the assessment is carried out by comparing the goals of international aid projects with the goals of state programs, and a prospective assessment of expected changes is not carried out due to the lack of methodological tools in the field of public and sectoral management.

Key words: public administration, international aid, cooperation, project monitoring, project implementation analysis, performance reporting, healthcare.

В'ячеслав КУЧЕРЕНКО

аспірант кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна)

ORCID: 0009-0002-5728-1803

Бібліографічний опис статті: Кучеренко, В. (2024). Mizhnarodne spivrobitnytstvo Ukrainy v konteksti rozvytku haluzi okhorony zdorov'ia: analiz problem upravlinnia [International cooperation of Ukraine in the context of healthcare sector development: analysis of management challenges]. *Публічне управління та місцеве самоврядування*, 4, 29–35, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-4>

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ГАЛУЗИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ

Анотація. У статті зазначається, що міжнародне співтовариство надало Україні значне фінансування для реформування багатьох сфер суспільного життя та вдосконалення системи державного управління. Зокрема, значних результатів було досягнуто у сфері охорони здоров'я завдяки впровадженню медичної реформи. Активними партнерами реформування виступали міжнародні організації. Встановлено, що уперше питання міжнародного технічного співробітництва, в якому українська держава виступила як повноправний учасник міжнародної взаємодії, було імплементовано на державному рівні у правовому полі у 1999 році за ініціатииви Президента України. Надалі було прийнято низку інших нормативно-правових актів, які регулюють питання у сфері міжнародної технічної допомоги. Українська держава, переважно отримує міжнародну технічну допомогу й реалізує її на засадах проєктного підходу. Головним суб'єктом тут, який має відповідні повноваження, виступає уряд України та низка центральних органів влади. Встановлено,

що у сфері координації щодо реалізації таких проєктів слабким місцем є напрям ефективного управління проєктами міжнародної допомоги. Визначено, що одним із суб'єктів державного управління, який нерегулярно звітує перед урядом, є Міністерство охорони здоров'я України. Це стало наслідком неузгодженості чинної нормативно-правової бази, в якій на даний час бракує в контексті державного управління методології аналізу впливу результатів проєкту та їх впровадження на функціонування системи охорони здоров'я та її майбутні результати. Визначено, що оцінка здійснюється шляхом порівняння цілей проєктів міжнародної допомоги з цілями державних програм, а перспективна оцінка очікуваних змін не проводиться через відсутність методологічного інструментарію у сфері державного та галузевого управління.

Ключові слова: державне управління, міжнародна допомога, співробітництво, моніторинг проєктів, аналіз виконання проєктів, звітність за результатами діяльності, охорона здоров'я.

Statement of the research problem. The formation and development of healthcare systems in any country primarily depend on constitutionally established state priorities and the political will of its leadership. However, over time, strategic approaches to health promotion and the provision of medical services may evolve under the influence of various factors. Moreover, the impact of global initiatives on the healthcare sector, both globally and in Ukraine, has become increasingly significant in light of geopolitical events and societal transformations (Decree of the President of Ukraine, 2022). Notably, the models of public administration for healthcare services differ markedly between the pre-COVID period and the era of full-scale war. Furthermore, the national model of healthcare governance during Ukraine's post-war reconstruction will likely involve additional managerial innovations.

In this context, it is difficult to disagree with T. Semyhina's assertion that the concept of "health" in contemporary conditions should be understood as a complex medico-biological, social, philosophical, and economic category, which simultaneously serves as an indicator of the effectiveness of public administration (Semyhina T., 2019). We fully support this distinguished researcher's perspective that, in the current crisis conditions – including the recent pandemic and ongoing war – the quality of healthcare governance reflects the overall state and effectiveness of public administration. This viewpoint underscores the relevance of the proposed research topic.

Analysis of recent research and publications. An analysis of numerous scientific studies, monographs, and dissertations devoted to the organization of international technical assistance in the development of Ukraine's healthcare sector reveals that this issue has received insufficient attention from domestic scholars. This gap highlights significant opportunities for further research in this field.

In his work, K. Plosky emphasizes the lack of systematic research in this domain, pointing out the fragmented study of international technical assistance and the need for further interdisciplin-

ary investigations. This need is particularly acute given the relevance of the topic amidst ongoing social transformations in Ukraine (Ploskyi, K., 2013).

The limited body of research available on this topic suggests that scholarly attention has predominantly focused on specific aspects of public administration and the management of international technical assistance, including the conditions, procedures, and principles of its provision, as well as the financial and expert support for implementing international technical assistance projects (Voitovych, R., 2007; Lozovyskyi, O., 2011; Kovbasiuk, Yu., 2005).

In particular, Professor Yu.V. Kovbasiuk, in his examination of Ukraine's economic cooperation with international organizations, emphasized the necessity of improving the principles of public governance in Ukraine's collaboration with international financial institutions (Kovbasiuk, Yu., 2005). According to his analysis, such principles serve as the foundation for introducing new procedures for preparing and implementing projects aimed at the economic and social development of Ukraine. He further underscored the importance of developing a state strategy for engaging with international financial institutions in the context of Ukraine's structural economic transformation. Central to this process, as Kovbasiuk argued, are state mechanisms designed to create an effective system of international cooperation, which facilitates the country's economic transformation (Kovbasiuk, Yu., 2005).

Building on these ideas to improve public administration mechanisms in the field of international technical assistance for economic transformation, it is equally important to address the development of the social sphere—particularly the healthcare sector—in the context of international cooperation. For example, domestic researcher K.I. Antonyuk, focusing primarily on aspects of international technical assistance in implementing Ukraine's priority reforms, highlighted the need to enhance the system for monitoring projects conducted by government agencies and local authorities. She explained that monitoring priority sec-

tors, such as transport, energy, agriculture, and healthcare, is an extraordinarily complex process due to the multifaceted, intricate, and often ambiguous nature of the impacts of international technical assistance (ITA). Antonyuk also pointed out the lack of correlation between these impacts and broader indicators of economic development in the country (Antonyuk, K., 2018).

Research objective. This study aims to analyze the current state of the public mechanism for coordinating international technical assistance directed toward the development and support of Ukraine's healthcare system. Through the lens of activities undertaken by government agencies, local authorities, and sectoral management institutions, the study seeks to propose improvements to public administration practices in this field.

The main part of the study. Investigating the current global health crisis, some scholars emphasize that it is the result of the lack of proper coordination in the management system. As Lozovytskyi notes, there is no proper coordination "primarily with the management of systems, not diseases" (Lozovytskyi, O., 2011). The unbalanced actions of various structures involved in the health management process have led to inequality in the right to health care, inequality in access to high-quality and safe services at the global level of management. The period of the COVID-19 pandemic, as a litmus test, identified the inability of national-level management structures to adequately confront modern challenges in the public health system. That is why the aspect of international cooperation and the regulation of public relations in this sector require a better understanding.

Engaging international investment in Ukraine's economy is a critical issue in public administration. Consequently, at the current stage, a priority direction for improving governance mechanisms in this area is the implementation of e-governance tools (Nepomnyashchy, O., 2017).

As we can see, the focus on the organizational aspects of attracting and monitoring international technical assistance for Ukraine remains underdeveloped in the theoretical and applied dimensions of public administration and management. This fully applies to the management of international technical assistance provided to meet the needs of Ukraine's national healthcare system. Therefore, the aforementioned considerations justify the need for further research aimed at enhancing governance mechanisms for organizing and distributing international technical assistance. This issue is particularly significant during martial law and the post-war reconstruction process, as substantial international technical assistance is directed to

Ukraine during this period to support and develop the healthcare sector.

As noted earlier, inequality in access to healthcare services directly affects the quality of life, which is determined by the conditions in which people are born, live, and age. A key indicator in this context is the equality of conditions under which the healthcare system operates for various social groups, as well as the provision of protection against the adverse consequences of health deterioration. This issue is especially relevant for individuals requiring medical care, as well as for internally displaced persons and war refugees temporarily residing abroad and receiving medical support from international organizations.

It is important to emphasize that international technical assistance projects and their donors pay significant attention to "developing institutional capacity" and "enhancing the professional competencies of administrative personnel" to achieve the goals of cooperation. The importance of this direction has increased following the signing of the Association Agreement between Ukraine and the EU, and it has gained even greater relevance during the full-scale Russian aggression. Ukraine's geopolitical position, social transformations, and proclaimed course toward European integration have spurred numerous initiatives aimed at technical, professional, and scientific-technological support, including the reform of the healthcare system in Ukraine.

In the historical context, it can be noted that the need for regulatory and legal support for the regulation of international technical assistance arose quite a long time ago, and for the first time the conceptual construct "international technical assistance" (ITA) was reflected in the administrative documents of the National Agency, where it was defined as "resources provided donor countries, international organizations, foundations and non-governmental institutions on a free basis for the purpose of implementing reforms and programs of socio-economic development of Ukraine". Later, at the level of state authorities, the President of Ukraine issued a special decree "On international technical assistance" in 1999, in the content of which ITA was defined as resources. In this document, for the first time in the history of the independent development of our country, the definition of international technical assistance (ITA) was given as "resources that, in accordance with international treaties of Ukraine, are provided by donors to Ukraine free of charge for the implementation of programs, projects of international technical assistance with the aim of carrying out reforms and implementing programs of social and

economic development of Ukraine” (Decree of the President of Ukraine № 596/1999). Further development of this concept was enshrined in the legal field by a resolution of the Government of Ukraine in 2002, in which international technical assistance is defined as “funds, other resources and services provided by donors on a free and non-refundable basis in accordance with international treaties of Ukraine with the aim of supporting Ukraine” (Cabinet of Ministers of Ukraine, Resolution of February 15, 2002 № 153). That is, the content of the concept began to include not only resources, but also the sphere of services. Later, the concept of ITA received its legal implementation in various spheres of social and socio-economic activity. This became possible on the basis of the development of the legal mechanism of state administration, and the subjects of the formation of the legal mechanism of state administration of ITA, most often, were the following institutions:

- National Agency of Ukraine for Reconstruction and Development, State Customs Service of Ukraine;
- National Agency of Ukraine for Development and European Integration, State Tax Administration of Ukraine;
- President of Ukraine;
- State Treasury of Ukraine;
- Cabinet of Ministers of Ukraine;
- Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine;
- Ministry of Internal Affairs of Ukraine.

The Government of Ukraine, as the highest executive authority, has established procedures for the state registration of international projects within their economic focus. It is important to emphasize that the state management of international technical assistance is based on a programmatic approach. Accordingly, the resolution provides definitions for key terms such as “program,” “annual program,” and “strategic program.” A program is defined as “a series of projects aimed at achieving a common goal,” while a project is described as “the collaborative efforts of participants (donors, implementers, beneficiaries, and recipients) along with the necessary resources to achieve the objective of delivering international technical assistance, including co-financing from other sources, within a specified timeframe. This framework indicates that the state’s management of international technical assistance is implemented through a targeted, program-based methodology.

The Secretariat of the Cabinet of Ministers of Ukraine plays a pivotal role in developing both strategic and annual programs of international

technical assistance. Acting as the coordinating body for the executive branch’s efforts to attract international technical assistance, it ensures that submitted requests align with key strategic documents such as the Government Action Plan, the Association Agreement between Ukraine and the European Union, the European Atomic Energy Community and its Member States, the Regional Development Strategy, and other foundational strategic documents for Ukraine’s development. From a practical perspective, prioritizing the analysis of these requests’ consistency with the tasks and activities outlined in the Register of International Technical Assistance Projects is essential. Comprehensive information on these projects can be accessed through online information search systems.

The organizational foundation for public administration in the field of international technical assistance projects is provided by the Secretariat of the Cabinet of Ministers of Ukraine. This body has the authority to initiate the creation of sectoral working groups composed of representatives from relevant state agencies, beneficiaries, and donors. These groups evaluate, review, and approve submitted requests while addressing other issues related to the attraction and utilization of international technical assistance.

According to the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine, in 2018, 137 international technical assistance projects, provided by international organizations and valued at approximately \$3.3 billion, were planned for implementation in Ukraine. Of these, 29 projects in the healthcare sector amounted to \$137 million. This trend of prioritizing international donor funding for the development of the national healthcare system has persisted to the present day. The largest financial contributions to Ukraine’s healthcare sector development are provided by the partners listed in Table 1.

As of April 2023, the EU Delegation website (EU Delegation EU del projects, 2023) reported the implementation of 250 projects. However, no reports or detailed information about these projects have been published, with the last available report dating back to 2014.

Between 2018 and 2023, the EU implemented 236 projects in Ukraine, with a total budget of €429 million, of which only 10 were in the healthcare sector. One notable healthcare project was the €3 million initiative *“Support for Ukraine in Developing a Modern Healthcare System”*.

International support for Ukraine’s healthcare sector primarily focuses on strengthening the public health system’s capacity. At the central

Table 1

**Characteristics of the largest volumes of international technical assistance to Ukraine
in the field of health care**

Subject of international assistance in the field of health care	Legal framework for providing international assistance	Number of projects in the field of healthcare	Total amount of international assistance provided for the project/s (USD)
United States	Cooperation Strategy	13	95 280 136
European Union	Strategic Assistance Program	8	10 456 344
Swiss Confederation	Cooperation Strategy	1	5 062 909
European Bank for Reconstruction and Development	Operation Strategy	1	360 167
UNDP	Sustainable Development Strategy	1	300 000
Total	-	24	111 459 556

Source: Compiled by the author for the ITA Monitoring Report 1st Half of 2019 (https://issuu.com/mineconomdev/docs/_1_2019)

governance level, the executive authority within this system is led by the Public Health Center of Ukraine. Additionally, the project encompasses the development of a modern blood safety system in Ukraine as part of its healthcare initiatives.

A significant contribution to strengthening Ukraine's healthcare system is made by the United Nations and its numerous specialized agencies, such as UNICEF, UNDP, UNAIDS, UNODC, WHO and IOM (WHO Ukraine Office, 2016–2019). According to the ProAid website (Cabinet of Ministers of Ukraine, 2023), 12 projects across various sectors are listed, but only one project pertains to the healthcare sector: "Strengthening National Capacity for Effective HIV/AIDS Epidemic Response in Ukraine."

The United Nations Development Programme (UNDP) in Ukraine enhances local capacity in various areas, including healthcare system reform. This direction is being implemented through the funded project "EU Support for Eastern Ukraine: Recovery, Peacebuilding, and Governance." Support for healthcare reform accounts for approximately €6.7 million through 2021.

According to numerous information sources, the World Bank has also invested \$1.02 billion in Ukraine for the implementation of three healthcare-related projects. Unfortunately, more detailed information could not be found in any national database or registry (World Bank, 2023). This lack of detailed records highlights the fragmented coordination mechanisms within Ukraine's public administration. Consequently, state executive authorities lack comprehensive information on the impact of international assistance on the healthcare system and the resources expended at national, regional, or even local levels.

Given these circumstances, it can be inferred that international technical and professional support for developing healthcare systems and providing quality medical services is financed at a level comparable to the budgetary allocations for enterprises in this sector, including public and municipal nonprofit organizations. Furthermore, data on projects that are either unregistered or implemented exclusively in specific regions through international cooperation initiatives led by local territorial communities or municipal authorities remain unavailable.

It should be noted that all international technical assistance projects have ultimately had a positive impact on both national and local health policies. This includes the adoption of national and regional regulatory acts (such as local health programs) addressing specific healthcare issues; advocacy for health-related principles and standards; improvements in diagnostic and treatment methodologies; and the development of knowledge and skills among healthcare professionals and the general population. These outcomes deserve recognition and commendation.

This conclusion is supported by various descriptive monitoring reports on project implementation facilitated by nongovernmental organizations. The beneficiaries of these projects include Ukrainian state authorities, notably the Ministry of Health of Ukraine and its structural units, such as the Public Health Center of the Ministry of Health, the National Health Service of Ukraine, the eHealth Agency, the State Procurement Agency, and others.

Conclusions and prospects for further research. Thus, it can be asserted that Ukraine possesses a potentially capable organizational structure for public administration to coordinate

international technical assistance. Additionally, the national regulatory framework for aligning government objectives with those of international technical assistance can be considered sufficiently developed. However, the registration of international technical assistance projects within the Ukrainian context remains practically voluntary and excessively complex. This creates adverse conditions whereby a certain number of international technical assistance projects provided by international partners are excluded from governmental coordination.

It has been determined that the leading institutions in Ukraine for international technical assistance are: National Agency of Ukraine for Reconstruction and Development, State Customs Service of Ukraine; National Agency of Ukraine for Development and European Integration, State Tax Administration of Ukraine; President of Ukraine; State Treasury of Ukraine; Cabinet of Ministers of Ukraine; Ministry of Economic Development and

Trade of Ukraine; Ministry of Internal Affairs of Ukraine.

This issue is particularly evident in the transparency of international health sector projects involving the Ministry of Health of Ukraine as the primary beneficiary. Furthermore, the current regulatory framework does not specify a clear mechanism for analyzing the expected outcomes of projects or assessing how project implementation affects the functioning and future performance of the healthcare system. At present, evaluations are predominantly conducted by comparing the goals and objectives of international assistance projects as perceived by the national partner in international cooperation.

Therefore, in our view, this area within public administration requires substantial development and improvement. The aim should be to align more closely with European standards for international cooperation and reporting on the outcomes of implemented international technical assistance projects.

BIBLIOGRAPHY:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.
2. Semigina T. Health care social work in Ukraine. In R. Winnett et al. (Eds.), *Health care social work: A global perspective*. 2019. (pp. 218–234). Oxford University Press.
3. Плоский К. В. Міжнародна технічна допомога як міждисциплінарна науково-практична проблема. *Державне управління: Теорія та практика*. 2013. (2), с. 129–139.
4. Войтович Р. Вплив глобалізації на систему державного управління. Київ: Видавничий дім НАДУ. 2007. 341 с.
5. Лозовицький, О. Теорія врядування як основа розвитку сучасного державотворення в Україні. *Державне управління: Теорія та практика*. 2011. (2), с. 4–12.
6. Ковбасюк Ю. В. Економічна політика співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями : дис. ... д-ра наук з держ. управління: 25.00.02; Київ, Національна академія держ. управління при Президенті України, 2005. 463.
7. Антонюк К. І. Ефективність міжнародної технічної допомоги в Україні: Структурний та економетричний аналіз. *Проблеми економіки*. 2018. (3), с. 37–44.
8. Непомнящий О. М. Вплив реалізації проектів міжнародної фінансової допомоги в Україні на проведення реформ. *Державне будівництво*. 2017. (2).
9. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024). International assistance. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/mizhnarodna-dopomoga>
10. Ministry of Health of Ukraine. (n.d.). International technical assistance. URL: <https://moz.gov.ua/uk/mizhnarodna-tehnichna-dopomoga>
11. WHO Ukraine Office. (2016-2019). WHO support for the development of Ukraine's health system. URL: http://www.euro.who.int/data/assets/pdf_file/0011/429698/WHO_support_Ukraine_2016-19_UA_028.pdf?ua=1

REFERENCES:

1. President of Ukraine. (2022, February 24). Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini: Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 24 liutoho 2022 roku № 64 [Decree of the President of Ukraine "On the imposition of martial law in Ukraine"] No. 64/2022. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> [in Ukrainian].
2. Semigina, T. (2019). Health care social work in Ukraine. In R. Winnett et al. (Eds.), *Health care social work: A global perspective* (pp. 218–234). Oxford University Press [in English].
3. Ploskyi, K. V. (2013). Mizhnarodna tekhnichna dopomoha yak mizhdystsyplinarna naukovo-praktychna problema [International technical assistance as an interdisciplinary scientific and practical problem]. *Derzhavne upravlinnia: Teoriia ta praktyka* – Public Administration: Theory and Practice, (2), 129–139 [in Ukrainian].

4. Voitovych, R. (2007). Vplyv hlobalizatsii na systemu derzhavnoho upravlinnia [The impact of globalization on the public administration system]. Kyiv: Publishing House of NAPA [in Ukrainian].
5. Lozovytskyi, O. (2011). Teoriia vriaduvannia yak osnova rozvytku suchasnoho derzhavotvorennia v Ukraini [The theory of governance as a foundation for the development of modern state-building in Ukraine]. *Derzhavne upravlinnia: Teoriia ta praktyka* – Public Administration: Theory and Practice, (2), 4–12 [in Ukrainian].
6. Kovbasiuk, Yu. V. (2005). Ekonomichna polityka spivpratsi Ukrainy z mizhnarodnymi finansovymi orhanizatsiiamy [Economic policy for Ukraine's cooperation with international financial organizations]. *Doctor's thesis*. NAPA under the President of Ukraine. Kyiv: NAPA [in Ukrainian].
7. Antonyuk, K. I. (2018). Efektyvnist mizhnarodnoi tekhnichnoi dopomohy v Ukraini: Strukturnyi ta ekonometrychnyi analiz [The effectiveness of international technical assistance in Ukraine: Structural and econometric analysis]. *Problemy ekonomiky* – Problems of Economy, (3), 37–44 [in Ukrainian].
8. Nepomnyashchyi, O. M. (2017). Vplyv realizatsii proektiv mizhnarodnoi finansovoi dopomohy v Ukraini na provedennia reform [The impact of implementing international financial assistance projects in Ukraine on reforms]. *Derzhavne budivnytstvo* – State Building, (2). Retrieved from <http://nbuv> [in Ukrainian].
9. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024). International assistance. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/mizhnarodna-dopomoga>
10. Ministry of Health of Ukraine. (n.d.). International technical assistance. Retrieved from <https://moz.gov.ua/uk/mizhnarodna-tehnichna-dopomoga>
11. WHO Ukraine Office. (2016-2019). WHO support for the development of Ukraine's health system. Retrieved from http://www.euro.who.int/data/assets/pdf_file/0011/429698/WHO_support_Ukraine_2016-19-UA_028.pdf?ua=1

УДК 351.824:620.9(477):355.48

DOI <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-5>

Олексій ЛУШНИКОВ

аспірант кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна), e-mail: Lushnikov.O.S@nmu.one

ORCID: 0009-0006-7603-1446

Бібліографічний опис статті: Лушніков, О. (2024). Забезпечення енергетичної незалежності України в умовах російсько-української війни: публічноуправлінські аспекти. *Публічне управління та місцеве самоврядування*, 4, 36–44, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-5>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ПУБЛІЧНОУПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ

Анотація. Україна переживає найскладніший етап у розвитку свого енергетичного сектору, що зумовлено викликами, спричиненими російсько-українською війною, зокрема, значними руйнуваннями інфраструктури, втратою частини генерувальних потужностей та посиленням енергетичної залежності. У цих умовах актуальним є не лише відновлення зруйнованого енергетичного потенціалу, але й стратегічне переосмислення підходів до управління енергетичною сферою задля забезпечення її стійкості, енергоне-залежності та інтеграції до європейського енергетичного простору.

Метою статті є аналіз сучасного стану енергетичної сфери України, визначення основних проблем у публічному управлінні сектором енергетики, а також розробка рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного управління, спрямованих на децентралізацію, інтеграцію відновлюваних джерел енергії та зміцнення енергетичної безпеки.

У процесі дослідження використано методи системного й порівняльного аналізу, статистичного узагальнення, а також експертного оцінювання. Джерелами даних стали офіційні звіти, аналітичні дослідження, нормативно-правові акти та відкриті дані про стан енергетичного сектору.

Досліджено структурні зміни в енергетичному міксі України, спричинені війною, та виявлено визначальні проблеми публічного управління, серед яких недостатня ресурсна підтримка децентралізації енергетики, критичні прогалини в впровадженні відновлюваних джерел енергії, низька ефективність антикризових заходів. Запропоновано практичні рекомендації для модернізації системи управління енергетичним сектором. Основний акцент зроблено на розвитку децентралізованої генерації, активізації ролі громад у формуванні місцевої енергетики, інтеграції відновлюваних джерел енергії, а також цифровізації управління енергетичними процесами.

Ефективне управління енергетичним сектором в умовах сучасних викликів потребує трансформаційних змін, що охоплюють децентралізацію, енергоефективність та інтеграцію інноваційних підходів. Розроблені рекомендації сприятимуть досягненню енергетичної незалежності України, забезпеченню стійкості національної енергетичної системи та її інтеграції до європейського енергетичного простору, що є основними пріоритетами в контексті післявоєнного відновлення країни.

Ключові слова: державна безпека, стабільність функціонування, відновлювальні джерела, стратегічні резерви, інноваційні технології.

Oleksii LUSHNIKOV

PhD student at the Department of Public Administration and Local Self-Government, Dnipro University of Technology (Dnipro, Ukraine), e-mail: Lushnikov.O.S@nmu.one

ORCID: 0009-0006-7603-1446

To cite this article: Lushnikov, O. (2024). Zabezpechennia enerhetychnoi nezalezhnosti Ukrainy v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny: publichnoupravlinski aspekty [Ensuring Ukraine's energy independence in the context of the Russian-Ukrainian war: public administration aspects]. *Public Administration and Local Government*, 4, 36–44, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-5>

ENSURING UKRAINE'S ENERGY INDEPENDENCE IN THE CONTEXT OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR: PUBLIC AND ADMINISTRATIVE ASPECTS

Abstract. Ukraine is going through the most difficult stage in the development of its energy sector due to the challenges caused by the Russian-Ukrainian war, in particular, significant destruction of infrastructure, loss of part of the generating capacity and increased energy dependence. In these circumstances, it is important not only

to restore the destroyed energy potential, but also to strategically rethink approaches to energy sector management to ensure its sustainability, energy independence and integration into the European energy space.

The purpose of the article is to analyse the current state of Ukraine's energy sector, identify the main problems in public administration of the energy sector, and develop recommendations for improving public administration mechanisms aimed at decentralisation, integration of renewable energy sources and strengthening energy security.

The study used methods of systematic and comparative analysis, statistical generalisation, and expert evaluation. The data sources were official reports, analytical studies, regulations and open data on the state of the energy sector.

The structural changes in the energy mix of Ukraine caused by the war are investigated, and the defining problems of public administration are identified, including insufficient resource support for energy decentralisation, critical gaps in the introduction of renewable energy sources, and low efficiency of anti-crisis measures. Practical recommendations for modernising the energy sector management system are proposed. The main emphasis is placed on the development of decentralised generation, activation of the role of communities in shaping local energy, integration of renewable energy sources, and digitalisation of energy management.

Effective management of the energy sector in the face of current challenges requires transformational changes that include decentralisation, energy efficiency and the integration of innovative approaches. The developed recommendations will contribute to achieving Ukraine's energy independence, ensuring the sustainability of the national energy system and its integration into the European energy space, which are the main priorities in the context of the country's post-war recovery.

Key words: state security, stability of operation, renewable sources, strategic reserves, innovative technologies.

Актуальність проблеми. Забезпечення енергетичної незалежності є одним з основних викликів для України, особливо в умовах російсько-української війни. Агресія росії не лише створює безпосередню загрозу безпеці держави, але й ставить під сумнів стабільність функціонування її енергетичного сектору. Україна постала перед необхідністю оперативного переосмислення енергетичної стратегії, яка б зменшила залежність від імпортованих енергоносіїв та забезпечила стійкість енергетичної системи перед зовнішніми та внутрішніми викликами.

Війна показала слабкі місця національної енергетичної інфраструктури, зокрема, залежність від викопного палива, нестачу модернізації об'єктів енергетики, а також уразливість до кібератак і фізичних пошкоджень об'єктів критичної інфраструктури. Ці проблеми ускладнюються недосконалістю механізмів публічного управління, які не завжди здатні швидко та ефективно реагувати на виклики, що виникають.

У контексті воєнного часу та відновлення виникає необхідність упровадження нових підходів до державного управління енергетичним сектором. Це включає децентралізацію виробництва енергії, розвиток відновлюваних джерел, створення стратегічних резервів та впровадження інноваційних технологій. Водночас потрібна розбудова системи публічного управління, яка б забезпечувала ефективну координацію між державними органами, бізнесом і громадянським суспільством.

Таким чином, актуальність дослідження зумовлена необхідністю розробки комплексних рішень у сфері публічного управління, спрямованих на досягнення енергетичної незалежності України. Це передбачає як розв'язання поточ-

них проблем, так і формування стратегій довгострокового розвитку енергетичного сектору, що відповідатимуть викликам сучасності та забезпечать стійкість держави в майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання енергетичної незалежності України, особливо в умовах російсько-української війни, активно обговорюється в наукових і прикладних дослідженнях. У роботах таких авторів, як Л. Тихий, З. Дубський (Tichy L., 2023), К. Шулецький (Szulecki K., 2023) проаналізовано вплив геополітичних чинників на функціонування енергетичного сектору України та його залежність від імпортованих енергоносіїв. Особливу увагу приділено проблемам енергетичної безпеки, ефективності управління енергетичними ресурсами та розвитку відновлюваних джерел енергії.

Наприклад, дослідження В. В. Микитенко (Микитенко В., 2023) вказує на важливість диверсифікації постачань енергоресурсів як основного інструменту досягнення енергетичної незалежності. У роботі А. Буряченко, А. Славкова (Буряченко А., 2023) проаналізовано роль відновлюваних джерел енергії та інноваційних технологій, здатних зменшити залежність України від викопних палив. Крім того, В. Омельченко (Омельченко В., 2022) акцентує на необхідності модернізації енергетичної інфраструктури як засобу підвищення її стійкості до зовнішніх загроз.

Однак у більшості досліджень недостатньо висвітлено саме аспекти забезпечення енергетичної незалежності публічного управління в умовах війни. Зокрема, залишаються відкритими питання координації між органами державної влади, бізнесом і громадськістю, а також проблеми впровадження ефективних управлінських рішень у кризових умовах.

Отже, важливість цього дослідження полягає в тому, що воно заповнює прогалину в аналізі механізмів публічного управління забезпечення енергетичної незалежності України в умовах війни. У статті запропоновано нові підходи до вдосконалення системи управління енергетичним сектором, враховуючи як національні реалії, так і міжнародний досвід. Це дає змогу не лише глибше зрозуміти поточну ситуацію, але й сприяти розробці ефективної стратегії для стійкого розвитку енергетики України.

Метою статті є аналіз публічно управлінських аспектів забезпечення енергетичної незалежності України в умовах російсько-української війни та розробка рекомендацій щодо підвищення стійкості енергетичної системи держави шляхом удосконалення управлінських підходів і впровадження сучасних рішень.

Завдання статті:

- дослідити сучасний стан енергетичної сфери України, зокрема, з урахуванням викликів, спричинених російсько-українською війною;
- виявити основні проблеми публічного управління у сфері енергетики, які гальмують досягнення енергетичної незалежності;
- запропонувати шляхи вдосконалення механізмів державного управління у сфері енергетики, зокрема щодо децентралізації, інтеграції відновлюваних джерел енергії та посилення енергетичної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Енергетична безпека є одним з основних чинників, що визначають національну безпеку держави, особливо в умовах війни. У Стратегії енергетичної безпеки України на період до 2025 року, затвердженій Кабінетом Міністрів у 2021 році, енергетична безпека визначається як здатність забезпечувати національні інтереси в доступі до надійних, стійких і сучасних джерел енергії (Стратегія енергетичної безпеки України, 2021). Ця концепція охоплює технічну надійність, економічну ефективність, екологічну прийнятність та готовність до роботи як у звичайних, так і в надзвичайних умовах.

До початку російсько-української війни український енергетичний сектор перебував у процесі активної трансформації. Значна увага приділялася диверсифікації джерел енергопостачання, розвитку відновлюваних джерел енергії, підвищенню енергоефективності та зменшенню залежності від імпортованих енергоносіїв. Одним з основних досягнень стало входження України до Європейської мережі операторів систем передачі електроенергії (ENTSO-E), що мало завершитися синхронізацією національної енергосистеми

з європейською у 2023 році (Бондаренко С., 2024, с. 85).

Утім, початок повномасштабної військової агресії Росії 24 лютого 2022 року радикально змінив обставини. Україна була змушена оперативним чином відокремити свою енергетичну систему від російської та білоруської, що раніше використовувалася для підтримки стабільності Об'єднаної енергетичної системи України (ОЕС). Попри масштабні виклики, менше ніж за місяць після вторгнення, у березні 2022 року, Україна успішно синхронізувала свою енергосистему з ENTSO-E, що стало історичним кроком до енергетичної незалежності та інтеграції в європейські ринки.

Ця подія відкрила нові можливості для енергетичної політики України, даючи можливість зменшити залежність від зовнішніх енергетичних впливів росії. Синхронізація, до якої готувалися з 2017 року, включала не лише технічні, але й регуляторні зміни. За підтримки міжнародних партнерів, зокрема USAID через Проєкт енергетичної безпеки, було впроваджено нові моделі ринку електроенергії, гармонізовано законодавство з європейськими стандартами та розвинуто ринок допоміжних послуг.

Упродовж усієї історії незалежності України енергетичний сектор залишався основою економічного розвитку та національної безпеки країни. Він не лише забезпечував стабільне економічне зростання, але й сприяв реалізації стратегічних планів економічної модернізації. Частка енергетичного сектору у валовому внутрішньому продукті України сягала до 8%, а доходи від транзиту російського газу становили близько 0,3% ВВП.

Проте розвиток сектору переживав складнощі, зокрема, через будівництво обхідних газопроводів, таких як «Блакитний потік» (2003 рік), «Північний потік-1» (2011 рік) та «Турецький потік» (2020 рік). Крім того, газові конфлікти з росією та швидке зростання ринку зрідженого природного газу зумовили поступове скорочення обсягів транзиту через українську територію.

Активна фаза російсько-української війни завдала енергетичній системі країни безпрецедентних втрат. Через цілеспрямовані удари та окупацію Україна тимчасово втратила 44% атомної генерації, 78% потужностей теплових електростанцій, 66% блокових теплових електростанцій, 12% гідроелектростанцій, 75% вітрової та понад 20% сонячної генерації. Ці руйнівні наслідки війни підкреслюють необхідність швидкої реконструкції енергосектору, модернізації інфраструктури та диверсифікації

джерел енергії задля забезпечення енергетичної безпеки України в нових умовах (Трещов М., 2024, с. 30).

Український енергетичний сектор є складною екосистемою, яка базується на трьох основних елементах (рис. 1).

Ці елементи взаємодіють між собою, забезпечуючи стабільність і розвиток енергетичної системи країни. Перший елемент охоплює широкий спектр суб'єктів, включаючи регуляторів, парламент, центральні та місцеві органи виконавчої влади. Центральними виконавчими органами в енергетичному секторі є Кабінет Міністрів України та Міністерство енергетики (Міненерго). Міненерго відповідає за розробку та реалізацію стратегічних документів, контроль над паливно-енергетичним комплексом, прогнозування енергетичного балансу та впровадження державних інвестиційних програм. Роль Верховної Ради полягає у формуванні законодавчої бази для функціонування енергетичних ринків, призначенні керівників профільних міністерств і ратифікації міжнародних угод. Незалежний регулятор – Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП), – забезпечує контроль за ринками електроенергії, видає ліцензії, регулює тарифи та захищає права споживачів (Завдання та функції НКРЕКП, 2024). Координаційну роль

виконує Рада національної безпеки й оборони України (РНБО), яка ухвалює рішення з питань, що загрожують національній безпеці. Її рішення обов'язкові для виконання всіма виконавчими органами. Наприклад, РНБО може приймати рішення щодо контролю над стратегічно важливою енергетичною інфраструктурою (Про Раду національної безпеки і оборони, 1998). Місцеві органи влади та органи самоврядування також відіграють важливу роль. Вони займаються встановленням тарифів на комунальні послуги, розробляють плани енергопостачання для своїх громад і реагують на надзвичайні ситуації в енергетичній сфері. Другим основним елементом українського енергетичного сектору є економіка та суспільство, які визначають основи функціонування галузі. Він охоплює широкий спектр учасників, включаючи державні та приватні компанії, підприємства, домогосподарства й споживачів енергії, що спільно формують попит, пропозицію та механізми регулювання енергетичного ринку. У структурі кінцевого енергоспоживання в Україні основну частку займає природний газ – 13179 тис. т, тоді як на сиру нафту та нафтопродукти припадає 8 тис. т, а на електроенергію – 9760. Така структура демонструє залежність економіки від викопного палива та необхідність диверсифікації джерел енергії для підвищення енергетичної безпеки (рис. 2).

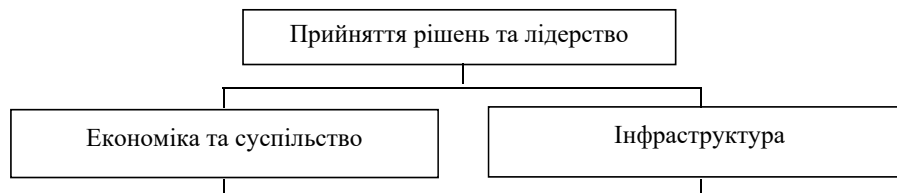

Рис. 1. Складники українського енергетичного сектору

Джерело: складено автором на основі (Оцінка стійкості енергетичної інфраструктури України, 2022, с. 8–14)

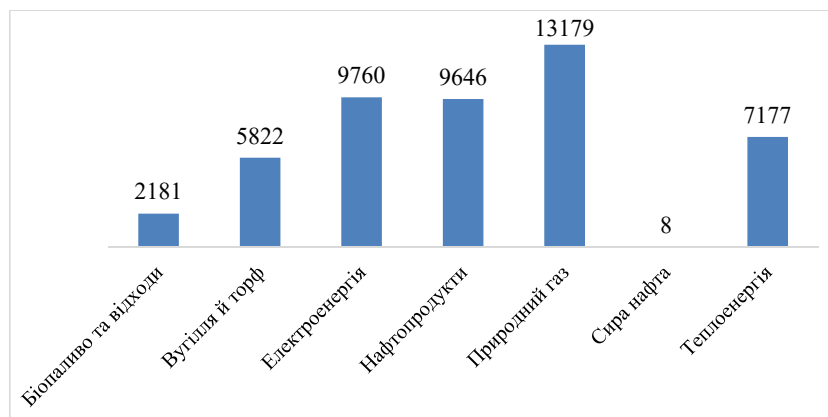

Рис. 2. Споживання енергії за джерелом у 2020 р., тис. тонн

Джерело: складено автором на основі (Енергетичний баланс України за 2020 р.)

Серед головних державних учасників варто виділити НАЕК «Енергоатом», яка забезпечує понад половину виробництва електроенергії через експлуатацію чотирьох атомних електростанцій із загальною потужністю 13 885 МВт. Атомна енергетика відіграє стратегічну роль в енергетичній безпеці країни, забезпечуючи стабільне постачання електроенергії навіть у кризових умовах.

Державна компанія ПАТ «Центренерго» також є важливим учасником енергетичного ринку, зосереджуючись на генерації електроенергії на своїх теплових електростанціях. Ці об'єкти залишаються основними споживачами вугілля, особливо в періоди енергетичних криз.

Не менш значущим є НАК «Нафтогаз», який відповідає за видобуток природного газу, його розподіл та постачання населенню й підприємствам. Дочірні компанії, такі як АТ «Укргазвидобування» та ПАТ «Укрнафта», забезпечують основну частину видобутку газу й нафти, критично важливих для функціонування економіки.

Останніми роками Україна демонструє стрімкий прогрес у розвитку відновлюваних джерел енергії (ВДЕ), що стало важливим вектором державної енергетичної політики. Відновлювана енергетика не лише сприяє зменшенню залежності від викопного палива, але й слугує рушійною силою для «зеленої» трансформації енергетичної системи країни.

Одним із визначальних кроків у цьому напрямку стало ухвалення Закону України № 3220-IX від 27 липня 2023 року, який передбачає нові регуляторні механізми для стимулювання розвитку ВДЕ. Цей закон заклав фундамент для розбудови сучасної енергетичної інфраструктури, орієнтованої на екологічну сталість, ефективність і залучення інвестицій (Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та «зеленої» трансформації енергетичної системи України, 2023).

Україна вийшла на світову арену як країна з високими темпами розвитку ВДЕ. У 2019 році країна потрапила до десятки кращих держав світу за швидкістю розбудови відновлюваної енергетики, а у 2020 році увійшла до п'ятірки лідерів Європи за темпами розвитку сонячної енергетики. У рейтингу Climatescore від Bloomberg New Energy Finance Україна стрімко піднялася з 63-го на 8-ме місце серед 104 країн, демонструючи свою інвестиційну привабливість у сфері низьковуглецевих технологій (Омельченко В., 2022).

Загалом, починаючи з 2019 року, обсяги інвестицій у відновлювану енергетику перевищують вкладення в проекти на основі викопного

палива. Упродовж останніх десяти років міжнародні та українські інвестори спрямували понад 12 мільярдів доларів США на розвиток ВДЕ в Україні. Частка іноземних інвестицій у встановленій потужності ВДЕ на кінець 2021 року перевищила 35%, що свідчить про високу відкритість і конкурентоспроможність сектора.

Серед найвпливовіших міжнародних кредиторів та інвесторів у сфері ВДЕ в Україні виділяються такі організації, як Європейський банк реконструкції та розвитку, Чорноморський банк торгівлі та розвитку, Американська міжнародна фінансова корпорація розвитку (DFC), Федеральний банк землі Баварія BayernLB, Північна екологічна фінансова корпорація (NEFCO) та Інвестиційний фонд для країн, що розвиваються (IFU). Інвестори з різних країн світу, включаючи США, Китай, Великобританію, Німеччину, Швецію, Данію, Нідерланди, Францію та Туреччину, активно фінансують будівництво українських електростанцій на основі відновлюваних джерел (Омельченко В., 2022).

Цей розвиток не лише зміцнює енергетичну безпеку країни, але й інтегрує Україну у світовий ринок відновлюваної енергетики. Стрімкий прогрес у впровадженні «зелених» технологій робить Україну конкурентним гравцем на міжнародній арені та створює умови для сталого економічного зростання.

Третім ключовим елементом українського енергетичного сектору є інфраструктура, яка забезпечує ефективне функціонування транспортних і розподільчих систем. Цей компонент є невіддільною частиною енергетичної стабільності та безпеки країни, оскільки об'єднує виробництво, споживання та транзит енергоресурсів.

Оператор газотранспортної системи України (ОГТСУ) є одним з основних елементів інфраструктури (Бондаренко С. 2024, с. 91). Його головною функцією є транспортування природного газу до внутрішніх споживачів і транзит до Європи через мережу магістральних газопроводів. ОГТСУ також відповідає за балансування системи, підтримуючи стабільний потік газу через газорозподільчі й компресорні станції. Завдяки розгалуженій інфраструктурі та стратегічному розташуванню, Україна відіграє важливу роль у забезпеченні енергетичних потреб європейських країн.

Національна енергетична компанія «Укренерго» є оператором електроенергетичної системи України. Основне завдання компанії – передача електроенергії від генерації до споживачів, обслуговування магістральних ліній і підстанцій, а також диспетчеризація енергетичної

мережі. НЕК «Укренерго» інтегрує українську енергосистему з європейською мережею через міждержавні лінії електропередач, що підвищує надійність і гнучкість функціонування.

Важливим елементом енергетичної інфраструктури є оператор газових сховищ АТ «Укртрансгаз», що управляє 12 підземними сховищами загальною місткістю 31 мільярд кубометрів. Вони відіграють стратегічну роль, забезпечуючи зберігання газу для сезонного балансування попиту й пропозиції, а також для екстрених потреб внутрішнього ринку й експорту.

Ще одним важливим учасником є АТ «Укртранснафта», що відповідає за транспортування нафти через мережу магістральних нафтопроводів і роботу перекачувальних станцій. Завдяки географічному розташуванню України компанія забезпечує транзит нафти до європейських споживачів, підтримуючи стабільність постачання та функціонування регіонального енергетичного ринку.

Сучасні умови вимагають докорінної трансформації енергетичної стратегії України та зміни підходів до управління вітчизняним енергетичним ринком. Актуалізація інтеграційних процесів, що передбачає синхронізацію української енергетичної системи з європейськими стандартами, стала важливим стимулом для перегляду наявної моделі енергетичної політики. Однак реформування диктується не лише зовнішніми викликами, але й низкою накопичених внутрішніх проблем, які залишаються нерозв'язаними впродовж десятиліть.

Особливо гостро слабкі сторони українського енергетичного сектору проявилися в умовах війни. Енергозалежність від країни-агресора стала головною загрозою, яка висуває нагальну потребу диверсифікації джерел енергоресурсів і зміни принципів управління. Разом із цим виявлені недоліки в організації енергетичного комплексу вимагають оперативних і довгострокових рішень.

По-перше, криза управління енергетичним сектором стала очевидною ще до початку війни. Низькі запаси вугілля на ТЕС, недостатні обсяги газу в сховищах, значне зношування інфраструктури та фінансова криза на ринку електроенергії у 2021–2022 роках засвідчили системні проблеми. Модель, у якій домінують державні підприємства, виявилася недостатньо ефективною, що свідчить про необхідність модернізації управлінських підходів і впровадження конкурентних механізмів (Кононова О., с. 8).

По-друге, модель ринку електроенергії потребує вдосконалення. Упровадження нової

у 2019 році мало створити прозоре та конкурентне середовище, проте цього не сталося. Попри значні зусилля уряду, ринок залишається далеким від європейських стандартів, що підкреслює важливість стратегічного курсу на повну інтеграцію до ENTSO-E.

По-третє, вплив корупції та відсутність верховенства права є суттєвими перешкодами. Нинішня модель ринку дає змогу недобросовісним постачальникам маніпулювати торговими операціями та створювати умови для демпінгу, що негативно впливає на виробників і споживачів.

По-четверте, протидія «енергетичній зброї» росії залишається критично важливою. Довготривала залежність від енергоресурсів рф стала важелем політичного тиску. В умовах війни час для реформ обмежений, а кожен управлінський крок має бути чітким і спрямованим на підвищення енергетичної безпеки (Омельченко В., 2024).

Тривала війна суттєво змінила структуру енергетичного міксу країни, що вимагає створення нової енергосистеми, заснованої на безпеці, декарбонізації, децентралізації та цифровізації.

Одним із першочергових кроків має стати акцент на декарбонізації. Вона залишалася важливим аспектом і раніше, але сьогодні цей процес потребує нових підходів, які б інтегрували екологічні та економічні інтереси. Розвиток децентралізованої енергетики, зокрема, розподіленої генерації, повинен стати стратегічним пріоритетом, особливо враховуючи безпекові ризики, спричинені війною. Такий підхід сприятиме підвищенню стійкості енергосистеми й мінімізації залежності від централізованих енергетичних вузлів.

Необхідно залучати громади до розвитку місцевої енергетики. Це стане основою для підвищення їхньої автономності та створення сталих моделей енергозабезпечення. Використання інфраструктури місцевих систем теплозабезпечення для когенерації електроенергії та тепла є перспективним напрямом. Наприклад, котельні в багатьох містах можна адаптувати для виробництва електроенергії, що задовольнятиме як місцеві, так і загальнонаціональні потреби. Для цього потрібно створити стандартизовані модульні рішення, які дадуть можливість швидко розгортати такі проекти.

Іншим перспективним напрямом є встановлення сонячних панелей та систем зберігання енергії на об'єктах водопостачання та водовідведення. Це гарантуватиме стабільність енергозабезпечення таких критичних об'єктів і спри-

ятиме зниженню вуглецевого сліду. Паралельно варто працювати над інноваціями в оптимізації помпового обладнання та регулювання попиту.

Виробництво біогазу на очисних спорудах систем водовідведення також може стати важливою частиною нової енергетичної системи. Біогаз, отриманий під час обробки осаду стічних вод, може ефективно використовуватися для когенерації енергії, що забезпечить повну декарбонізацію цих процесів.

Основним принципом реформування енергетичного сектору має стати концепція, що включатиме процеси декарбонізації, децентралізації та цифровізації. Такий підхід дасть можливість досягти сталого розвитку, підвищити енергетичну незалежність та створити умови для економічного зростання.

Висновки. Сучасний стан енергетичної сфери України характеризується масштабними структурними змінами, значною мірою зумовленими викликами російсько-української війни. Руйнування енергетичної інфраструктури, зокрема атомних, теплових, гідро- та відновлюваних джерел енергії, суттєво послабило енергетичний потенціал країни. Війна актуалізувала проблему енергетичної залежності та підкреслила необхідність швидких та ефективних реформ у секторі.

Дослідження основних проблем публічного управління виявило низку важливих недоліків, які гальмують досягнення енергетичної незалежності. Зокрема, це низька ефективність антимонопольної політики та регуляторного

впливу; недоліки моделі ринку електричної енергії, що не відповідає стандартам ЄС; недостатнє залучення громад до процесів розвитку місцевої енергетики; корупційні ризики та слабка захищеність від використання «енергетичної зброї».

Пропоновані шляхи вдосконалення механізмів державного управління передбачають комплексний підхід. Особливу увагу доцільно приділити децентралізації енергетичної системи, яка сприятиме розвитку локальної генерації та підвищенню стійкості громад. Інтеграція відновлюваних джерел енергії має стати стратегічним пріоритетом, що забезпечить декарбонізацію та зменшення залежності від викопного палива. Важливо також упроваджувати сучасні цифрові технології для оптимізації управлінських процесів і підвищення прозорості.

Реалізація зазначених рекомендацій дасть можливість Україні не лише відновити енергетичну систему, але й побудувати нову, більш стійку, екологічну та незалежну енергетику, яка стане фундаментом для подальшого економічного розвитку та захисту національної безпеки.

Подальші дослідження в енергетичній сфері України мають бути спрямовані на розробку стратегічних підходів до побудови стійкої, екологічно орієнтованої та енергетично незалежної системи. Одним з основних напрямів є аналіз ефективності впровадження децентралізованих моделей енергопостачання та розробка інструментів для активного залучення громад до управління місцевою енергетикою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Tichy L., Dubský Z. The EU Energy Security Relations with Russia Until Ukraine War. SSRN. 2023. <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4326109>.
2. Szulecki K., Overland I. Russian nuclear energy diplomacy and its implications for energy security in the context of the war in Ukraine. *Nature Energy*. 2023. <https://doi.org/10.1038/s41560-023-01228-5>.
3. Микитенко В.В. Повоєнне відновлення та розвиток критичної інфраструктури України. *Вісник економічної науки України*. 2023. № 1(44). С. 124–138. <https://doi.org/10.37405/1729-7206>.
4. Буряченко А., Славкова А. Реформування енергетичного сектору України для забезпечення сталого розвитку. *Modeling the development of the economic systems*. 2023. № 4. С. 130–137. <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-10-17>.
5. Омельченко В. Сектор відновлюваної енергетики України до, під час та після війни. *Центр Разумкова*. 11.11.2022. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/sektor-vidnovlyuvanoyi-energetyky-ukrayiny-do-pidchas-ta-pislya-viyny> (дата звернення: 20.12.2024).
6. Бондаренко С., Коротченко О. Формалізація та законодавче закріплення механізмів забезпечення стійкості енергетичної безпеки України. *Journal of Scientific Papers «Social Development and Security»*. 2024. Vol. 14, № 2. С. 82–106. <https://doi.org/10.33445/sds.2024.14.2.9>.
7. Про схвалення Стратегії енергетичної безпеки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2021 р. № 907-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/907-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 20.12.2024).
8. Трещов М. Модернізація енергетичного сектору як пріоритетний напрям повоєнного відновлення України. *Науковий вісник: Державне управління*. 2024. № 1(15). С. 28–45. [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2024-1\(15\)-28-45](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2024-1(15)-28-45).

9. Оцінка стійкості енергетичної інфраструктури України. Аналітичний звіт. ГО «Діксі Груп», 2022 р. URL: <https://dixigroup.org/wp-content/uploads/2022/05/dixi-energy-resilience-str.pdf> (дата звернення: 20.12.2024).
10. Завдання та функції НКРЕКП. Сайт НКРЕКП. URL: <https://www.nerc.gov.ua/?id=11804> (дата звернення: 20.12.2024).
11. Про Раду національної безпеки та оборони України: Закон України від 05.03.1998 № 183/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.12.2024).
12. Енергетичний баланс України за 2020 рік. URL: <https://stat.gov.ua/uk/datasets/enerhetychnyy-balans-ukrayiny-0> (дата звернення: 20.12.2024).
13. Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та «зеленої» трансформації енергетичної системи України: Закон України від 27.07.2023 № 3220-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3220-20> (дата звернення: 20.12.2024).
14. Омельченко В. Декарбонізація української енергетики (економіки): вплив російської агресії, амбітні цілі та потенційні можливості для України в післявоєнний період. Центр Разумкова. Київ. 2022. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2022/10/26/2022-Decarbonisation.pdf> (дата звернення: 20.12.2024).
15. Кононова О.Є., Шпатакова О.Л., Іваненко Р.О. Енергетична стратегія України в умовах війни. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 11–12. С. 5–11.
16. Омельченко В. Базові причини енергетичної кризи в ОЗП 2021-2022рр. Київ: Разумков Центр, 2021. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/bazovi-prychyny-energetychnoi-kryzy-v-ozp-2021-2022rr> (дата звернення: 20.12.2024).

REFERENCES:

1. Tichy, L., & Dubský, Z. (2023). The EU Energy Security Relations with Russia Until Ukraine War. SSRN. <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4326109> [in English].
2. Szulecki, K., & Overland, I. (2023). Russian nuclear energy diplomacy and its implications for energy security in the context of the war in Ukraine. *Nature Energy*. <https://doi.org/10.1038/s41560-023-01228-5> [in English].
3. Mykytenko, V.V. (2023). Povoienne vidnovlennia ta rozvytok krytychnoi infrastruktury Ukrainy [Post-war restoration and development of critical infrastructure of Ukraine]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy – Bulletin of Economic Science of Ukraine*, 1(44), 124–138. <https://doi.org/10.37405/1729-7206> [in Ukrainian].
4. Buriachenko, A., & Slavkova, A. (2023). Reformuvannia enerhetychnoho sektoru Ukrainy dlia zabezpechennia staloho rozvytku [Reforming the energy sector of Ukraine to ensure sustainable development]. *Modeling the development of the economic systems – Modeling the development of the economic systems*, 4, 130–137. <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-10-17> [in Ukrainian].
5. Omelchenko, V. Sektor vidnovliuvanoi enerhetyky Ukrainy do, pid chas ta pislia viiny [The renewable energy sector of Ukraine before, during and after the war]. *Tsentrazumkova – Razumkov Center*. 11.11.2022. Retrieved from: <https://razumkov.org.ua/statti/sektor-vidnovlyuvanoyi-energetyky-ukrayiny-do-pid-chas-ta-pislya-viiny> [in Ukrainian].
6. Bondarenko, S., & Korotchenko, O. (2024). Formalizatsiia ta zakonodavche zakriplennia mekhanizmv zabezpechennia stiikosti enerhetychnoi bezpeky Ukrainy [ormalization and legislative consolidation of mechanisms for ensuring the sustainability of energy security of Ukraine]. *Journal of Scientific Papers “Social Development and Security” – Journal of Scientific Papers “Social Development and Security”*, 14, 2, 82–106. <https://doi.org/10.33445/sds.2024.14.2.9> [in Ukrainian].
7. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy “Pro skhvalennia Stratehii enerhetychnoi bezpeky”: vid 4 serpnia 2021 r. № 907-r. [On approval of the Energy Security Strategy: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 4, 2021 No. 907-p.] Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/907-2021-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
8. Treshchov, M. (2024). Modernizatsiia enerhetychnoho sektoru yak priorityetnyi napriam povoiennoho vidnovlennia Ukrainy [Modernization of the energy sector as a priority direction of post-war reconstruction of Ukraine]. *Naukovyi visnyk: Derzhavne upravlinnia – Scientific Bulletin: State Administration*, 1(15), 28–45. [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2024-1\(15\)-28-45](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2024-1(15)-28-45) [in Ukrainian].
9. Otsinka stiikosti enerhetychnoi infrastruktury Ukrainy (2022). [Assessment of the sustainability of the energy infrastructure of Ukraine]. *Analitichnyi zvit – Analytical report*. HO “Diksi Hrup”, 2022 r. Retrieved from: <https://dixigroup.org/wp-content/uploads/2022/05/dixi-energy-resilience-str.pdf> [in Ukrainian].
10. Zavadnannia ta funktsii NKREKP [Tasks and functions of the National Commission for the Regulation of Energy and Utilities of Ukraine]. *Sait NKREKP*. Retrieved from: <https://www.nerc.gov.ua/?id=11804> [in Ukrainian].

11. Zakon Ukrainy "Pro Radu natsionalnoi bezpeky ta oborony Ukrainy": vid 05.03.1998 № 183/98-VR. [On the National Security and Defense Council of Ukraine: Law of Ukraine dated 05.03.1998 No. 183/98-BP]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
12. Enerhetychnyi balans Ukrainy za 2020 rik [Energy balance of Ukraine for 2020]. Retrieved from: <https://stat.gov.ua/uk/datasets/enerhetychnyy-balans-ukrayiny-0> [in Ukrainian].
13. Zakon Ukrainy "Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakoniv Ukrainy shchodo vidnovlennia ta "zelenoi" transformatsii enerhetychnoi systemy Ukrainy": vid 27.07.2023 № 3220-Ikh [On Amendments to Certain Laws of Ukraine on the Restoration and "Green" Transformation of the Energy System of Ukraine: Law of Ukraine No. 3220-IX of 27.07.2023]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3220-20> [in Ukrainian].
14. Omelchenko, V. (2022). Dekarbonizatsiia ukrainskoi enerhetyky (ekonomiky): vplyv rosiiskoi ahresii, ambitni tsili ta potentsiini mozhlyvosti dlia Ukrainy v pisliavoiennyi period [Decarbonization of the Ukrainian Energy Sector (Economy): The Impact of Russian Aggression, Ambitious Goals and Potential Opportunities for Ukraine in the Post-War Period]. *Tsentr Razumkova – Razumkov Center*. Kyiv. Retrieved from: <https://razumkov.org.ua/images/2022/10/26/2022-Decarbonisation.pdf> [in Ukrainian].
15. Kononova, O.Ie., Shpatakova, O.L., & Ivanenko, R.O. (2022). Enerhetychna stratehiia Ukrainy v umovakh viiny [Energy strategy of Ukraine in wartime]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, 11–12, 5–11 [in Ukrainian].
16. Omelchenko, V. (2021). Bazovi prychny enerhetychnoi kryzy v OZP 2021-2022rr. [Basic causes of the energy crisis in the 2021–2022 economic and social development period]. Kyiv: *Razumkov Tsentr – Razumkov Center*. Retrieved from: <https://razumkov.org.ua/statti/bazovi-prychyny-energetychnoi-kryzy-v-ozp-2021-2022rr> [in Ukrainian].

УДК 351:323.28(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-6>

Ігор МАЙДЕНКО

аспірант кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна), e-mail: Maidenko.I.Y@nmu.one

ORCID: 0009-0000-6889-7772

Віталій БАШТАННИК

доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна), e-mail: Bashtannyk.V.V@nmu.one

ORCID: 0000-0001-5969-3620

Бібліографічний опис статті: Майденко, І., & Баштанник, В. (2024). Публічне управління в системі протидії колабораційній діяльності в Україні. *Публічне управління та місцеве самоврядування*, 4, 45–53, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-6>

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ПРОТИДІЇ КОЛАБОРАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Анотація. У контексті сучасних викликів, пов'язаних із повномасштабним вторгненням російської федерації, колабораційна діяльність набуває особливої загрози для національної безпеки України. Ця проблема має не лише правовий, але й соціально-політичний вимір, оскільки колабораціонізм підриває основи державного суверенітету, територіальної цілісності та національної єдності. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю пошуку ефективних механізмів протидії цьому явищу через системний підхід у сфері публічного управління.

Основною метою дослідження є виявлення сутності та форм колабораційної діяльності, аналіз нормативно-правової бази, а також визначення ключових проблем, з якими зіштовхуються органи публічної влади в процесі протидії колабораціонізму.

У ході дослідження застосовано комплекс методів, серед яких аналіз і синтез, порівняльно-правовий метод, системний підхід, а також методи узагальнення та моделювання. Використання цих методів дозволило забезпечити цілісний аналіз проблеми та запропонувати шляхи її розв'язання.

У статті висвітлено сутність колабораційної діяльності як соціально-правового явища, що охоплює різні форми співпраці з окупаційною владою. Проаналізовано нормативно-правову базу України щодо протидії цьому явищу, включаючи виявлені прогалини та недоліки. Зокрема, встановлено, що чинне законодавство потребує уточнення дефініцій, усунення колізій та вдосконалення механізмів притягнення до відповідальності. Дослідження також акцентує увагу на соціально-економічних і психологічних факторах, які сприяють поширенню колабораційної діяльності.

У результаті проведеного дослідження зроблено висновок, що ефективна протидія колабораціонізму можлива лише за умови вдосконалення правових норм, підвищення ефективності публічного управління та впровадження національно-патріотичних програм. Виявлені проблеми та пропозиції можуть стати основою для подальшого вдосконалення державної політики в цій сфері.

Ключові слова: державна безпека, правове регулювання, соціальний контроль, антикризове управління, соціальна згуртованість, інформаційна політика.

Ihor MAIDENKO

Postgraduate Student at the Department of Public Administration and Local Self-Government, Dnipro University of Technology (Dnipro, Ukraine), e-mail: Maidenko.I.Y@nmu.one

ORCID: 0009-0000-6889-7772

Vitalii BASHTANNYK

Doctor of Science in Public Administration, Professor at the Department of Public Administration and Local Self-Government, Dnipro University of Technology (Dnipro, Ukraine), e-mail: Bashtannyk.V.V@nmu.one

ORCID: 0000-0001-5969-3620

To cite this article: Maidenko, I., & Bashtannyk, V. (2024). Publichne upravlinnia v systemi protydii kolaboratsiini diialnosti v Ukraini [Public Administration in the System of Countering Collaboration Activities in Ukraine]. *Public Administration and Local Government*, 4, 45–53, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-6>

PUBLIC ADMINISTRATION IN THE SYSTEM OF COUNTERING COLLABORATIVE ACTIVITIES IN UKRAINE

Abstract. *In the context of the current challenges associated with the full-scale invasion of the Russian Federation, collaboration activities pose a particular threat to Ukraine's national security. This problem has not only a legal but also a socio-political dimension since collaborationism undermines the foundations of state sovereignty, territorial integrity, and national unity. The relevance of the study is stipulated by the need to find effective mechanisms to counteract this phenomenon through a systematic approach in the field of public administration.*

The main purpose of the study is to identify the essence and forms of collaboration activities, analyse the regulatory framework, and identify the key problems faced by public authorities in the process of countering collaborationism.

The study used a range of methods, including analysis and synthesis, comparative legal method, systematic approach, as well as methods of generalisation and modelling. The use of these methods made it possible to provide a holistic analysis of the problem and to propose ways to solve it.

The article highlights the essence of collaboration activity as a socio-legal phenomenon that encompasses various forms of cooperation with the occupation authorities. The author analyses the legal framework of Ukraine to counteract this phenomenon, including the identified gaps and shortcomings. In particular, it is established that the current legislation requires clarification of definitions, elimination of conflicts, and improvement of mechanisms of prosecution. The study also focuses on the socio-economic and psychological factors that contribute to the spread of collaborative activities.

The study concludes that effective counteraction to collaborationism is possible only if legal norms are improved, public administration is more efficient, and national-patriotic programs are implemented. The identified problems and proposals may become the basis for further improvement of the state policy in this area.

Key words: *state security, legal regulation, social control, crisis management, social cohesion, information policy.*

Актуальність проблеми. В умовах сучасних викликів для національної безпеки України значною загрозою є колабораційна діяльність, яка включає дії, спрямовані на співпрацю з ворожими силами чи сприяння їм у підіривній діяльності. Цей феномен набуває особливої актуальності в умовах повномасштабної війни та окупації окремих територій держави. Колабораціонізм завдає шкоди не лише обороноздатності країни, а й підриває довіру громадян до інститутів державної влади, послаблює єдність суспільства та ускладнює процеси відновлення територіальної цілісності й демократичного розвитку.

Попри ухвалення низки нормативно-правових актів, спрямованих на протидію колабораційній діяльності, зокрема змін у кримінальному законодавстві, практика свідчить про наявність значних прогалин у сфері публічного управління. Це стосується координації діяльності державних органів, удосконалення механізмів виявлення та попередження колабораціонізму, а також забезпечення належного рівня суспільної свідомості та інформаційної протидії.

Відсутність системного підходу до організації протидії колабораційній діяльності зумовлює необхідність дослідження ролі та інструментів публічного управління в цій сфері. Особливої уваги потребує аналіз ефективності наявних

заходів, а також розроблення рекомендацій щодо посилення співпраці між органами влади, громадянським суспільством та міжнародними партнерами.

Таким чином, постає необхідність комплексного дослідження публічного управління в системі протидії колабораційній діяльності в Україні як ключового чинника забезпечення національної безпеки та суспільної стабільності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика протидії колабораційній діяльності в Україні активно обговорюється в науковому та експертному середовищі, що зумовлено загостренням безпекової ситуації та необхідністю захисту національних інтересів. Значна увага приділяється дослідженню сутності та форм колабораціонізму, його історичних, правових і соціальних аспектів. Зокрема, низка авторів, серед яких О. Тарасенко (Тарасенко О. 2024), В. Березняк, А. Демічева, Р. Фурфаро (Berezniak, 2023) наголошує на необхідності розгляду колабораційної діяльності як комплексного явища, що охоплює політичний, економічний, інформаційний та культурний виміри.

Науковці також аналізують правові засади протидії колабораціонізму. У роботах Є. Письменського, Р. Мовчан (Письменський Є., 2022), О. Козаченко, О. Мусиченко (Козаченко О., 2022) із цієї тематики розглядаються зміни до

законодавства, спрямовані на криміналізацію співпраці з окупаційними адміністраціями та інших форм зрадницької діяльності. Водночас дослідники зазначають, що формальний правовий підхід часто не забезпечує належного рівня запобігання, оскільки значна частина проблем залишається на рівні імплементації та координації дій між різними державними структурами.

У контексті публічного управління особливу увагу привертають роботи Л. Белкіна, Ю. Юринець (Белкін Л., 2023), присвячені аналізу ролі державних інституцій у запобіганні та реагуванні на колабораційну діяльність. Вони висвітлюють питання координації між правоохоронними органами, місцевими органами влади та громадськими організаціями. Дослідники підкреслюють важливість залучення громадянського суспільства до процесів моніторингу та інформування про ризики колабораціонізму.

Ще одним важливим аспектом, на який звертають увагу науковці, є інформаційний складник протидії. У низці досліджень, у тому числі в роботі Ю. Василенко (Василенко Ю., 2023), наголошено на необхідності розроблення ефективних комунікаційних стратегій для боротьби з пропагандою та дезінформацією, які використовуються ворожими силами для підриву національної єдності.

Однак, попри значний інтерес до тематики, залишається багато нерозв'язаних питань. Наприклад, недостатньо вивченими є аспекти взаємодії між різними рівнями влади в системі протидії колабораційній діяльності, а також вплив міжнародного досвіду на формування ефективної моделі публічного управління. Також бракує комплексних досліджень, які б охоплювали всі етапи: від виявлення до попередження та притягнення до відповідальності за колабораціонізм.

Отже, наявні дослідження створюють важливе підґрунтя для подальшого вивчення цієї тематики, проте потребують розширення та доповнення для формування цілісного підходу до протидії колабораційній діяльності в Україні.

Мета статті – аналіз ролі публічного управління в системі протидії колабораційній діяльності в Україні, визначення основних проблем у цій сфері та розроблення рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності державних органів, громадянського суспільства та інших суб'єктів публічного управління. *Завдання статті:* дослідити сутність та форми колабораційної діяльності в умовах сучасних викликів для національної безпеки України; проаналізувати нормативно-правову базу та практику публічного управління у сфері протидії кола-

бораціонізму; визначити основні проблеми, з якими зіштовхуються органи публічної влади в процесі протидії колабораційній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Публічне управління в контексті протидії колабораційній діяльності на теренах України набуває особливої актуальності в умовах повномасштабної війни. Колабораціонізм ставить під загрозу національну безпеку, підриває довіру громадян до державних інституцій і порушує стабільність у суспільстві. У цій ситуації саме публічне управління відіграє ключову роль у збереженні державної цілісності та забезпеченні суверенітету. Ефективна робота органів публічного управління допомагає не лише виявляти та попереджати прояви співпраці з агресором, але й забезпечує підтримку довіри до держави. Це особливо важливо для консолідації зусиль суспільства та міжнародної спільноти в протидії сучасним викликам.

Поняття «колаборант» має універсальне визначення, що в Американському словнику англійської мови означає особу, котра співпрацює з ворогом (цитовано за (Белкін Л., 2023)). Це просте формулювання відображає сутність явища, але не враховує його юридичних і соціальних аспектів.

В Україні на законодавчому рівні це явище регулюється новою статтею 111-1 Кримінального кодексу (Кримінальний Кодекс України, 2001), яку було додано згідно із Законом України № 2108-IX (Закон України про внесення змін, № 2108, 2002). Ця стаття передбачає відповідальність за такі дії, надаючи юридичне підґрунтя для боротьби з проявами співпраці з ворогом.

Сучасне розуміння колабораціонізму відображає багатогранний соціально-психологічний та етичний феномен, який включає окремі форми державної зради. Це явище проявляється через співпрацю населення з окупаційною владою, її представниками або країною-агресором у різних сферах: військовій, економічній, політичній, інформаційній тощо. Основною метою колабораційної діяльності є підрив державного суверенітету, порушення територіальної цілісності та загроза національній безпеці (Шаблюстий В., 2024, с. 562).

Стаття 111-1 Кримінального кодексу України охоплює різноманітні аспекти колабораційної діяльності, однак не висвітлює її повністю (Кримінальний Кодекс України, 2001). У рамках цієї норми розглядаються різні форми протиправної поведінки, що узагальнено в таблиці 1.

Ці форми поведінки є значним викликом для забезпечення державного суверенітету та без-

Таблиця 1

Види колабораційної діяльності згідно зі ст. 111-1 КК України

Назва	Характеристика
Публічне заперечення чи підтримка дій агресора	Висловлювання, що заперечують війну проти України, заклики до співпраці з агресором або підтримка рішень його окупаційної адміністрації
Зайняття посад у незаконних органах	Добровільне виконання адміністративних або інших функцій в окупаційних адміністраціях, навіть якщо посади не передбачають управлінських обов'язків
Пропаганда в закладах освіти	Пропагування ідей агресора в школах та інших освітніх установах з метою легітимізації окупації
Передача матеріальних ресурсів або економічна взаємодія з агресором	Участь у фінансуванні незаконних формувань чи ведення економічної діяльності, яка сприяє державі-агресору
Організація та участь у незаконних заходах	Наприклад, проведення нелегітимних виборів чи референдумів на тимчасово окупованій території
Інформаційна діяльність на користь агресора	Включає організацію інформаційних кампаній, спрямованих на підтримку окупації
Зайняття посад у незаконних правоохоронних чи збройних формуваннях	Входження до складу окупаційних судових, правоохоронних або збройних структур

Джерело: складено автором на основі (Радутний О., 2022, с. 100–101)

пеки. Законодавче регулювання спрямоване на запобігання цим проявам, потребує подальшого вдосконалення для повного охоплення всіх аспектів колаборації.

Л. Добробог, аналізуючи статистичні дані, відзначає, що кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень, пов'язаних із колабораційною діяльністю, демонструє тенденцію до зростання (Добробог Л., 2023, с. 21). Згідно з даними Офісу Генерального прокурора, за період із січня по грудень 2022 року було зареєстровано 3851 випадок правопорушень за статтею 111-1 Кримінального кодексу України. З них: 943 випадки кваліфіковано як проступки (чч. 1–2), 2902 – як злочини (чч. 3–7). За перші сім місяців 2023 року було обліковано 2329 таких правопорушень, серед яких: 563 – проступки (чч. 1–2), 1766 – злочини (чч. 3–7). Ці дані свідчать про стабільно високий рівень правопорушень, пов'язаних із колабораційною діяльністю, що може бути наслідком більш ефективної роботи правоохоронних органів у виявленні таких дій або підвищення масштабів самого явища.

Особливий інтерес становить характеристика суб'єктів, залучених до колабораційної діяльності. Це може включати як осіб, що відкрито співпрацюють з окупаційними адміністраціями, так і тих, хто бере участь у пропаганді або інших формах співробітництва. Збір та аналіз таких характеристик є важливим для розроблення ефективних заходів протидії та профілактики подібної діяльності. Спираючись на дослідницьку роботу таких авторів, як Л. Добробог, В. Березняк та ін. (Добробог Л., 2023), було складено таблицю 2, що містить основні характеристики суб'єктів, залучених до колабораційної діяльності.

Таблиця 2

Основні характеристики суб'єктів, залучених до колабораційної діяльності

Характеристика	Питома вага, %
<i>Освіта</i>	
Вища і фахова передвища	39
Професійна (професійно-технічна)	25
Базова середня та профільна середня	27
Початкова	0
Без освіти	0
Не зазначено	9
<i>Стать</i>	
Чоловіки	67
Жінки	33
<i>Місце народження</i>	
Місто	49
Селище	11
Село	36
Не вказано	4
<i>Належність правопорушника до соціальної групи</i>	
Робітник	4
Службовець	2
Рядовий виконавець	7
Керівник	9
Безробітний/на	36
Пенсіонер	29
Інвалід	3
Не зазначено	10
<i>Характер</i>	
Одноосібний	92
Груповий	8

Джерело: складено автором на основі (Добробог, Л., 2023)

Таким чином, переважна більшість правопорушників – це чоловіки (67%), тоді як частка жінок становить 33%.

Серед осіб, які вчиняли такі правопорушення, найбільше тих, хто має вищу або фахову передвищу освіту (39%). Близько 27% правопорушників мали базову середню або профільну середню освіту, а ще 25% – професійно-технічну. Осіб без освіти або з початковою освітою не виявлено, що свідчить про певний рівень усвідомленості дій.

Щодо зайнятості 68% правопорушників не брали участі в суспільно корисній праці: 36% були офіційно непрацевлаштовані, 29% – пенсіонери, а 3% – люди з інвалідністю. Серед працевлаштованих осіб: 9% обіймали керівні посади, 7% – були рядовими виконавцями, 4% – робітниками, а лише 2% – службовцями.

Цікаво, що більшість злочинів (92%) здійснювалися одноосібно, тоді як групові правопорушення становили лише 8%.

Отримані дані свідчать, що колабораційні дії найчастіше здійснюють чоловіки з різним рівнем освіти, які здебільшого не мали офіційного працевлаштування або перебували на пенсії. Ця інформація є ключовою для розроблення ефективних превентивних заходів, які можна впроваджувати через механізми публічного управління.

Фактори, що спонукають людей до колабораційної діяльності в Україні, є багатограними й вимагають глибокого аналізу для розуміння сутності цього явища. Основними передумовами до зрадницької співпраці з окупаційною владою є як тривалі ідеологічні впливи, так і соціально-економічні проблеми, які створюють підґрунтя для відповідних дій окремих громадян.

Насамперед значний вплив на свідомість громадян здійснила тридцятирічна пропаганда російської федерації, що цілеспрямовано розповсюджувала наративи про так званий «руський мір» (Богатирьов І., 2023, с. 58) Після розпаду Радянського Союзу росія не втратила своїх імперіалістичних амбіцій, розглядаючи Україну як невід'ємну частину свого простору. Політичне та військове керівництво росії десятиліттями планувало різні сценарії поглинання України, зокрема через культурне та ідеологічне підкорення. Пропагандистська машина нав'язувала українцям міф про «єдиний народ», де росіяни грають роль «старшого брата», тоді як українці і білоруси змальовувалися як слабші «молодші брати», що потребують керівництва. Ця ідеологія, активно просувана через медіа, школи, літературу та інші канали комунікації, залишила

помітний слід у свідомості частини українського населення.

Варто зазначити, що навіть після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну у 2022 році певна частина громадян продовжує підтримувати ідеї «руського міра», що свідчить про тривалий вплив російської пропаганди. Ідеологічний вплив ворога підкріплюється інформаційною війною, яка включає не лише дезінформацію, але й використання терористичних методів. Наприклад, обстріли тимчасово окупованих територій із наступним звинуваченням України служать інструментом для підвищення підтримки окупантів серед місцевого населення.

Крім ідеологічного чинника, колабораційна діяльність має також соціально-економічне підґрунтя. В Україні протягом десятиліть існували значні прогалини у сфері соціальної справедливості та економічного добробуту, що посилили відчуття незахищеності й розчарування серед частини населення. У часи повномасштабної війни ці проблеми загострилися. Люди, які втратили житло, засоби для існування або опинилися під владою окупантів, могли сприймати співпрацю з ворогом як спосіб зберегти свої активи або уникнути переслідувань. Дехто під впливом пропаганди розглядав колаборацію як «останній шанс» для досягнення соціального чи економічного успіху.

Також важливим фактором є недоліки в національно-патріотичному вихованні молоді. Протягом тривалого часу формальні підходи до цього питання створювали слабкий бар'єр проти ідеологічного впливу росії. Хоча нині цьому напрямку приділяється більше уваги, для досягнення реальних змін потрібен час і значні зусилля.

Посттравматичний синдром, який виникає як у військових, так і у цивільного населення, що проживає в зоні бойових дій, створює передумови для підвищеної агресивності, втрати соціальних зв'язків і пошуку сумнівних шляхів виживання. У багатьох випадках ці фактори залишаються без ретельного вивчення чи належної допомоги з боку держави, що може спонукати частину громадян до колабораційної діяльності.

З початком російської збройної агресії у 2014 році окупація окремих територій України створила умови для поширення злочинів проти основ національної безпеки. Зокрема, життя під постійною загрозою, відсутність стабільності, руйнування соціальних норм і невизначеність майбутнього сприяють формуванню середовища, де колаборація може стати одним зі способів виживання.

Ще однією важливою проблемою є високий рівень латентності колабораційної діяльності. Через неможливість реалізації правоохоронних функцій держави на окупованих територіях багато актів співпраці з ворогом залишаються непоміченими або неврахованими. Колаборанти часто ретельно маскують свої дії, надаючи їм видимість правомірних або взагалі уникаючи розголошення. Крім того, окупаційна влада не завжди зацікавлена в оприлюдненні інформації про своїх посібників, оскільки це може розкрити масштаби підтримки чи опору.

Також фактором, що впливає на динаміку колабораційної діяльності, є недосконалість чинного законодавства. В українському кримінальному праві досі відсутня чітка дефініція поняття «колабораційна діяльність» чи «колабораціонізм», що створює складнощі для їх кваліфікації. Крім цього, в законодавстві є колізії та прогалини, які ускладнюють притягнення винних до відповідальності та застосування справедливих покарань (Каторкін Р., 2024).

Наприклад, у санкціях за колабораційну діяльність передбачено лише безальтернативне покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю. Це обмежує гнучкість у підході до різних випадків співпраці з ворогом. Також залишається проблемою розмежування складів кримінальних правопорушень, пов'язаних із колаборацією, що ускладнює правозастосування.

Ця ситуація створює для колаборантів ілюзію безкарності, що своєю чергою спонукає інших до подібних дій. Дехто зраджує з переконанням, що окуповані території залишаться під контролем росії, інші ж сподіваються, що їхні злочини залишаться нерозкритими після звільнення. Проте практика деокупації, наприклад, у Київській, Харківській та Херсонській областях, доводить, що такі сподівання є марними.

З огляду на ці фактори превентивні заходи повинні мати комплексний підхід, поєднуючи соціальну підтримку, економічні стимули, освіту, медіаграмотність, а також активний правовий моніторинг. Системна робота в цьому напрямі дозволить не лише зменшити кількість колабораційних правопорушень, а й підвищити рівень довіри суспільства до інститутів публічного управління та правоохоронних органів.

Профілактика колабораційної діяльності може бути організована на трьох рівнях, які відрізняються за своїми завданнями та масштабом дії (Юнін О., 2024). Загальний рівень – орієнтований на створення умов, що знижують ймовірність проявів колабораціонізму в масштабах усього суспільства. Це включає соціально-еко-

номічні реформи, покращення системи освіти та інформаційної політики, посилення ідеологічної роботи, спрямованої на формування національної свідомості, та розвиток патріотичних програм. Важливим завданням цього рівня є підвищення рівня довіри громадян до державних інститутів, що зменшує вплив пропаганди агресора.

Спеціальний рівень – спрямований на профілактичну роботу з конкретними групами населення, які можуть перебувати під впливом пропаганди чи соціальних факторів, що сприяють колабораційній поведінці. До таких груп можуть належати мешканці тимчасово окупованих територій, внутрішньо переміщені особи, молодь, що піддається впливу пропаганди, або особи, які мають соціально-економічні труднощі. Робота на цьому рівні включає реалізацію програм реінтеграції, роз'яснення та підтримку з боку громадянського суспільства.

Індивідуальний рівень – передбачає роботу з окремими особами, які мають схильність до співпраці з агресором або вже виявляли такі дії. Основною метою є зміна їхніх ціннісних орієнтацій, корекція антиукраїнських установок і переорієнтація на суспільно корисну діяльність. Наприклад, це може включати індивідуальні консультації, психологічну підтримку, а також пропонування альтернативних соціальних та економічних можливостей.

У контексті колабораціонізму кожен рівень профілактики сприяє зниженню ризиків поширення явища, забезпечуючи комплексний підхід до боротьби з ним. Важливу роль у реалізації цих заходів відіграє публічне управління, яке має забезпечити координацію зусиль державних установ, правоохоронних органів та громадянського суспільства.

Одним із ключових напрямів є модернізація законодавства, яке регулює діяльність кіберпідрозділів правоохоронних органів. Ці підрозділи відіграють вирішальну роль у зборі та аналізі інформації, розміщеної в інтернет-просторі, що дозволяє виявляти ознаки колабораційної діяльності. Вдосконалення нормативно-правової бази, яка визначає функції, повноваження і технічні можливості таких структур, сприятиме підвищенню їх ефективності. Не менш важливим є забезпечення кіберпідрозділів сучасними технічними засобами та ліцензійними програмними продуктами, що дозволяють швидко ідентифікувати злочинні прояви в інформаційному просторі.

Суттєвою складовою частиною боротьби з колабораціонізмом є підготовка висококваліфікованих кадрів для правоохоронних органів.

Забезпечення якісної освіти для спеціалістів у сфері кібербезпеки, кримінального розшуку та аналізу інформації, а також підвищення кваліфікації діяльних працівників є передумовою успішного опору злочинам проти національної безпеки. Важливу роль у цьому процесі відіграють заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання та міжнародне співробітництво у сфері правоохоронної діяльності.

Використання штучного інтелекту відкриває нові можливості для моніторингу інформаційного простору та ідентифікації небезпечного контенту. Інтелектуальні системи можуть своєчасно виявляти загрози, аналізувати динаміку поширення дезінформації, а також визначати фактори, що сприяють злочинній діяльності. Це дозволяє оперативно реагувати на ризики та попереджувати злочини на ранніх етапах.

Ще одним важливим аспектом є розроблення криміналістичних, експертних та оперативно-розшукових методик виявлення, розслідування та судового розгляду випадків колабораційної діяльності. Запозичення кращих практик зарубіжних країн, створення інноваційних методів і їх впровадження в роботу правоохоронних органів сприятимуть підвищенню якості розслідувань та забезпеченню справедливого правосуддя.

Проблема кадрового дефіциту в правоохоронних органах потребує уваги. Розслідування злочинів колабораційної спрямованості, особливо на деокупованих територіях, вимагає значних ресурсів, тому необхідно збільшувати кількість слідчих, які спеціалізуються на таких правопорушеннях, і створювати умови для зниження їх завантаженості.

Суспільна підтримка та поінформованість громадян також є важливими компонентами ефективної протидії. Інформаційні кампанії, спрямовані на роз'яснення юридичної відповідальності за колабораціонізм, спростування дезінформації та популяризація інструментів для повідомлення про підозрілі дії, зокрема чат-бот «єВорог», сприятимуть залученню громадян до боротьби зі злочинами проти національної безпеки (Berezniak V., 2023).

Таким чином, ефективна протидія колабораційній діяльності можлива лише за умов інтегрованого підходу, який передбачає співпрацю правоохоронних органів, громадськості та міжнародних партнерів, а також використання сучасних технологій і методів.

Висновки. У результаті проведеного дослідження визначено сутність та форми колабораційної діяльності в умовах сучасних викликів для національної безпеки України. Колабора-

ційна діяльність трактується як навмисна співпраця з ворогом, спрямована на підлив державного суверенітету, територіальної цілісності та безпеки країни. Вона може набувати різних форм, зокрема пропагандистської, економічної, адміністративної та військової, що ускладнює її ідентифікацію і протидію.

Аналіз нормативно-правової бази та практики публічного управління у сфері протидії колабораціонізму показав, що чинне законодавство України має значні прогалини. Зокрема, відсутність чітко визначених понять «колабораційна діяльність» та «колабораціонізм», недосконалий механізм кваліфікації таких дій, а також обмеженість видів покарань негативно впливають на ефективність правоохоронної діяльності та процесу правосуддя.

Також було визначено ключові проблеми, які стоять перед органами публічної влади в протидії колабораціонізму. Однією з головних складностей є високий рівень латентності таких злочинів, що зумовлено неможливістю повноцінного здійснення правоохоронних функцій на тимчасово окупованих територіях. Ця ситуація дозволяє багатьом особам уникати покарання, що формує серед них хибну віру в безкарність. Водночас психологічні та соціальні наслідки війни, зокрема посттравматичні стресові розлади серед населення, сприяють поширенню цього явища, створюючи підґрунтя для вразливості до ворожої пропаганди.

Розв'язання цих проблем потребує негайних заходів. Необхідно вдосконалити законодавство, впровадити чітке розмежування складів злочинів, пов'язаних із колабораційною діяльністю, та розширити спектр покарань. Важливим кроком є посилення правоохоронного контролю на деокупованих територіях, а також створення програм для виявлення осіб, причетних до співпраці з ворогом. Крім цього, слід розробити ефективні механізми соціальної та психологічної підтримки як військових, так і цивільних, що постраждали від війни.

Застосування запропонованих заходів допоможе не лише зменшити вплив колабораційної діяльності, а й зміцнити систему національної безпеки України, створивши надійні механізми протидії цьому явищу.

Перспективи подальших досліджень полягають у глибшому аналізі форм і проявів колабораційної діяльності, розробленні більш досконалих механізмів її ідентифікації та запобігання. Особливу увагу варто приділити вдосконаленню нормативно-правової бази, враховуючи досвід інших країн у протидії подібним загрозам.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Тарасенко О.С. Окремі питання кримінальної відповідальності за встановлення або поширення злочинного впливу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 6. С. 499–502. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-6/125>.
2. Berezniak V., Demicheva A., Furfaro R.D. Violations of human rights by the Russian Federation during full-scale armed aggression against Ukraine. *Philosophy, Economics and Law Review*. 2023. Vol. 3, № 1. P. 219. <https://doi.org/10.31733/2786-491X2023-1-218-229>.
3. Письменський Є., Мовчан Р. Правове забезпечення протидії російській військовій агресії в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 2. С. 8–16. <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2022-2-8-16>.
4. Козаченко О.В., Мусиченко О.М. Окремі аспекти кваліфікації та застосування кримінально-правових заходів за колабораційну діяльність в Україні, передбачену ч. 1 ст. 111-1 КК України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №9. С. 407–411. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-9/100>.
5. Белкін Л.М., Юринець Ю.Л., Сопілко І.М., Белкін М.Л. Проблеми відповідальності в сучасній Україні за колабораційну діяльність. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*, 2023. Вип. 3(21). С. 51–63. [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-3\(21\)-51-63](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-3(21)-51-63).
6. Василенко Ю.В. Суб'єктивні ознаки колабораційної діяльності (ст. 111-1 КК України). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 12. С. 322–324. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-12/79>.
7. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 13.12.2024).
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність: Закон України від 03 березня 2022 року № 2108-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#Text> (дата звернення: 13.12.2024).
9. Шаблистий В. В., Березняк В. С., Каторкін Р. А. Окремі напрямки протидії колабораційній діяльності. Правове забезпечення євроінтеграції: загальноправовий та галузевий аспекти: кол. монографія. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2024. С. 560–581. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/451/12176/25445-1?inline=1> (дата звернення: 13.12.2024).
10. Радутний О.Е. Публічні заклики та заперечення як форми інформаційної колабораційної діяльності за кримінальним кодексом України. *Інформація і право*. 2022. № 2 (41). С. 99–115. URL: https://ippi.org.ua/sites/default/files/14_23.pdf (дата звернення: 13.12.2024).
11. Добробог Л. Загальна характеристика суб'єкта колабораційної діяльності. актуальні проблеми державотворення та правозастосування (за матеріалами судової практики). *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (ДДУВС, 07.12.2023)* С. 20–22. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/14776/1/1.pdf> (дата звернення: 1.3.12.2024).
12. Колабораційна діяльність як кримінальне явище: аналітич. огляд / Л. М. Добробог, В. С. Березняк, А. В. Макашов, Ю. О. Ткач. Дніпро: ДДУВС, 2023. 42 с. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/12201> (дата звернення: 13.12.2024).
13. Богатирьов І. Кримінально-правові та кримінологічні виміри колабораційної діяльності в Україні в умовах воєнного стану. *Публічне право*. № 1 (49). 2023. С. 60. <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2023-49-7>.
14. Каторкін Р. А. Детермінанти колабораційної діяльності. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2024. № 1. С. 44–51. <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2024-1-44-51>.
15. Запобігання колабораційній діяльності: метод. рекомендації / О. С. Юнін, В. С. Березняк, В. В. Шаблистий, А.В. Макашов та ін. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 72 с.

REFERENCES:

1. Tarasenko, O. S. (2024). Okremi pytannia kryminalnoi vidpovidalnosti za vstanovlennia abo poshyrennia zlochyynnoho vplyvu [Certain issues of criminal liability for the establishment or spread of criminal influence]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal Scientific Electronic Journal*, (6), 499–502. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-6/125> [in Ukrainian].
2. Berezniak, V., Demicheva, A., & Furfaro, R. (2023). Violations of human rights by the Russian Federation during full-scale armed aggression against Ukraine. *Philosophy, Economics and Law Review*, 3(1), 218–229. <https://doi.org/10.31733/2786-491X2023-1-218-229> [in English].
3. Pysmenskyi, Ye., & Movchan, R. (2022). Pravove zabezpechennia protydii rosiiskii viiskovii ahresii v Ukraini [Legal support for countering Russian military aggression in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav – Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*, (2), 8–16. <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2022-2-8-16> [in Ukrainian].

4. Kozachenko, O. V., & Musychenko, O. M. (2022). Okremi aspekty kvalifikatsii ta zastosuvannia kryminalno-pravovykh zakhodiv za kolaboratsiinu diialnist v Ukraini, peredbachenu ch. 1 st. 111-1 KK Ukrainy [Certain aspects of the qualification and application of criminal legal measures for collaborative activities in Ukraine, provided for in Part 1 of Article 111-1 of the Criminal Code of Ukraine]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal Scientific Electronic Journal*, (9), 407–411. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-9/100> [in Ukrainian].
5. Bielkin, L. M., Yurynets, Yu. L., Sopilko, I. M., & Bielkin, M. L. (2023). Problemy vidpovidalnosti v suchasni Ukraini za kolaboratsiinu diialnist [Problems of responsibility in modern Ukraine for collaborative activities]. *Ekspert: paradyhmy yurydychnykh nauk i derzhavnoho upravlinnia – Expert: Paradigms of Legal Sciences and Public Administration*, 3(21), 51–63. [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-3\(21\)-51-63](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-3(21)-51-63) [in Ukrainian].
6. Vasylenko, Yu. V. (2023). Subiektyvni oznaky kolaboratsiinoi diialnosti (st. 111-1 KK Ukrainy) [Subjective signs of collaborative activities (Article 111-1 of the Criminal Code of Ukraine)]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal Scientific Electronic Journal*, (12), 322–324. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-12/79> [in Ukrainian].
7. Kryminalnyi kodeks Ukrainy vid 5 kvitnia 2001 roku № 2341-III [The Criminal Code of Ukraine dated April 5, 2001, No. 2341-III]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [in Ukrainian].
8. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vstanovlennia kryminalnoi vidpovidalnosti za kolaboratsiinu diialnist: Zakon Ukrainy vid 03 bereznia 2022 roku № 2108-IX [On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on the Establishment of Criminal Liability for Collaborative Activities: Law of Ukraine dated March 3, 2022, No. 2108-IX]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#Text> [in Ukrainian].
9. Shablysty, V. V., Bereznia, V. S., & Katorkin, R. A. (2024). Okremi napriamky protydii kolaboratsiinii diialnosti [Separate directions of counteraction to collaborative activity]. In *Pravove zabezpechennia yevrointehratsii: zahalnopravovyi ta haluzevyi aspekty: kol. monohrafiia – Legal Support of European Integration: General Legal and Sectoral Aspects: Col. Monograph* (pp. 560–581). Riga, Latvia: Baltija Publishing. Retrieved from <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/451/12176/25445-1?inline=1> [in Ukrainian].
10. Radutnyi, O. E. (2022). Publichni zaklyky ta zaperechennia yak formy informatsiinoi kolaboratsiinoi diialnosti za kryminalnym kodeksom Ukrainy [Public appeals and objections as forms of information collaborative activity under the Criminal Code of Ukraine]. *Informatsiia i pravo – Information and Law*, 2(41), 99–115. Retrieved from https://ippi.org.ua/sites/default/files/14_23.pdf [in Ukrainian].
11. Dobroboh, L. (2023). Zahalna kharakterystyka subiekta kolaboratsiinoi diialnosti [General characteristics of the subject of collaborative activity]. In *Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii – Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (DDUVS, 07.12.2023)* (pp. 20–22). Dnipro: Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs. Retrieved from <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/14776/1/1.pdf> [in Ukrainian].
12. Kolaboratsiina diialnist yak kryminalne yavyshe: Analitychnyi ohliad [Collaborative activity as a criminal phenomenon: Analytical review]. (2023). L. M. Dobroboh, V. S. Bereznia, A. V. Makashov, & Yu. O. Tkach. Dnipro: DDUVS. Retrieved from <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/12201> [in Ukrainian].
13. Bohatyrov, I. (2023). Kryminalno-pravovi ta kryminolohichni vymiry kolaboratsiinoi diialnosti v Ukraini v umovakh voiennoho stanu [Criminal-legal and criminological dimensions of collaboration activity in Ukraine under martial law]. *Publichne pravo – Public Law*, 1(49), 60. <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2023-49-7> [in Ukrainian].
14. Katorkin, R. A. (2024). Determinanty kolaboratsiinoi diialnosti [Determinants of collaboration activity]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav – Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*, (1), 44–51. <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2024-1-44-51> [in Ukrainian].
15. Zapobihannia kolaboratsiinii diialnosti: Metodychni rekomendatsii [Prevention of collaborative activity: Methodical recommendations]. (2024). O. S. Yunin, V. S. Bereznia, V. V. Shablysty, & A. V. Makashov. Dnipro: Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs [in Ukrainian].

УДК 35:004.77

DOI <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-7>

Ігор СКЛЯР

аспірант кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна), e-mail: skliar.i.v@nmu.one

ORCID: 0000-0001-9356-6465

Бібліографічний опис статті: Скляр, І. (2024). GovTech та Civic Tech, як напрями цифрового врядування: визначення, специфіка й поточний стан розвитку. *Публічне управління та місцеве самоврядування*, 4, 54–61, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-7>

GOVTECH TA CIVIC TECH, ЯК НАПРЯМИ ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ: ВИЗНАЧЕННЯ, СПЕЦИФІКА Й ПОТОЧНИЙ СТАН РОЗВИТКУ

Анотація. У статті досліджено сутність понять «GovTech» та «Civic Tech» як напрямів цифрового врядування. Актуальність обумовлено еволюційним розвитком цифрового врядування, що в свою чергу вимагає визначення й дослідження нових понять, що з'являються в практичному полі. Метою статті є систематизація поглядів на поняття «GovTech» та «Civic Tech», їх сутність й поточний стан розвитку. Підтверджено, що дана тема має обмежений виклад в сучасних наукових публікаціях як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Також зазначено, що на поточному етапі значний доробок даної тематики робиться міжнародними організаціями й гравцями з приватного сектору. Уточнено, що GovTech є напрямом цифрового врядування, який передбачає підвищення ефективності й рівня цифровізації публічних інституцій. Розкрито важливу особливість GovTech у залученні експертизи з приватного сектору. Досліджено, що Civic Tech має на меті інформування громадян й підняття рівня їх залученості в публічні процеси. Доведено, що однією з головних відмінностей GovTech від Civic Tech є кардинально різна географічна визначеність й запропоновано методичний підхід до аналізу стану розвитку даних напрямів. Проведено аналіз методології GovTech Maturity Index (GTMI), що розраховується групою Світового Банку. Визначено, що проведення аналізу розвитку Civic Tech на основі GTMI є обмеженим. На основі даних GTMI прослідковано, що за період 2020-2022 роки в загальному світі покращив свої показники в питанні розвитку GovTech, а Україна перейшла до групи-країн лідерів у світі з розвитку даного напрямку цифрового врядування. Проаналізовані основні чинники успішності розвитку GovTech згідно Світового Банку й запропоновані відповідні коректування до цих підходів для України, враховуючи поточний політичний, економічний й безпековий аспекти, а саме обмеження застосування програмного забезпечення на основі коду відкритого доступу (open source) та залучення міжнародних грантів на перших етапах впровадження як рушійної сили фінансування GovTech та Civic Tech ініціатив. Зроблено висновок, що GovTech та CivicTech через свою новизну наразі не є усталеними і чітко визначеними напрямками цифрового врядування, але в той же час задають чітку рамку для подальшого розвитку.

Ключові слова: цифровізація, публічне управління, цифрове врядування, цифрова трансформація, державні технології, урядові технології, громадські технології.

Ihor SKLIAR

Postgraduate Student at the Department of Public Administration and Local Self-Government, Dnipro University of Technology (Dnipro, Ukraine), e-mail: skliar.i.v@nmu.one

ORCID: 0000-0001-9356-6465

To cite this article: Skliar, I. (2024). GovTech ta Civic Tech, yak napriamy tsyfrovoho vriaduvannia: vyznachennia, spetsyfika y potochnyi stan rozvytku [GovTech and Civic Tech as directions of digital governance: definition, specifics and current developments]. *Public Administration and Local Government*, 4, 54–61, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-4-7>

GOVTECH AND CIVIC TECH AS DIRECTIONS OF DIGITAL GOVERNANCE: DEFENITION, SPECIFICS AND CURRENT DEVELOPMENTS

Abstract. The article examines the essence of terms GovTech and Civic Tech as the directions of digital governance. The relevance is justified by the evolutionary development of digital governance, which in its turn emphasizes the need in research of new terms that appear in the practical field. The purpose of this article is to systematize the views on the «GovTech» and «Civic Tech» concepts which already exists, their essence and ongoing development. It has been confirmed that this topic has been narrowly overviewed in current scientific publications

of both domestic and foreign researchers. It is also indicated that on current stage, significant developments in this topic are carried out by international organizations and companies of the private sector. It is clarified that GovTech is direction of digital governance, which conveys an increase in the efficiency and level of digitalization of public institutions. It is disclosed that important distinction of GovTech is to engage expertise from the private sector. It has been discovered that Civic Tech aims to inform the citizens and raise the level of their participation in public processes. It has been demonstrated that one of the main distinctions of GovTech from Civic Tech is a radically different geographical designation, hence a relevant methodical approach to the analysis and development of these directions has been proposed. An analysis of the GovTech Maturity Index (GTMI) methodology was carried out. It was determined that an analysis of the development of Civic Tech based on GTMI could bring limited results. Based on GTMI data, it was traced that during the period 2020-2022 the world increased its GovTech development indicators, and Ukraine moved to the group of leaders in the world based on the development of digital governance. The main factors which determines success of the GovTech development have been analyzed based on World Bank report and consistent adjustments have been made to these approaches in order to make them applicable for Ukraine due to its current political, economical and security landscapes, some of them are prohibition of usage of open source software and usage of international aid at the early stages of solution development as a disruptive force of funding of GovTech and Civic Tech initiatives. It was concluded that GovTech and Civic Tech, due to their novelty are not entirely stable and fixed directions of digital governance, but at the same time set a clear framework for further development of the area.

Key words: digitalization, public management, digital governance, digital transformation, GovTech, government technologies, Civic Tech, civic technologies.

Актуальність проблеми. Цифровий порядок денний беззаперечно став основою розвитку суспільства, як на рівні об'єднань країн й організацій, так і на рівні окремих громад. Враховуючи даний аспект дослідження специфіки й еволюції публічноуправлінських категорій під впливом цифрового розвитку є актуальним напрямком наукового пошуку. На нашу думку, на сьогодні інтерес представляють такі поняття як «GovTech» та «Civic Tech», які протягом останніх років почали з'являтися в наукових й фахових публічноуправлінських колах, адже ці два напрями цифрового врядування задають певний тренд щодо поточного стану й подальших перспектив розвитку цифрового врядування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що дослідження понять «GovTech» та «Civic Tech» не знаходять широкого висвітлення ані у вітчизняній, ані у зарубіжній науковій думці. Багато дослідників, як наприклад М. Міхровська (2020) та В. Куйбіда (2018) досліджують поняття «цифрового врядування» в загальному, більш широкому контексті. В той же час дослідження цифрового врядування через його конкретизацію й розподіл на GovTech й Civic Tech можна знайти в роботах Ю. Пігарева (2020) та Л. Бойко (2024). Більш активно сутність даних понять розглядається в закордонних джерелах, можемо виділити роботи М. Йошиди, Т. Таметар (2021), В. Чжанг, Г. Лім, С. Перро та Ч. Вонг (2022). Також варто зазначити, що на сьогодні великий вклад у дослідження даних понять робиться зі сторони неакадемічної спільноти: організації Світового Банку (GovTech Maturity Index, 2022) й представників приватного сектору, що є активними учасниками запровадження GovTech та Civic Tech. Як

приклад, можемо навести розробки консалтингової ІТ-компанії Accenture (GovTech. Europe's next opportunity, 2018) та CEO Civic Tech компанії «Go Vocal» В. Рансбека (2019). Таким чином, досліджувана тема на сьогодні є актуальною як в науковій, так і ненауковій спільноті, але, на нашу думку, потребує певного узагальнення й переосмислення наявних думок, що дозволить забезпечити міцний фундамент для подальшого розвитку цифрового врядування.

Мета статті полягає в узагальненні поглядів на поняття «GovTech» та «Civic Tech», розкритті їх особливостей та специфіки функціонування, а також визначенні ступеня розвитку даних напрямів цифрового врядування в світі й Україні.

Виклад основного матеріалу. Цифрова трансформація публічного управління є процесом постійним, послідовним з відсутнім чітко визначеним кінцевим результатом, адже передбачає постійне покращення й перевершення вже досягнутих результатів. Важливою умовою цифрової трансформації публічного управління є перехід від класичного (аналогового) до цифрового врядування. На думку М. Міхровської цифрове врядування – це такий спосіб організації публічного управління за допомогою цифрових технологій, основною метою якого є задоволення прав, свобод та інтересів людини й громадянина на всіх рівнях взаємодії з державою (Міхровська, 2020). В. Куйбіда підсилює цю думку, стверджуючи, що цифрове врядування – це сервісно орієнтована організація функціонування системи публічного врядування (управління) на основі цифрових технологій (Куйбіда та ін., 2018). За мірками сучасних темпів розвитку цифрове врядування наразі вже є доволі

сталим терміном, що широко досліджений як у вітчизняній, так і зарубіжній науковій літературі. В той же час його наповнення й особливості продовжує доповнюватись із розвитком сучасних інформаційних технологій. На сьогодні популярним серед науковців є виділення двох напрямів цифрового врядування: GovTech (government technology) та Civic Tech (Civic technology).

GovTech є акронімом від англійського словосполучення government technology (державні/урядові технології). Сам термін є доволі новим, відповідно у науковій літературі зустрічаються різні варіанти його дефініції. Спеціалісти Світового Банку визначають GovTech як загальнодержавний підхід до модернізації публічного сектору, що сприяє простому, ефективному та прозорому уряду із громадянами, що знаходяться в центрі реформ (GovTech Maturity Index, 2022). ІТ консалтингова компанія Accenture відносить до GovTech найсучасніші технологічні рішення, розроблені різними гравцями, зокрема стартапами, представниками малого, середнього й великого бізнесу, неприбутковими організаціями, що трансформують публічні послуги (GovTech. Europe's next opportunity, 2018). На думку М. Йошиди та Т. Таметар GovTech є стратегією, що направлена на підвищення ефективності публічних адміністрацій шляхом цифровізації їх робочих процесів та застосування нових технологічних інструментів (Yoshida & Thammetar, 2021). Таким чином можемо підсумувати, що GovTech є напрямом цифрового врядування, який передбачає підвищення ефективності й рівня цифровізації публічних установ, шляхом використання ресурсів й технологій як з публічного, так і приватного секторів. Вважаємо за необхідне підкреслити саме особливість GovTech у залученні експертизи з приватного сектору як загалом, так і з малих підприємств (іноді взагалі стартапів) в окремих випадках. Це сприяє підвищенню рівня інноваційності технологій й підходів, що використовуються публічними інституціями. Ю. Пігарев вважає, що в рамках GovTech можуть відбуватись як певні етапи цифровізації (наприклад, оцифровування певних даних), так і формування технологічних платформ (DGTP – Digital Government Technology Platform) (Пігарев, 2020). На думку Л. Бойко, Govtech в загальному об'єднує в собі наступні три компоненти: це індустрія, що спеціалізується на реалізації технічних рішень для продуктів й сервісів; публічний сектор взаємодіє з стартапами та СМБ, щоб реалізувати інноваційні технічні рішення; першочергова ціль GovTech напрямку – інно-

вації та покращення публічних сервісів (Boiko, 2024). Основним викликом при реалізації GovTech рішень є сама по собі специфіка роботи державних установ (Ransbeeck, 2019). Публічні інституції по своїй природі не схильні брати на себе ризики, можуть дуже повільно імплементувати технічні рішення, мати досить обмежені бюджети й взагалі дуже часто є залежними від політичних циклів.

Civic Tech (громадські технології) об'єднує цифрові продукти (додатки, портали, цифрові репозиторії), що використовуються для взаємодії з громадянами (Yoshida & Thammetar, 2021). На думку В. Чжанг, Г. Лім, С. Перро та Ч. Вонг Civic Tech передбачає використання інформаційних та комунікаційних технологій на благо громадян (Zhang et al., 2022). Зазвичай до цього напрямку цифрового врядування відносять публічні інтерфейси розумного міста (smart city), сервіси цифрової демократії тощо. Civic Tech продукти мають на меті інформування громадян, їх об'єднання й залучення у відповідні процеси разом із публічними адміністраціями задля досягнення публічних цілей. Таким чином головним викликом для Civic Tech є забезпечення залученості громадян. Так само, як і для GovTech особливістю Civic Tech є активне залучення суб'єктів неопублічного сектору до розробки інструментів й впровадження певних цифрових інструментів. Більше того певні інструменти можуть бути впроваджені повністю силами приватного сектору без залучення публічних інституцій: наприклад, сервіс створення електронних петицій change.org може бути використаний як інструмент фіксації волевиявлення громадян на локальному рівні за певним спектром питань. Даний сайт розроблений та підтримується без втручання жодної державної організації. Вважаємо, що цей приклад наочно показує ширину можливостей Civic Tech напрямку, хоча в даному конкретному прикладі більш дієвим з точки зору електронної демократії в українських реаліях є сервіс електронних петицій Кабінету Міністрів України, адже він забезпечує достовірність з точки зору авторизації громадян, а також має затверджені правила щодо реакції держави в разі підтримки петиції граничною кількістю громадян. Таким чином, на нашу думку, максимальна ефективність цифрового врядування забезпечується при взаємодії всіх учасників процесу.

З одного боку GovTech та Civic Tech мають багато спільного між собою, але важливо виділити основні відмінності: GovTech направлений на застосування широкого спектру технологій у державних інституціях з метою підвищення

ефективності їх внутрішніх операційних процесів (зменшення бюджетів, витрат часу, кількості залучених людей тощо); Натомість Civic Tech фокусується на інформуванні громадян, забезпеченні їх взаємодії. Таким чином можемо підсумувати, що GovTech – це в основному про ефективність, а Civic Tech – про залученість (Ransbeeck, 2019).

Також варто зазначити, що однією з основних відмінностей GovTech від Civic Tech є кардинально різна географічна визначеність. Катализаторами розвитку Civic Tech технологій зазвичай є приватні компанії (стартапи), які в свою чергу намагаються розширити можливий для себе ринок на якомога більшу кількість територіальних одиниць (міст, регіонів, країн, наддержавних об'єднань). Цьому ж також сприяє сама специфіка вищезазначеного напрямку – збір думки громадян щодо певного питання є відносно простим і стандартизованим процесом. Це в свою чергу дозволяє залучати людей, що проживають у різних географіях, економічних і політичних моделях, зберігаючи однаковий базовий функціонал системи. Таким чином можемо стверджувати, що аналіз і порівняння Civic Tech доцільно робити з позиції компаній-постачальників цих технологій, проведений аналіз інтернет-джерел може підтвердити дану тезу – в швидкій доступності є рейтинги й аналіз Civic Tech компаній, як наприклад (Civic Tech Companies & Organizations, 2023). Питання ж стану розвитку й рейтингування Civic Tech з позиції територіальних утворень (хоча б на рівні країн) потребує додаткових досліджень і розробок з боку наукової й дослідницької спільноти.

Натомість GovTech відповідно до своєї специфіки застосовується у внутрішніх процесах публічних інституцій, що одразу вимагає дотри-

мання вимог, правил і процедур, що регулюють роботу цих самих організацій, відповідно дані технології сильно прив'язані до законодавства, яке діє на відповідній території або регулює конкурентну сферу діяльності публічної інституції. Таким чином можемо стверджувати, що аналіз розвитку GovTech доцільно проводити з позиції країн.

Як приклад можемо навести GovTech Maturity Index (GTMI), що розробляється Групою світового банку і включає результат дослідження 198 країн світу (GovTech Maturity Index, 2022). В 2019 була запущена ініціатива GovTech Global Partnership (GTGP), що має на меті підтримку країн-клієнтів банку в їх зусиллях по цифровізації публічного сектору. GTMI був представлений як частина цієї ініціативи. Індекс дає змогу виміряти зрілість цифрової трансформації країн в чотирьох фокусних напрямках: базові державні системи та спільні цифрові платформи; надання онлайн послуг; цифрове залучення громадян та інструменти розвитку GovTech (GovTech Maturity Index, 2022). Загальна методологія передбачає оновлення індексу кожні два роки, на сьогоднішній день найбільш актуальною є версія опублікована в грудні 2022 р.

Методологія GTMI передбачає розрахунок загального індексу зрілості як середнє значення чотирьох індексів відповідно до чотирьох фокусних напрямків згаданих вище. Структура індекса наведена на рис. 1.

Вважаємо за необхідне відмітити, що на перший погляд індекс цифрової залученості громадян дозволяє оцінити розвиток Civic Tech на рівні певної країни. Але докладне дослідження методології визначення даного індикатора показує, що він охоплює тільки частину Civic Tech, що підтримується державними інститу-

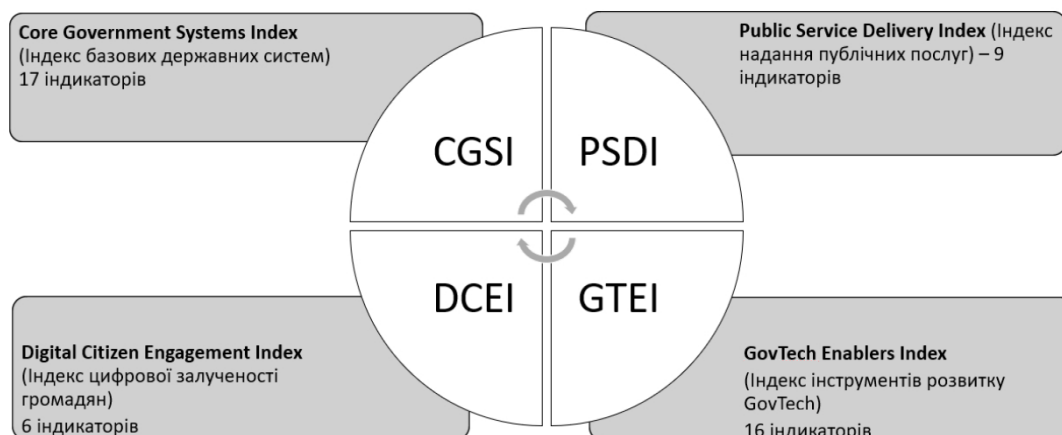

Рис. 1. Структура розрахунку GovTech Maturity Index

Джерело: складено автором на основі (GovTech Maturity Index, 2022)

ціями, відповідно велика частина технологій, що розробляється й впроваджується компаніями приватного сектору залишається поза увагою даного дослідження. А отже, ґрунтовне й об'єктивне дослідження Civic Tech на основі GTMI наразі не виглядає можливим.

Дослідники зі Світового банку зазначають, що через певні зміни в методології розрахунку GTMI у 2022 р., порівнювати дані із попередніми дослідженням 2020 р. прямо не є коректним, хоча для розуміння динаміки можна використовувати перше дослідження як базове (GovTech Maturity Index, 2022). Відповідно ми можемо прослідити, що за два роки загальний рівень зрілості GovTech зріс (збільшення індексу з 0.519

до 0.552), всі компоненти крім індексу цифрової залученості показують позитивну динаміку (див. рис. 2).

Україна згідно GTMI значно просунулась у впровадженні GovTech: загальний індекс покращився з 0.533 до 0.768 (див. рис. 3), що означає підняття в загальному рейтингу з 98-го на 57-е місце. Враховуючи ці позиції, Україна входить до країн категорії «А» (загальний індекс 0.750 і більше) – країн лідерів впровадження GovTech. Варто зазначити, що основним драйвером, що зумовив попадання в групу лідерів є стрімке зростання рівня надання публічних послуг, за відповідним індексом Україна займає 10-е місце у світі.

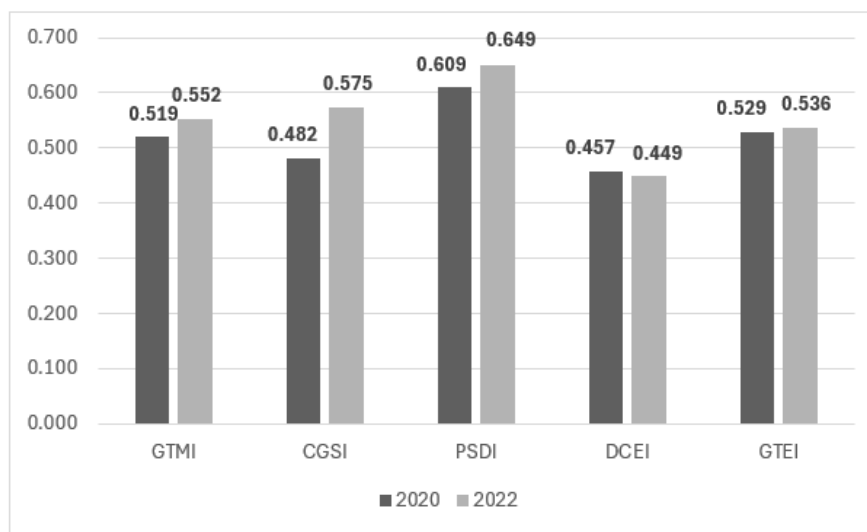

Рис. 2. Динаміка GovTech Maturity Index і його компонентів на глобальному рівні за 2020–2022 рр.

Джерело: складено автором на основі (GovTech Maturity Index, 2021, 2022).

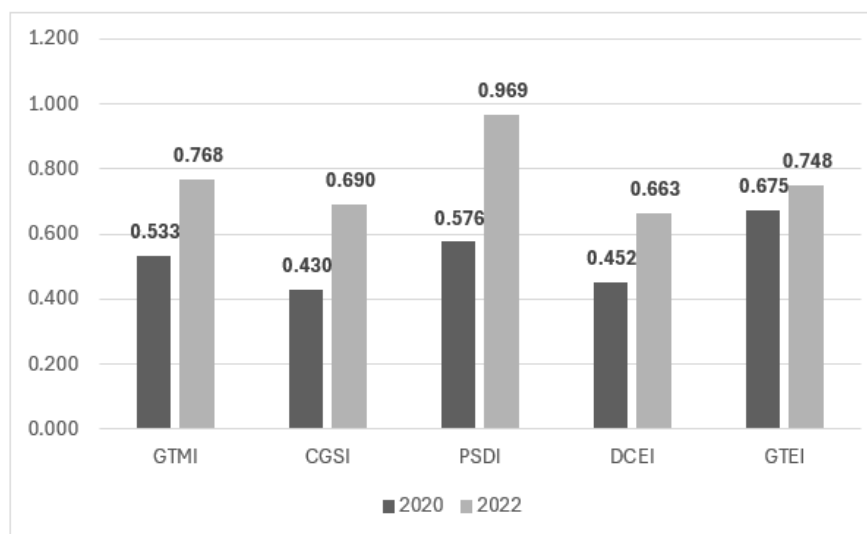

Рис. 3. Динаміка GovTech Maturity Index і його компонентів України 2020–2022 рр.

Джерело: складено автором на основі (GovTech Maturity Index, 2021, 2022).

Таким чином покладаючись на дані Світового банку можемо констатувати, що для подальшого розвитку GovTech в Україні необхідно пріоритезувати розвиток базових цифрових систем всередині державних установ та залученість громадян.

Вважаємо, що в Україні вже закладена гарна основа для розбудови GovTech рішень, а саме поточний підхід передбачає не просто оновлення IT інфраструктури, що використовується публічними інституціями, а саме побудова моделі Government as a Platform (GaaP, держава як платформа) (GovTech. Europe's next opportunity, 2018), прикладом є портал державних послуг «Дія».

Спеціалісти Світового банку вважають, що використання програмного забезпечення на основі відкритого коду (open source) дає країнам потужний поштовх у розвитку GovTech (GovTech Maturity Index, 2021, 2022). На нашу думку, враховуючи поточні умови у вигляді широкомасштабного вторгнення, що rezultується у високій інтенсивності кібер-атак на державну інфраструктуру, використання open source продуктів наразі не є бажаним для України.

Більш широке залучення приватного сектору до розробки й впровадження GovTech рішень (звісно з дотриманням необхідних протоколів безпеки) може дати потужний поштовх державним цифровим ініціативам. Дослідження Європейської комісії показало, що більшість успішних програм були створені підприємцями з досвідом у приватному секторі. Задля їх залучення члени ЄС на рівні країн створюють спеціальні GovTech програми в рамках яких організовуються конкурси, хакатони, акселератори, гранти на дослідження тощо (GovTech practices in the EU, 2022).

Іншим важливим аспектом, що забезпечує успішність GovTech ініціатив, на нашу думку, є наявність і достатність фінансування. На початку GovTech продукт по суті є IT стартапом, що одразу визначає таку його особливість як необхідність значних фінансових впливів на невизначений проміжок часу із великою ймовірністю неповернення цих вкладень та/або відсутності позитивного результату від розробки продукту. На сьогоднішній день Україна перебуває в доволі скрутному становищі з точки зору вільних бюджетних ресурсів, ба-більше використання цих ресурсів на активності, що мають велику ймовірність опинитись неуспішними в умовах воєнного стану є вкрай небажаним. З іншого боку успішне впровадження GovTech призводить в тому числі до підвищення ефек-

тивності використання публічних фінансів. На наш погляд, рішенням даного протиріччя може бути залучення для реалізації GovTech ініціатив коштів міжнародних донорів. Як успішний приклад даного механізму можемо зазначити розробку й впровадження веб-платформи Visor Urbano в Мексиці, що забезпечує електронне управління системою міського будівництва (видача дозволів, ведення кадастрового реєстру, планування міської забудови). Перші інвестиції в «посівну» стадію проєкту були надані міжнародною організацією Bloomberg Philanthropies. Саме ці кошти були запорокують успішної розробки і імплементації GovTech продукту, що дозволиви територіальній громаді зекономити 60 тисяч доларів місцевих бюджетів і підняти податкові надходження на 21 % (Govtech and the future of government: the case of Visor Urbano in Mexico, 2020).

Висновки. Перехід від аналогового до цифрового врядування є поступовим й еволюційним процесом результатом якого є як адаптація й переосмислення усталених класичних термінів, так і поява абсолютно нових, що більш точно й ефективно відображають нову реальність. Саме до таких можна віднести два напрями цифрового врядування: GovTech (Government Technology) й Civic Tech (Civic Technology).

Результати дослідження дають змогу зазначити, що GovTech, передбачає використання цифрових ресурсів й технологій задля покращення ефективності й рівня цифровізації публічних установ. Натомість Civic Tech, об'єднує в собі інформаційні та комунікаційні рішення, що мають на меті інформування й збір думки громадян. Не дивлячись на загальну схожість ці два напрями забезпечують досягнення різних цілей: GovTech сприяє підвищенню ефективності публічних інституцій, а Civic Tech – забезпечує залученість громадян до прийняття публічних рішень, сприяє підвищенню рівня їх усвідомленості з приводу питань, що стосуються публічного управління. Враховуючи відносну новизну можемо стверджувати, що дані напрями ще знаходяться на стадії розвитку й відповідно не є усталеними, таким чином оцінка, рейтингування й дослідження динаміки розвитку GovTech й Civic Tech наразі є ускладненими через постійні зміни наповнень цих понять й методологій розрахунків. В той же час, на нашу думку, такі ініціативи як GovTech Global Partnership (GTGP) й визначення GovTech Maturity Index (GTMI), що розробляються Світовим Банком й інші є важливою й необхідною складовою розвитку цих напрямів, не зважаючи на

часткову непослідовність й непорівнюваність досліджень описану вище. Вважаємо, що головна задача, яку вони виконують наразі – це встановлення певної рамки й бенчмарку для публічних інституцій, що безспірно повинно підтримувати їх цифровий розвиток.

Подальші наукові розвідки за цією проблематикою варто спрямувати на дослідження умов й особливостей розвитку GovTech й Civic Tech в Україні, адже поточна політична, економічна й безпекова ситуація вимагає застосування нестандартних й специфічних рішень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Boiko L. GovTech as a dynamic concept of the digital age. *Collection of Scientific Papers «ΛΟΓΟΣ»*. 2024. <https://doi.org/10.36074/logos-02.02.2024.014>.
2. Ransbeeck W. Van. What's the Difference Between Civic Tech and GovTech?. *Go Vocal: your next digital community engagement platform*. URL: <https://www.govocal.com/blog/whats-difference-civic-tech-govtech> (дата звернення: 25.11.2024).
3. Yoshida M., Thammetar T. Education Between GovTech and Civic Tech. *International journal of emerging technologies in learning (IJET)*. 2021. Vol. 16, №4. p. 52. <https://doi.org/10.3991/ijet.v16i04.18769>.
4. Zhang W., Lim G., Perrault S., Wang C. A Review of Research on Civic Technology: Definitions, Theories, History and Insights. 2022. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2204.11461>.
5. Куйбіда В. С., Карпенко О. В., Наместник В. В. Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління*. 2018. № 1. С. 5–10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2018_1_3 (дата звернення: 25.11.2024).
6. Міхровська М.С. Цифрове урядування як новий рівень взаємодії держави й суспільства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 7. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-7/70>.
7. Пігарев Ю.Б. GovTech та Civic Tech: цифрове урядування та врядування. *Perspectives of world science education: матеріали 9 науково-практичної конференції 20-22 травня 2020 р..* Осака, 2020. С. 818–828. URL: https://dSPACE.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/29252/1/PERSPECTIVES-OF-WORLD-SCIENCE-AND-EDUCATION_20-22.05.2020.pdf#page=818 (дата звернення: 25.11.2024).
8. Change.org. URL: <https://www.change.org/> (дата звернення: 25.11.2024).
9. Civic Tech Companies & Organizations. *Airtable*. URL: <https://www.airtable.com/universe/exp8LkrapvedfTi6k/civic-tech-companies-and-organizations> (дата звернення: 25.11.2024).
10. Govtech and the future of government: the case of Visor Urbano in Mexico. *Scioteca*. URL: <https://scioteca.caf.com/handle/123456789/1532> (дата звернення: 25.11.2024).
11. GovTech Maturity Index, 2022 Update: Trends in Public Sector Digital Transformation. *Open Knowledge World Bank Repository*. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/10b535a7-e9d4-51bd-96ed-6b917d5eb09e> (дата звернення: 25.11.2024).
12. GovTech Maturity Index: The State of Public Sector Digital Transformation. *World Bank*. URL: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/298661631773566870/govtech-maturity-index-the-state-of-public-sector-digital-transformation> (дата звернення: 25.11.2024).
13. GovTech practices in the EU. *Publications Office of the EU*. URL: <https://op.europa.eu/s/zOHI> (дата звернення: 25.11.2024).
14. GovTech. Europe's next opportunity. *Accenture*. URL: <https://www.accenture.com/content/dam/accenture/final/a-com-migration/manual/r3/pdf/pdf-90/Accenture-GovTech-POV.pdf> (дата звернення: 25.11.2024).
15. Електронні петиції до Кабінету Міністрів України. URL: <https://petition.kmu.gov.ua/> (дата звернення: 25.11.2024).

REFERENCES:

1. Boiko, L. (2024). GovTech as a dynamic concept of the digital age. *Collection of Scientific Papers «ΛΟΓΟΣ»*, (February 2, 2024; Oxford, UK), 86–88. <https://doi.org/10.36074/logos-02.02.2024.014> [in English].
2. Kuybida, V.S., Karpenko, O.V., & Namestnik V.V. (2018). Tsyfrove vriaduvannia v Ukraini: bazovi defynitsii poniatiino-katehorialnoho aparatu [Digital Governance in Ukraine: basic definitions of the conceptual categorial apparatus]. *Bulletin of the NAPA under the President of Ukraine*, 1, 5–10. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2018_1_3 [in Ukrainian].
3. Mikhrovska, M. S. (2020). Tsyfrove uriaduvannia yak novyi riven vzaiemodii derzhavy y suspilstva [Digital governance as a new level of interaction between the state and society]. *Juridical scientific and electronic journal*, (7). <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-7/70> [in Ukrainian].

4. Piharev, Y. B. (2020). GovTech та Civic Tech: tsyfrove uriaduvannia ta vriaduvannia *Perspectives of world science education: abstracts of 9 international scientific and practical conference*. Retrieved from: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/29252/1/PERSPECTIVES-OF-WORLD-SCIENCE-AND-EDUCATION_20-22.05.2020.pdf#page=818 [in Ukrainian].
5. Ransbeeck, W. Van (2019, 29th of August). What's the Difference Between Civic Tech and GovTech?. *Go Vocal: your next digital community engagement platform*. Retrieved from: <https://www.govocal.com/blog/whats-difference-civic-tech-govtech> [in English].
6. Yoshida, M., & Thammetar, T. (2021). Education Between GovTech and Civic Tech. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET)*, 16(04), pp. 52–68. <https://doi.org/10.3991/ijet.v16i04.18769> [in English].
7. Zhang, W., Lim, G., Perrault, S., & Wang, C. (2022). A Review of Research on Civic Technology: Definitions, Theories, History and Insights. Retrieved from: <https://arxiv.org/abs/2204.11461> [in English].
8. Change.org. (n.d.). Retrieved from <https://www.change.org/> [in English].
9. Civic Tech Companies & Organizations. *Airtable*. (2023, 5th of March). Retrieved from <https://www.airtable.com/universe/exp8LkpaqvdfTi6k/civic-tech-companies-and-organizations> [in English].
10. Govtech and the future of government: the case of Visor Urbano in Mexico. (2020). *Scioteca*. Retrieved from <https://scioteca.caf.com/handle/123456789/1532> [in English].
11. GovTech Maturity Index, 2022 Update: Trends in Public Sector Digital Transformation. (2022). *Open Knowledge World Bank Repository*. Retrieved from <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/10b535a7-e9d4-51bd-96ed-6b917d5eb09e> [in English].
12. GovTech Maturity Index: The State of Public Sector Digital Transformation. (2021). *World Bank*. Retrieved from <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/298661631773566870/govtech-maturity-index-the-state-of-public-sector-digital-transformation> [in English].
13. GovTech practices in the EU. (2022). *Publications Office of the EU*. Retrieved from <https://op.europa.eu/s/zOHI> [in English].
14. GovTech. Europe's next opportunity. (2018). *Accenture*. Retrieved from <https://www.accenture.com/content/dam/accenture/final/a-com-migration/manual/r3/pdf/pdf-90/Accenture-GovTech-POV.pdf> [in English].
15. Elektronni petytsii do Kabinetu Ministriv Ukrainy [Electronic petitions to the Cabinet of Ministers of Ukraine]. (n.d.). Retrieved from <https://petition.kmu.gov.ua/> [in Ukrainian].

ЗМІСТ

Єлизавета БОДРЯГО, Ірина ЧИКАРЕНКО

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
ТА ГЕОЛОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ: ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ.....3

Вадим КОВТУН

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІНТЕГРАЦІЄЮ
ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ.....11

Олександр КОРНІЄНКО

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАДИ
ЯК ОБ'ЄКТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....20

Viacheslav KUCHERENKO

INTERNATIONAL COOPERATION OF UKRAINE IN THE CONTEXT
OF HEALTHCARE SECTOR DEVELOPMENT:
ANALYSIS OF MANAGEMENT CHALLENGES.....29

Олексій ЛУШНИКОВ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ПУБЛІЧНОУПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ.....36

Ігор МАЙДЕНКО, Віталій БАШТАННИК

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ПРОТИДІЇ КОЛАБОРАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
В УКРАЇНІ.....45

Ігор СКЛЯР

GOVTECH ТА CIVIC TECH, ЯК НАПРЯМИ ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ:
ВИЗНАЧЕННЯ, СПЕЦИФІКА Й ПОТОЧНИЙ СТАН РОЗВИТКУ.....54

CONTENTS

Yelyzaveta BODRIACHO, Iryna CHYKARENKO

STATE POLICY IN THE FIELD OF ENVIRONMENTAL PROTECTION
AND GEOLOGICAL HERITAGE: PROBLEMS AND WAYS TO IMPROVE.....3

Vadym KOVTUN

MECHANISMS OF PUBLIC GOVERNANCE FOR THE INTEGRATION
OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS IN UKRAINE.....11

Oleksandr KORNIYENKO

THEORETICAL APPROACHES TO TERRITORIAL POWER ORGANIZATION
AS A PUBLIC ADMINISTRATION OBJECT.....20

В'ячеслав КУЧЕРЕНКО

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ
ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ.....29

Oleksii LUSHNIKOV

ENSURING UKRAINE'S ENERGY INDEPENDENCE IN THE CONTEXT
OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR: PUBLIC AND ADMINISTRATIVE ASPECTS.....36

Ihor MAIDENKO, Vitalii BASHTANNYK

PUBLIC ADMINISTRATION IN THE SYSTEM OF COUNTERING COLLABORATIVE
ACTIVITIES IN UKRAINE.....45

Ihor SKLIAR

GOVTECH AND CIVIC TECH AS DIRECTIONS OF DIGITAL GOVERNANCE:
DEFENITION, SPECIFICS AND CURRENT DEVELOPMENTS.....54

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

Випуск 4

Коректура • Ірина Миколаївна Чудеснова

Комп'ютерна верстка • Вікторія Борисівна Гайдабрус

Підписано до друку: 27.12.2024. Формат 60х84/8. Гарнітура Arial.
Папір офсет. Цифровий друк. Ум. друк. арк. 7,56. Замов. № 0125/055. Наклад 300 прим.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1

Телефон +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08

E-mail: mailbox@helvetica.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.